

Beyond the Norms: Religious Practice in Late Medieval and Early Modern Transylvania

PN-II-PCE-2011-3-0359

**Repertoriul picturii medievale de panou din
Transilvania (sec. XIV-XVI)**

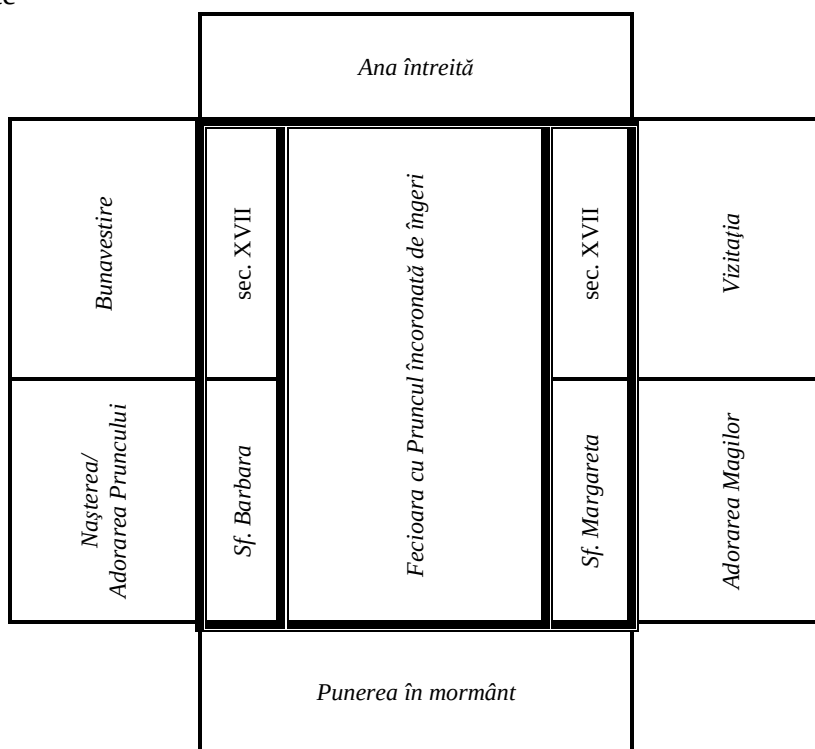
Cluj Napoca 2013

Polipticul *Fecioarei de la Armășeni* ➤ **Armășeni**

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Maria, Armășeni (jud. Harghita) Altarul principal
Proveniență	Biserica rom.-cat. din Armășeni, capelă laterală
Loc de păstrare	Galeria Națională Maghiară, Budapesta (nr. inv. 53.540.1-20)
Tip	Poliptic cu scrin central, <i>Vierer</i> cu statui și coronament semicircular.
Analogii	Tâmplăria: ➤ Cioboteni 1 Pictura: ➤ Șaeș 2 ; ➤ Sibiu 6
Datare	1523 (anterior citit 1543)
Atribuire	? Maestrul polipticului <i>Fecioarei de la Armășeni</i> (? = Johannes Stoss ?)
Dimensiuni	Scrin: h: 194 cm; l: 135 cm; a. 41,5 cm. Volet: h: 193,5 cm; l: 67 cm. Predela: h: 47 cm; l. la bază: 125 cm. Coronament: h. 85,5 cm; l: 117 cm. Dimensiuni generale: H: 456 cm; L: 328 cm. (apud Török 2005, p. 133)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite:

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea	Cristos la Caiafa	Biciuirea
Încoronarea cu spini	Purtarea crucii	Isus pe cruce	Învierea

Surse iconografice

Buna Vestire: după Dürer, *Kleine Passion*, 1511, Bartsch 19, cu modificări

Vizitația: Dürer, *Viața Fecioarei*, apărută 1511, Bartsch 84, cca. 1503, interpretare liberă.

Nașterea: decupat personajul păstorului din *Kleine Passion*, Dürer, 1511, Bartsch 20.

Prinderea lui Isus: după Dürer, *Kleine Passion*, Bartsch 27, 1511.

Isus la Caiafa: după Dürer, *Kleine Passion*, Bartsch 29, 1511.

Biciuirea: după Dürer, *Kupferstichpassion*, Bartsch 8, 1512, puțin modificată.

Încoronarea cu spini: după Dürer, *Kleine Passion*, Bartsch 34, 1511.

Purtarea crucii: după Dürer, *Kleine Passion*, Bartsch 37, 1509, ușor modificată.

Învierea: după Dürer, *Kleine Passion*, Bartsch 45, 1511)

Plângerea: după Dürer, *Grosse Passion*, cca. 1497-1500, Bartsch 12, interpretată

Ana Selbdritt, după Schäufolein ? desen din 1511

Stare de conservare:

Păstrat complet (cu excepția a două statui din *Vierer*, înlocuite în sec. XVII)

Transformări:

În sec. XVIII a avut atașat la predelă un tabernacol. Urmele sale, vizibile la începutul secolului trecut (v. Roth 1916, il. LXIII-LXVI), au fost înlăturate la restaurare.

Restaurări

1950 (apud Radocsay 1955, p. 288)

Inscripții

REGINA CELLI LETARE 15Q3 (1523 ?)

Bibliografie

Roth 1916, p. 161-165 (il. LXIII-LXVI); Balogh 1943, p. 303-304; Radocsay 1955, p. 288-289; Török 2005, p. 133 (il. 76-81)

1. ➤Armășeni, ansamblu deschis

2. ➤Armășeni, ansamblu închis (apud Török 2005)

3. ➤Armășeni, scrin central

4. ➤Armășeni, coronament

5. ➤Armășeni, Buna Vestire

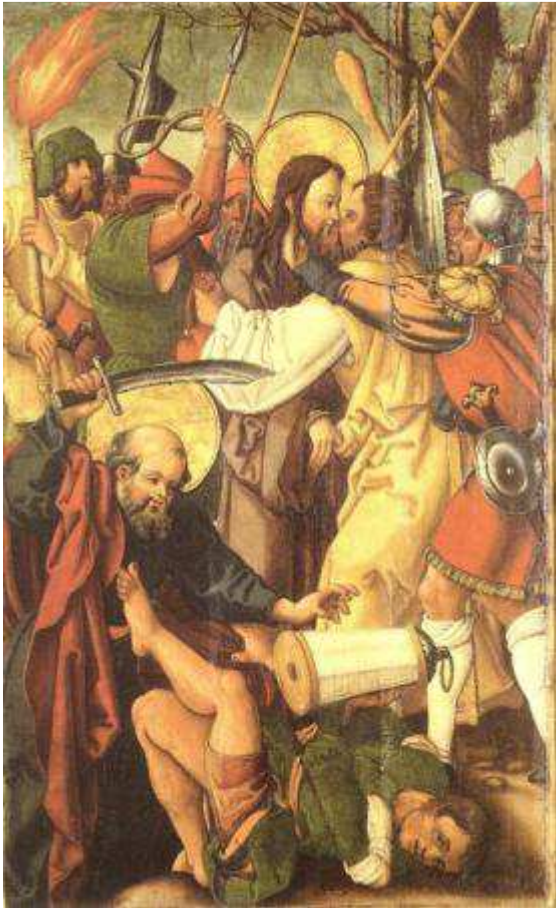
6. ➤Armășeni, Vizitația

7. ➤Armășeni, Nașterea / Adorarea Pruncului

8. ➤Armășeni, Adorarea Magilor

9. ➤ **Armășeni**, *Prinderea lui Isus* (apud Török 2005)

10. ➤ **Armășeni**, *Purtarea crucii* (apud Török 2005)

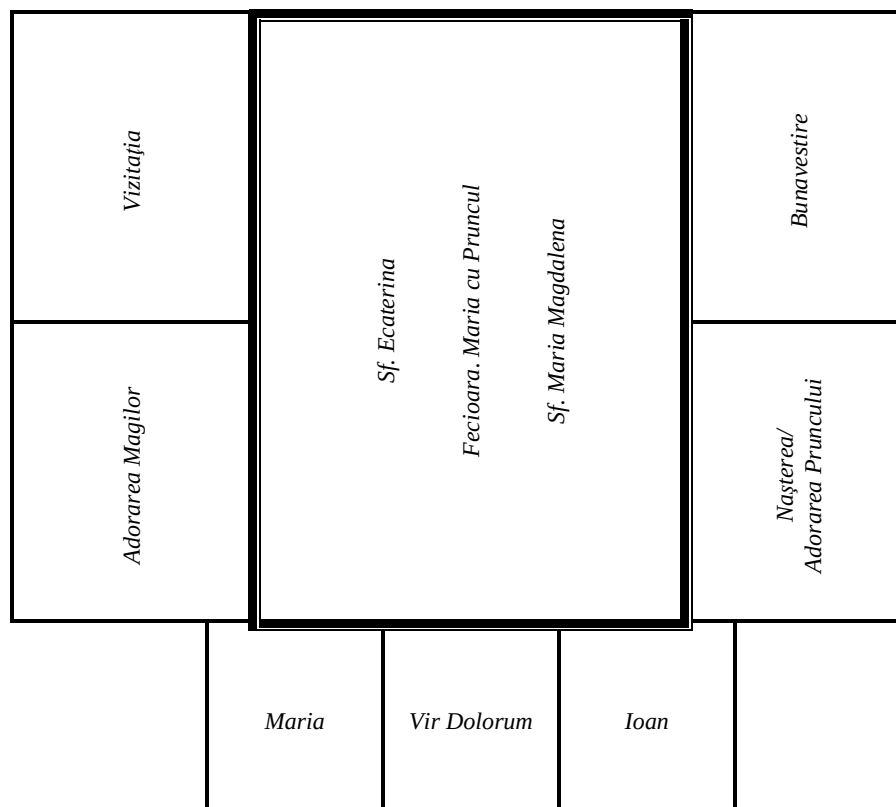

11. ➤ **Armășeni**, *predela*

**Polipticul *Fecioarei Maria între sfintele Ecaterina și Magdalena* din
Băgaciu
➤Băgaciu**

Loc de origine	Biserica parohială din Băgaciu (jud. Mureș) Altarul principal (dedicat <i>Fecioarei</i> ?)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Băgaciu <i>in situ</i>
Tip	Poliptic cu scrin central, predelă triptic fix și coronament gotic
Analogii	Tâmplărie: predelele ➤ Șaeș 1 și ➤ Fișer ; coronament ajurat ca la ➤ Șaeș 1 și ➤ Biertan 1.b Pictura: ➤ Beia (1513), ➤ Cund , ➤ Sighișoara , ➤ Fișer (1520; 1522)
Datare	1518 (an înscris la baza scrinului)
Atribuire	„ Johannes Stoss ” din Sighișoara
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Sf. Florian Sf. Gheorghe	Sf. Urbanus Sf. Nicolae	Sf. Petru Sf. Paul	Sf. Cristofor Sf. Valentin
Sf. Ioan Botezătorul Sf. Bartolomeu	Sf. Anton Eremitul Sf. Leonard	Sf. Ștefan Sf. Laurențiu	Sf. Cosma Sf. Damian

Surse iconografice *Buna Vestire* vag după Dürer, *Kleine Passion* (1511, Bartsch 19)

Patronaj Probabil colectiv, al comunității așezării libere.

Stare de conservare Păstrat integral (cu excepția a două statuete de coronament).
Restaurat.

Restaurări 1901: Eduard Gerisch (Roth 1916, p. 109)
1970-1980 cca.: G. Richter

Inscripții La baza scrinului: *S. KATERINA ; S. MARIA ; S. MAG[D]ALENA*
• 1 • 5 • 1 • 8
Pe panoul *Bunei Vestiri* apare salutul angelic: *AVE GRACIA PLENA*

Bibliografie Teutsch 1896, p. 47; Roth 1916, p. 106-109; Hoffmann 1937, p. 28;
Balogh 1943, p. 302-303; Radocsay 1955, p. 429-430; Vătășianu
1959, p. 791; Richter 1991, p. 193-198; Kertesz 1998, p. 110-112.

1. ➤ **Băgaciu**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Băgaciu**, Ansamblu închis

3. ➤ **Băgaciu**, Scrin central

4. ➤ **Băgaciu**, Detaliu *Buna Vestire*

5. ➤Băgaciu, *Vizitația*

6. ➤Băgaciu, *Nașterea*

7. ➤Băgaciu, *Detaliu Adorarea Magilor*

8. ➤Băgaciu, Sff. Ioan Botezătorul și Bartolomeu

9. ➤Băgaciu, Sff. Cristofor și Valentin

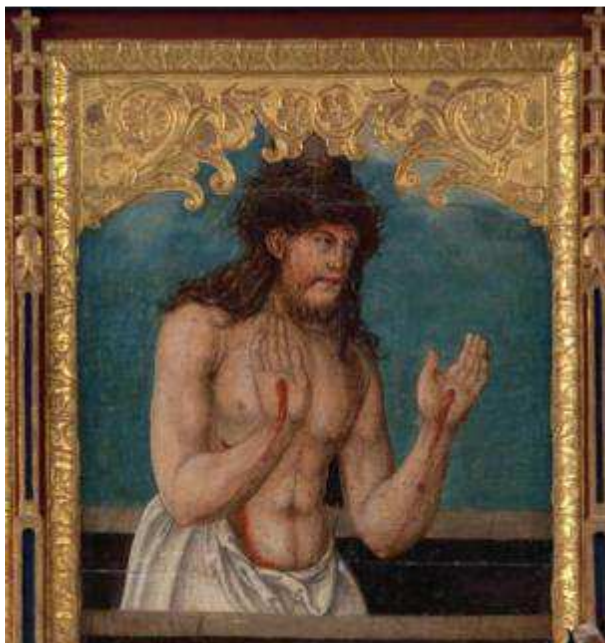
10. ➤Băgaciu, Sff. Sf. Urbanus și Nicolae

11. ➤Băgaciu, Sff. Ștefan și Laurențiu

12. ➤ **Băgaciu**, Detaliu sfinți

14. ➤ **Băgaciu**, predela, *Vir dolorum*

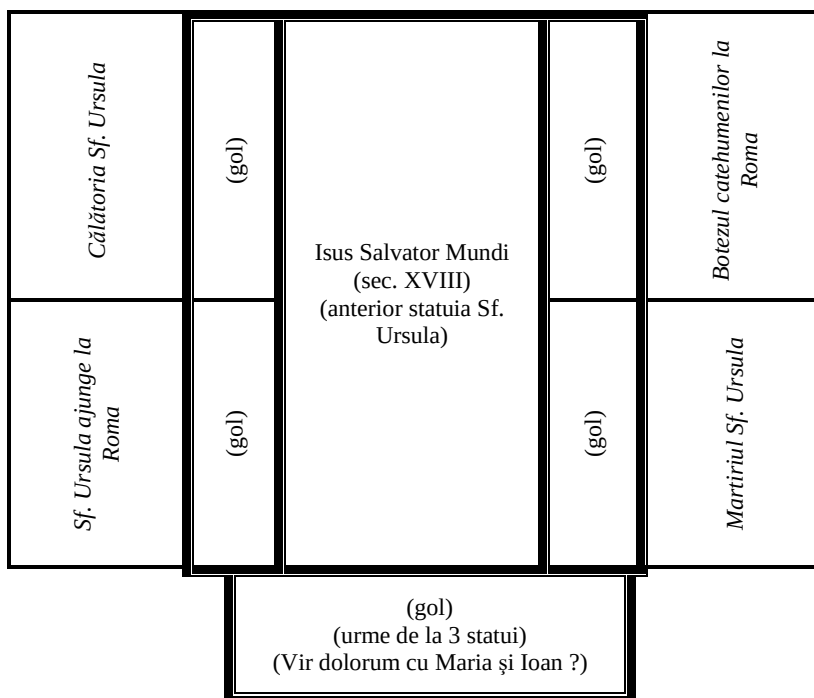

15. ➤ **Băgaciu**, predelă, *Sf. Ioan Ev.*

Polipticul *Sf. Ursula* de la Beia ➤Beia

Loc de origine	Biserica parohială din Beia (jud. Braşov) Altar principal (dedicat <i>Sf. Ursula</i> şi celor <i>11.000 de fecioare martire</i> ?).
Provenienţă	Biserica ev. din Beia
Loc de păstrare	Din 2005, în biserica ev. „din deal”, Sighişoara Peretele de răsărit al navei nordice
Tip	Poliptic cu scrin central, <i>Vierer</i> sculptat şi predelă-scrin.
Analogii	Iconografice: ➤ Cund , ➤ Bruiu , ➤ Fişer , ➤ Sighişoara Pictură: ➤ Băgaciu (1518), ➤ Cund , ➤ Fişer (1520; 1522), ➤ Sighişoara
Datare	1513 (an macat la baza scrinului central)
Atribuire	„ Johannes Stoss ” din Sighişoara
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea lui Isus	Judecata la Pilat	Biciuirea lui Isus
Încoronarea cu spini	Ecce homo	Purtarea crucii	Isus pe cruce

Surse iconografice	<i>Isus în fața lui Pilat: Dürer, Kleine Passion (Isus la Caiafa, 1511, Bartsch 29)</i>
Stare de conservare	Destul de bună. Restaurat. A pierdut sculpturile din scrinul central și din predela-scrin, precum și coronamentul.
Transformări	A primit un coronament neogotic. În scrinul central s-a montat un <i>Isus Salvator Mundi</i> , statuie din sec. XVIII. A fost integrat într-un ansamblu tipic luteran de altar, rețablu și tribună de orgă (sf. sec. XVIII). Cu acea ocazie probabil s-a înlăturat coronamentul.
Restaurări	1971-1972: G. Richter 1999: F. Mihály
Inscripții	La baza scrinului apare anul: 1513
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 44; Roth 1916, p. 85-87, il. XXVII; Balogh 1943, p. 302; Radocsay 1955, p. 319-320; Vătășianu 1959, p. 793-795; Kertesz 1991, p. 79-80; Richter 1992, p. 160-164; Kertesz 1998, p. 103-104; Mihály 2007, p. 54-55.

1. ➤ **Beia**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Beia**, Ansamblu închis

3. ➤ **Beia**, Polipticul și altarul (apud Roth 1916)

4. ➤ **Beia**, Detaliu datare

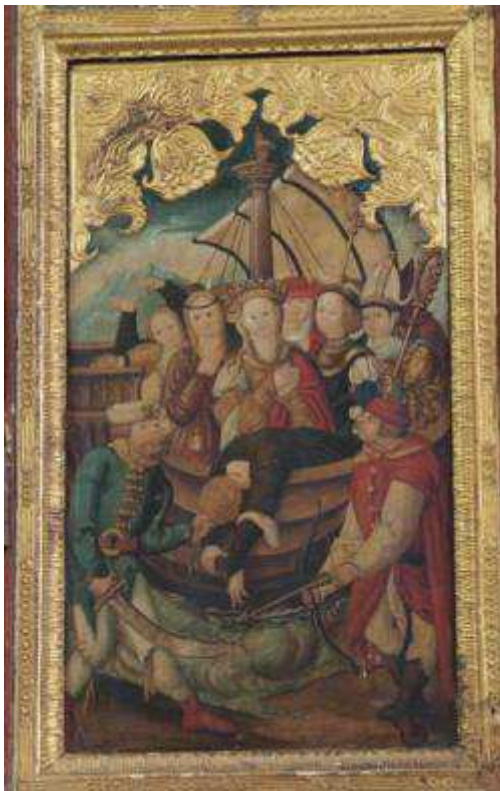
5. ➤ **Beia**, Detaliu ornamental

6. ➤ **Beia**, Sf. Ursula pleacă în călătorie

7. ➤ **Beia**, Sf. Ursula ajunge la Roma

9. ➤ **Beia**, Martiriul Sf. Ursula

8. ➤ **Beia**, Detaliu din Sf. Ursula ajunge la Roma

10. ➤Beia, Deatliu Isus în fața lui Pilat

11. ➤Beia, Isus pe cruce

12. ➤Beia, Detaliu Ecce homo

Polipticul *Fecioarei* din Biertan

➤Biertan 1

Loc de proveniență	Biserica parohială Sf. Maria din Biertan (jud. Sibiu) Altarul principal
Loc de păstrare	Biserica. ev. din Biertan <i>in situ</i>
Tip	Poliptic dezvoltat cu scrin central, <i>Vierer</i> pictat, predelă-poliptic și coronament-triptic fix. Unic ca structură în Repertoriu
Analogii	➤ Biertan 1.a : Relații strânse cu polipticul de la Schottenstift, Viena (1469-1475) ➤ Biertan 1.b : Același atelier de tâmplărie ca și ➤ Băgaciu (1518) și ➤ Șaeș 1
Datare	➤ Biertan 1.a (corpusul): 1483 (an înscris pe o carte deschisă din scena <i>Isus la 12 ani în Templu</i>) ➤ Biertan 1.b (predela și coronamentul): 1515 (an înscris pe panoul central al coronamentului)
Atribuire	➤ Biertan 1.a : ? Maestrul polpticului <i>Fecioarei</i> din Biertan sau „urmaș al lui Hans Siebenbürger” ➤ Biertan 1.b : ? Pictorul <i>Sfintelor Neamuri</i> din Biertan
Dimensiuni	Dimensiuni generale: H: 850 cm; L. 590 cm. (apud Kertesz 1991, p. 79) Dimensiuni panou <i>Festtagseite</i> : h. 94 cm; l. 59 cm. Dimensiuni panou <i>Vierer</i> : h. 94 cm; l. 50 cm. (apud Krasser 1973, p. 114)
Însemne heraldice	Pe predelă apar două blazoane (definind faza ➤ Biertan 1.b): Dreapta: blazonul plebanului Johannes (scut cu smalt roșu mobilat cu un potir flancat de literele I O) Stânga: stema celor „Două Scaune” (scut cu smalt de argint pe care apare o mână prestând jurământ)
Patronaj	➤ Biertan 1.a : Tristannus / Cristianus Guttermann de Mediaș, pleban de Biertan (??); Martinus Schezer de Megiez, pleban de Biertan (?) ➤ Biertan 1.b : Johannes, paroh de Biertan (†1520)
Iconografie	

A. Festagsseite

	Circumcizia	Întâlnirea la Poarta de Aur	
	Adorarea Magilor	Nașterea Mariei	
Alfeu Maria Iacobi	Prezentarea la Templu	Logodna Fecioarei	Viziunea lui Augustus
Sf. Familie	Crucificarea (neoriginar)		Crucificare simbolică
Maria Salome Zebedeu	Fuga în Egipt	Bunavestire	Viziunea lui Ezechiel
	Isus la 12 ani în Templu	Vizitația	
	Botezul lui Isus	Nașterea/Adorarea Pruncului	

B. Werktagsseite

	Sf. Augustin Sf. Ambrozie		
Stolanus Emerencia	Sf. Margareta Sf. Dorotea	Sf. Rochus Sf. Mihail	Viziunea lui Augustus
Zaharia Elisabeta	Sf. Ecaterina Sf. Barbara	Sf. Sebastian Sf. Iosif	Crucificare simbolică
Memelia Eliud	Sf. Maria Mailant Sf. Elizabeta a Ung.	Maria în sole Sf. Ana întreită Sf. Maria Magdalena	Viziunea lui Ezechiel
Affra Esmeria	Sf. Elena Sf. Agnes	Sf. Maria Iacobi Sf. Maria Salome	
	Sf. Grigorie Sf. Ieronim		

Surse iconografice

Nașterea Fecioarei: după Hans Siebenbürger, Retablul din

Schottenstift, Viena (1469)
Logodna Fecioarei: după Hans Siebenbürger, Retablul din Schottenstift, Viena (1469)
Vizitația: după Hans Siebenbürger, Retablul din Schottenstift, Viena (1469)
Nașterea lui Isus: după Hans Siebenbürger, Retablul din Schottenstift, Viena (1469)
Adorarea Magilor: parțial după școala lui Hans Pleydenwurf, cca. 1480, Germanisches Nationalmuseum, nr. inv. **Gm 132**
Prezentarea la Templu: după Hans Siebenbürger, Retablul din Schottenstift, Viena (1469)
Isus la 12 ani în Templu: parțial după Hans Siebenbürger, Retablul din Schottenstift, Viena (1469)
Fuga în Egipt: după gravura lui M. Schongauer (cca. 1470, Bartsch 7)
Maria în sole: după Martin Schongauer (Bartsch 27)
Sf. Rochus: după gravura cu *Sf. Iacob cel Mare* de Martin Schongauer (Bartsch 36)

Stare de conservare Bună. Restaurat. Păstrat aproape întreg. A pierdut imaginea sculptată a Fecioarei din scrinul central

Transformări După Reformă s-a înlocuit sculptura Fecioarei din scrin cu un grup al Crucificării (*Isus pe cruce*, *Sf. Ioan ev.*, *Maria Magdalena*), format de asemenea din piese medievale. Pe fundalul scrinului s-a pus, după Reformă, inscripția: *SIC DEUS DILEXIT MUNDUM* etc. (Ioan 3:16), eliminată la restaurare.
 În 1821, panourile mari fixe ce mărginesc corpusul pe *Werktagsseite* au fost repictate de Franz Neuhauser jr. cu imaginile sfinților *Petru* și *Paul*. Pictura a fost înlăturată la restaurare.

Restaurări 1976-1983: G. Richter

Inscripții Corpus:
Festtagsseite
 În scena *Prezentarea la Templu*, pe un panou de pe altar apar cuvintele lui *Simion*: *NVN[C] DIMITTIS SERV[V][M] TVVM DOMI[N]E...* (Luca 2:29-30)
 În scena *Isus la 12 ani în Templu* pe o carte ținută de unul dintre învățați apare inscripția cu anul: **1483**
Observație: Acestea sunt singurele inscripții contemporane cu ➤Biertan 1.a. Celelalte, chiar dacă unele sunt scrise pe partea veche a retablului, au fost adăugate în faza ➤Biertan 1.b.

Werktagsseite
 Pe ramele panourilor sunt scrise numele sfinților figurați:
AVGVSTINUS, AMBROSIVS, S. MARGARETA, DOROTEA etc.

Coronament
 Panoul central: *MARIA RIGAT; IOHANNES PLANTAT; EGO SVM VITIS VERA ET VOS PALMETES; ANNO VIRGINEI PARTVS 1515*
 Panoul drept: *VISIO OCTAVIANI CESARIS PER SIBILLAM*

Panoul stâng: *VISIO ESECHIELIS PROPHETE*

Pe predela-poliptic apar numele sfinților figurați: *IH[E]SVS, MARIA, ANNA, IOACHIM, IOSEPH, MARIA IACOBI, ALPHEVS, IACOBVS MINOR* etc.

Bibliografie

Teutsch 1896, p. 43; Roth 1916, p. 99-109; Hoffmann 1937, p. 5, 28; Balogh 1943, p. 302; Radocsay 1955, p. 279-280; Vătășianu 1959, p. 789-790; Harald Krasser, *Untersuchungen zur mittelalterlichen Tafelmalerei in Siebenbürgen. Zur Herkunft und Datierung der BIRTHÄLMER Altartafeln*, în *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 14, 2, 1971; Harald Krasser, *Zur siebenbürgischen Nachfolge des Schottenmeisters. Die BIRTHÄLMER Altartafeln*, în *Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege*, XXVII, 1973, p. 109-122. Harald Krasser, *Die BIRTHÄLMER Altartafeln und die siebenbürgische Nachfolge des Schottenmeisters*, în *Studien zur Siebenbürgische Kunstgeschichte*, Kriterion, București, 1976, p. 193-214; Kertesz 1979, p. 166-167; Tereza Sinigalia, *Le retable de Biertan – nouvelles recherches*, în *RRHA, BA*, XI, 1984, p. 57-81; Kertesz 1991, p. 52; Richter 1992, p. 58-83; Kertesz 1998, p. 76-80; Maria Crăciun, *Iconoclasm and Theology in Reformation Transylvania: The Iconography of the Polyptych of the Church at Biertan*, în *Archiv für Reformationsgeschichte*, 94, 2004, p. 61-97; Maria Crăciun, *Iconoclasm și teologie. Întrupare și mântuire în în iconografia polipticelor transilvănene. Cazul Biertan*, în, *Sub Zodia Vătășianu. Studii de istoria artei*, (ed. Marius Porumb, Aurel Chiriac), Ed. Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2002, p. 67-80.

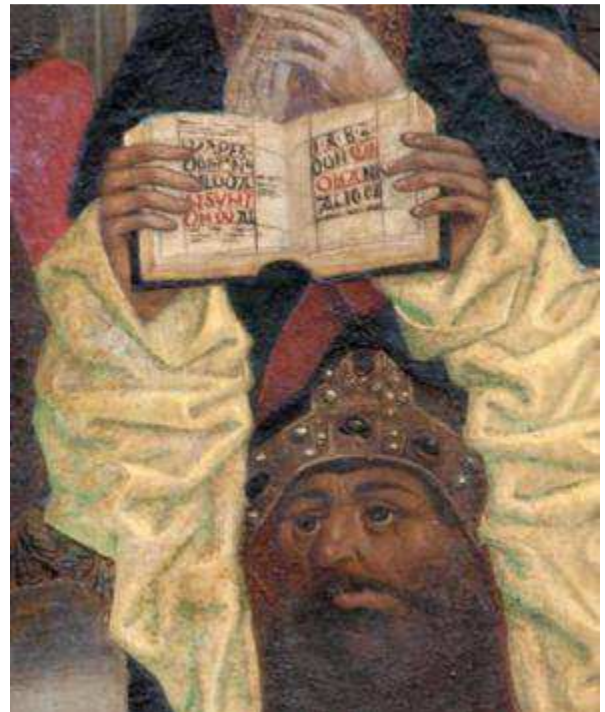
1. ➤ **Biertan 1**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Biertan 1**, Ansamblu închis

3. ➤ **Biertan 1**, Scrin central

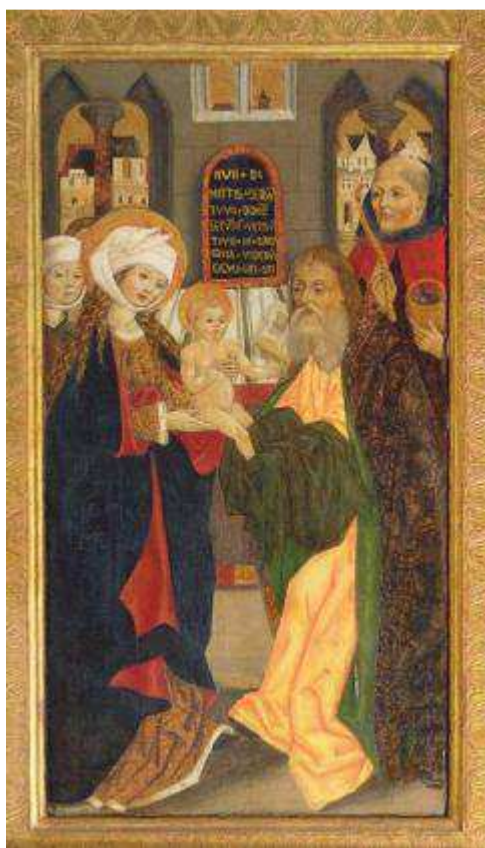
4. ➤ **Biertan 1.a**, Datarea (1483), detaliu din *Isus copil în Templu*

5. ➤ **Biertan 1.a**, Vizitația

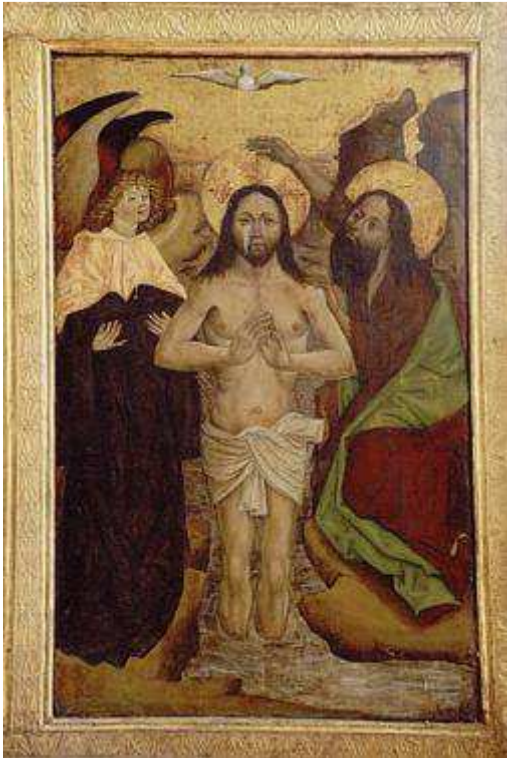
6. ➤ **Biertan 1.a**, Adorarea Magilor

7. ➤ **Biertan 1.a**, Prezentarea la Templu

8. ➤ **Biertan 1.a**, Fuga în Egipt

9. ➤ **Biertan 1.a**, Botezul Domnului

10. ➤ **Biertan 1.a**, Sff. Grigorie și Ieronim

11. ➤ **Biertan 1.a**, Werktagsseite, Sfinți

12. ➤Biertan 1.a, Werktagseite, Sfinte

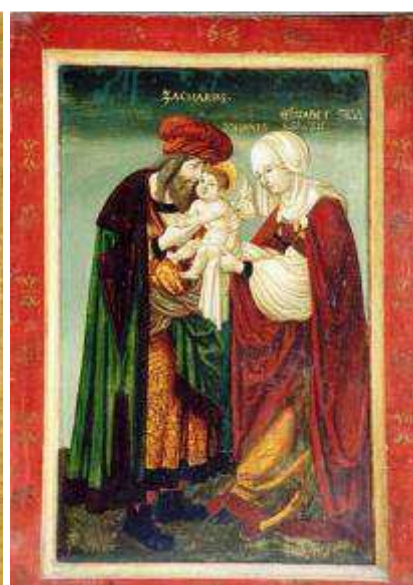
13. ➤Biertan 1.a, Werktagseite, Sfinte

14. ➤ **Biertan 1.b**, Coronamentul triptic

15. ➤ **Biertan 1.b**, Predela poliptic, panou central

16. ➤ **Biertan 1.b**, Predela poliptic, verso volet

17. ➤ **Biertan 1.b**, Blazonul preotului Johannes

18. ➤ **Biertan 1.b**, Stema „Două Scaune”

Polipticul *Fecioarei* de la Boian

➤Boian

Loc de origine	Biserica Sf. Maria (?) din Boian (jud. Sibiu) Altar principal (?), cu dedicație marianică.
Proveniență	Biserica ev. din Boian, jud. Sibiu
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal, Sibiu Nr. inv. 1894
Tip	Poliptic cu panou central, <i>Vierer</i> în relief și volete cu partea festivă în relief (<i>Schnitzretabel</i>). Unic în Repertoriu . S-ar putea clasa și ca triptic.
Analogii	Pictura: înrudire (mai slabă calitativ) cu ➤ Târnava ; (eventual ➤ Sibiu 7 ; ➤ Târgu Mureș)
Datare	➤ Boian a. : cca. 1450. ➤ Boian b. : cca. 1480-1490.
Atribuire	➤ Boian b. : ? poate ucenic al Maestrului polipticului <i>Fecioarei</i> de la Târnava ? (Maestrul însuși ?)
Dimensiuni	Roth 1916, p. 33: Panou central: h. 135 cm; l. 59 cm. Volet: h. 135 cm; l. 28 cm. (imposibil !) Kertesz 1991, p. 74: dimensiuni generale 17 !!! x 284 cm. (imposibil !) Eventual: Panou central: h. 135 cm; l. 59 cm. <i>Standtafel</i> de <i>Vierer</i> : h. 135 cm; l. 28 cm. Volet: h. 135 cm; l. 59 cm. Dimensiuni generale: h. 135 cm; l. 240 cm. cca.
Stare de conservare	A pierdut predela și coronamentul, decorurile traforate de la partea superioară a scenelor, precum și unul dintre reliefurile din <i>Viziția</i> (<i>Sf. Elisabeta</i>). Restaurat.
Restaurări	2005-2007 cca. în atelierul de restaurare al Muz. Brukenthal.
Surse iconografice	<i>Sf. Barbara</i> : după Martin Schongauer (cca. 1480) <i>Sf. Ecaterina</i> : adaptare după Martin Schongauer (cca. 1480) Restul imaginilor pictate sunt inspirate după Schongauer, fără a urma însă cu strictețe modelele.

Iconografie

A. Festtagsseite

Vizitația II.	Buna
Nașterea III.	Vestire I.
Adorarea	magilor
Fecioara cu Pruncul V.	
Irod poruncește uciderea pruncilor VII.	Isus copil în Templu X.
Uciderea pruncilor VIII.	Isus adus de părinți la Ierusalim IX.
Fuga în Egipt VI.	Vestirea păstorilor IV.

B. Werktagsseite

Sf. Margareta	Sf. Barbara
Sfântă ? (Lucia ?) (cu ramura de palmier)	Sf. Ecaterina
Sfântă ? (Elena ?) (cu cruce)	Sf. Apolonia
Sfântă (Dorotea ?) (crin și Isus copil)	Sf. Agnes

Inscripții

În Buna Vestire: AVE GRACIA PLE[NA] și Ecce ancilla domini

Bibliografie

Teutsch 1896, p. 47; Roth 1916, p. 33-36; Hoffmann 1937, p. 28; Radocsay 1955, p. 256-257; Vătășianu 1959, p. 333-335; 745; 788. Radocsay 1967, p. 148; Anamaria Haldner, *Apecte locale ale altarului de la Boian*, în *Studii și Comunicări, Arheologie-Istorie, Muzeul Brukenthal*, 18, 1974, p. 157-167; Gyöngyi Török, *Altarretabel zur Zeit Sigismunds von Luxemburg*, în *Sigismund Rex et Imperator. Kunst und Kultur zur Zeit Sigismunds von Luxemburg 1387-1437*, Ausstellungskatalog, (Hrsg. I. Takács), Mainz, 2006, p. 547-550.

1. ➤ **Boian a**, Ansamblu

2. ➤ **Boian a**, Voletul drept,
Festtagsseite

3. ➤ **Boian b**, Ansamblu

5. ➤ **Boian b**, Detaliu sfântă

4. ➤ **Boian b**, Detaliu sfântă

8. ➤ **Boian b**, Sf. Ecaterina

7. ➤ **Boian b**, Sf. Agnes

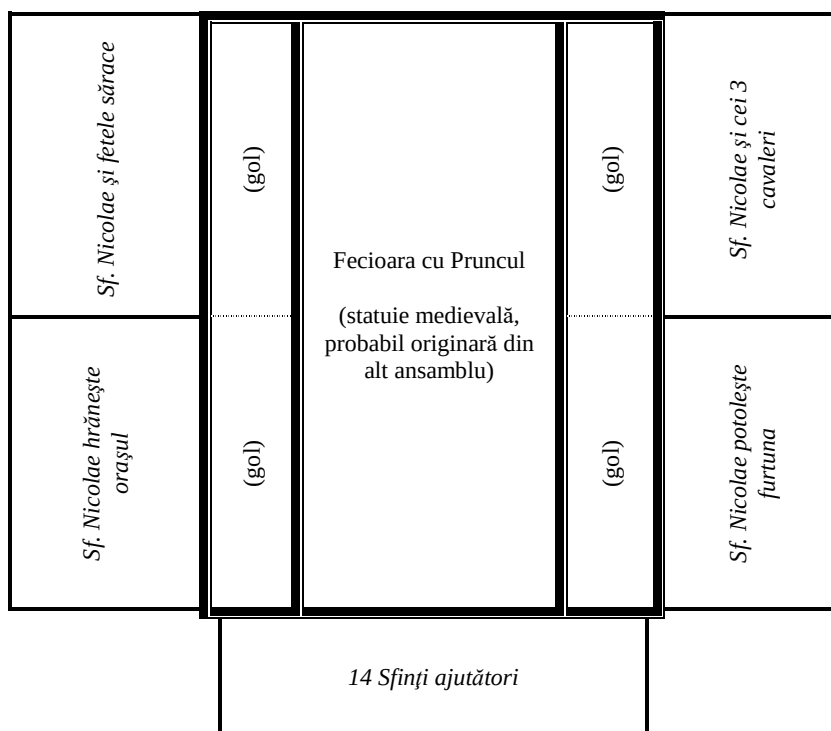
6. ➤ **Boian b**, Sfântă neidentificată

Polipticul *Sfântului Nicolae* de la Bruiu

➤ Bruiu

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Nicolae (?) din Bruiu (jud. Sibiu) Altar principal ? (dedicat Sf. Nicolae)
Proveniență	Biserica ev. din Bruiu
Loc de păstrare	Din anul 2000 adus în biserica ev. din Cislădie Pe altarul bisericii.
Tip	Poliptic gotic cu scrin central, <i>Vierer</i> sculptat, predelă pictată și coronament cu fiale și edicule
Analogii	Tâmplăria predelei: ➤ Sibiu 8
Datare	1520 ? 1515 cca. ?
Atribuire	? Pictorul polipticului <i>Sf. Nicolae</i> de la Bruiu Atelier sibian ?
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Sf. Fabian Sf. Sebastian	Sf. Anton Sf. Francisc	Sf. Valentin Sf. Episcop ?	Sf. Cosma Sf. Damian
Sf. Laurențiu Sf. Ștefan	Sf. Rege Ștefan Sf. Rege Ladislau	Sf. Iacob Sf. Rochus	Sf. Ioan Botezătorul Sf. Paul Eremitul

Stare de conservare S-a păstrat relativ complet, cu excepția statuii originale din scrin (cel mai probabil *Sf. Nicolae*), a statuilor de *Vierer* și a celor din coronament. Restaurat. Pictura afectată destul de mult de repictarea din 1728.

Transformări În 1728 a fost repictat în întregime. Pe partea festivă cu *Ciclul Nașterii*, pe verso cu *Patimi*, iar pe predelă cu *Cina de taină*. În ediculele coronamentului, în locul statuilor medievale s-au amplasat medalioane pictate cu *Isus pe cruce* între *Maria* și *Ioan Evanghelistul*.

Restaurări 1973-1976: G. Richter

Inscripții Pe predelă, înainte de restaurare apărea inscripția atestând „renovarea” polipticului: *ORNAMENTO HOC ALTARE D[EO]. T[RINO]. O[PTIMO]. M[AXIMO]. CONSECRATU[M] RENOVATUR AUXILLIO TOTIVS COM[MUNITATIS] ANNO R[ECUPERATAE] SALUTIS 1728 D[IE] 6 O[CTOBRIS] EXISTEN[TIBUS]: PAST[ORE] IOH[ANNE] MALLENDORFIO VI[LLIC]I[S] PAULO TISCHER IOH[ANNE] SCHUSTER VI[LLIC]I[S] SUBSE[?] GEORG[IO] MONTSCHEN PETR[O] OSEM. AEDIT[UIS] GEORG[IO] OERLIG IOH[ANNE] KOENIG* (apud Roth 1916, p. 98)

Pe verso, conform Teutsch și Roth, ar fi marcat anul **1520** (?)

Bibliografie Teutsch 1896, p. 42; Roth 1916, p. 95-98; Balogh 1943, p. 303; Radocsay 1955, p. 283; Vătășianu 1959, p. 792, 797; Vasile Drăguț, *Polipticul din Bruuiu*, în *BMI*, 1, 1971, p. 62; Erhard Antoni, *Der Altar von Braller*, în *Kirchliche Blätter*, 11, 1976, p. 7; Kertesz 1979, p. 166; Richter 1992, p. 123-131; Mihály 2007, p. 61-62.

1. ➤ **Bruuiu**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Bruuiu**, Ansamblu închis (foto F. Mihály)

3. ➤ **Bruuiu**, Corpus închis (foto F. Mihály)

4. ➤ **Bruiu**, Scrin central

5. ➤ **Bruiu**, Sff. Anton de Padova și Francisc

6. ➤ **Bruiu**, Sf. Nicolae și fetele sărace

7. ➤ **Bruiu**, Sf. Nicolae potolește furtuna

II.08
<38>

Polipticul *Încoronării Fecioarei de la Călățele* ➤Călățele 1

Loc de origine	Necunoscut. Biserică din zona Călatelor (jud. Cluj) Altar cu hram marianic
Proveniență	Biserica parohială ort. din Călățele (jud. Cluj)
Loc de păstrare	Depozitate pe tribună (până în anul 2009). Nr. inv. pe panoul central: BC 18 ; Nr. inv. marcate pe volete: BC 57 / I ; BC 57 / II . Actualmente, probabil, la protopopiatul ort. Huedin (jud. Cluj)
Tip	Poliptic cu panou central
Analogii	Pentru pictură: ➤Călățele 2
Datare	1510/20 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticelor de la Călățele ? Atelier clujean
Dimensiuni	Panou central: h. 188 cm; l. 126 cm. Volet: h. 187 cm; l. 62,5 cm. Câmp pictat: h. 85 cm; l. 51 cm. Dimensiuni generale approximate: H. cca. 300 cm; L. cca. 260 cm. (măsurători personale)

Iconografie

Festtagsseite

Sf. Ioan Botezătorul	Încoronarea Fecioarei	Sf. Ioan Evanghelistul
Sf. Ana întruie		Sf. Elizabeta a Ungariei

Werktagsseite

Ghetsemani ?	Prinderea lui Isus	Isus în fața lui Pilat	Biciuirea ?
Încoronarea cu spini ?	Ecce homo	Isus pe cruce	Învierea ?

Stare de conservare	Proastă. Panourile sunt atacate de umezeală și ciuperci, stratul pictural desprins pe suprafețe mari. Panourile fixe, predela, coronamentul și arhitectura ansamblului au dispărut.
Transformări:	Repictat.
Bibliografie	B. Nagy Margit, <i>Altare poliptice din Călățele</i> , în <i>Studii de istorie a artei</i> , Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1981, p. 128-144.

1. ➤ **Călățele 1**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Călățele 1**, Ansamblu închis

3. ➤ **Călățele 1**, Detaliu Isus în fața lui Pilat

II.09
<39>

Volet de poliptic cu sfinți de la Călățele
➤Călățele 2

Loc de origine	Necunoscut. Biserică din zona Călatelor (?) jud. Cluj. Altar cu dedicație marianică (?) sau <i>Toți Sfinții</i> (?)
Proveniență	Biserica parohială ort. din Călățele (jud. Cluj)
Loc de păstrare	Depozitate pe tribună (până în anul 2009). Nr. inv.: BC 57 / III Actualmente, probabil, la protopopiatul ort. Huedin (jud. Cluj)
Tip	Poliptic cu panou central (?) ca și ➤ Călățele 1
Analogii	Pictura: ➤ Călățele 1
Datare	1510-1520 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticelor de la Călățele ; ? Atelier clujean
Dimensiuni	h. 164 cm; l. 57 cm. Câmp pictat: h. 73 cm; l. 45 cm. (măsurători personale)
Iconografie	Față: <i>Sf. Ecaterina</i> și <i>Sf. Dorotea</i> ; Verso: <i>Sf. Ștefan Rege</i> și <i>Sf. Petru</i> .
Stare de conservare	Panoul atacat de umezeală. Strat pictural desprins pe suprafețe mari.
Transformări:	Repictat în epoca modernă (pe partea festivă).
Bibliografie	B. Nagy Margit, <i>op. cit.</i> , p. 128-144.

1. ➤Călățele 2, Față volet 2. ➤Călățele 2, Verso volet 3. ➤Călățele 2, Sf. Ecaterina

4. ➤Călățele 2, Detaliu Sf. Ștefan Rege

Polipticul *Fecioarei din Cetățuia* ➤Cetățuia

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Apostoli Simon și Iuda, Cetățuia (jud. Harghita) Altar secundar (dedicat Fecioarei)
Loc de păstrare	Biserica rom. cat. din Cetățuia. <i>In situ</i> ? Altar secundar, dedicat Sf. Iosif
Tip	Poliptic cu scrin central
Analogii	Pictură: voleții festivi și <i>Werktagsseite</i> de la ➤Cioboteni 2
Datare	1520/25 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticului <i>Fecioarei din Cetățuia</i>
Dimensiuni	?
Iconografie	

Festtagsseite			Werktagsseite			
Buna Vestire	Sf. Iosif statuie barocă anterior <i>Fecioara Maria</i>	Vizitația	Sf. Lucia	Sf. Ecaterina	Sf. Barbara	Sf. Agnes
Nașterea lui Isus		Adorarea Magilor	Sf. Apollonia	Sf. Margareta	Sf. Dorotea	Sf. Ursula

Modele grafice	<i>Vizitația</i> : Dürer, <i>Viața Fecioarei</i> , 1503 cca., Bartsch 84 <i>Adorarea magilor</i> : Dürer, 1511, Bartsch 3
Stare de conservare	Bună. Păstrat în cea mai mare parte. I-a dispărut imaginea centrală a <i>Fecioarei</i> (sculptură), predela și coronamentul. Probabil avea un cadru renascentist, înlocuit ulterior cu unul baroc.
Transformări:	În perioada barocă s-a inclus o statuie a Sf. Iosif și s-a modificat cadrul (predelă, coronament).
Restaurări	?
Inscripții	La baza scrinului apare inscripția barocă: <i>S. JOSEPH.</i>

Bibliografie

Huszka József, *Magyar szentek a Székelyföldön*, în *Archaeologiai Értesítő*, VI, 1886, p. 131; Roth 1916, p. 181; Balogh 1943, p. 303; Radocsay 1955, p. 287.

1. ➤Cetățuia, Corpus deschis (fotografii de F. Mihály)

2. ➤Cetățuia, Buna Vestire

4. ➤Cetățuia, Corpus închis

3. ➤Cetățuia, Vizitația

Predela cu *Vir dolorum* din Cincu

➤Cincu

Loc de origine	Biserica parohială din Cincu (jud. Brașov) Altarul principal (dedicație marianică)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Cincu <i>in situ</i>
Tip	Poliptic cu scrin central și coronament gotic (conf. descrierii din 1722)
Datare	1480/90 cca.
Atribuire	? Maestrul predelei din Cincu
Dimensiuni	h. 61 cm; l. spre corpus 315 cm; l. la bază cca. 180 cm. (apud Roth 1916, p. 142)
Iconografie	<i>Vir dolorum</i> cu <i>Arma Christi</i> în mâini, flancat de <i>Fecioara Maria</i> și <i>Ioan Evanghelistul</i>
Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte componente ale polipticului. Restaurată.
Transformări:	La începutul secolului XVIII, polipticul a fost demontat, rămânând doar predela. Peste aceasta, la 1722, s-a montat retablul adus de la ➤ Moșna . Cu această ocazie s-a repictat cu scena <i>Nașterii lui Isus</i> (înlăturată la restaurare)
Restaurări	1977-1978: G. Richter
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 46; Roth 1916, p. 140-150; Kertesz 1979, p. 164-165; Kertesz 1991, p. 80-81; Richter 1992, p. 241-243.

1. Predela ➤ **Cincu** și retablul ➤ **Moșna** în ancadramentul de sec. XVIII

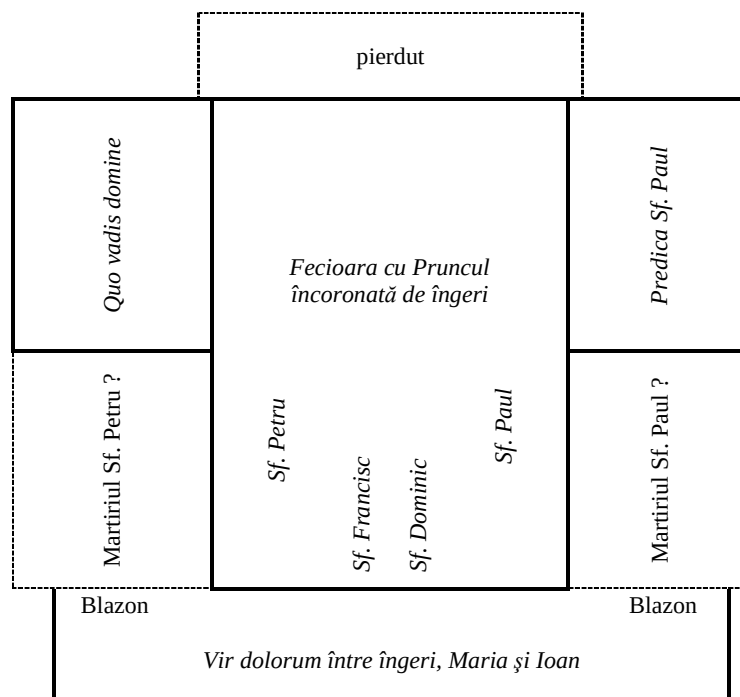
2. ➤ **Cincu**, *Vir dolorum* între Maria și Sf. Ioan ev.

Polipticul *Fecioarei între sfinții Petru și Paul* de la Cioboteni ➤ Cioboteni 1

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Petru și Paul din Cioboteni (localitate inclusă în Miercurea Ciuc, jud. Harghita) Altarul principal (dedicat Sf. Petru și Paul)
Proveniență	Biserica rom.-cat. din Cioboteni, lângă Șumuleu (piesa este cunoscută în literatură ca „altarul mare” de la Șumuleu)
Loc de păstrare	Panou central și voleți la Galeria Națională Maghiară Budapesta (nr. inv. vechi 181) Predela și rama renascentistă la Muzeul de Artă Cluj (nr. inv. 5268)
Tip	Poliptic cu panou central
Datare	Corpus (➤ Cioboteni 1.a): cca.: 1480/90 Predela (➤ Cioboteni 1.b): cca. 1515 ? (Cadrul: cca. 1520-25 (?))
Atribuire	? Maestrul polipticului <i>Fecioarei între Sfinții Petru și Paul</i> de la Cioboteni
Dimensiuni	Panoul central: h. 167 cm; l. 121 cm. Voleț: h. 165 cm.; l. 60 cm. cca. (Apud Radocsay 1955, p. 289) Predela: l. 370 cm; h. 72 cm. (măsurători personale) Dimensiuni generale: H. cca. 400 cm; L. 370 cm.

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

	Sf. Ștefan ?	Sf. Ladislau ?	
Sf. Dorotea	Sf. Emeric al Ungariei	Sf. Elisabeta ?	

Însemne heraldice

Pe predelă, în dreapta: Scut scartelat, în cartierul 1 și 4 fascii de argint pe fond roșu (Ungaria), iar în cartierele 2 și 3 leul rampant al Boemiei. Scutul aparține regelui Vladislav II (1490-1516).
În stânga: scut cu câmpul roșu, dintr-un nor aflat în dextra șefului iese un braț în armură, care ține o spadă, trecută printr-o coroană, o inimă și un cap de urs. Scutul „națiunii secuiești” ?

Patronaj

Colectiv/ corporativ („națiunea” secuilor)

Stare de conservare:

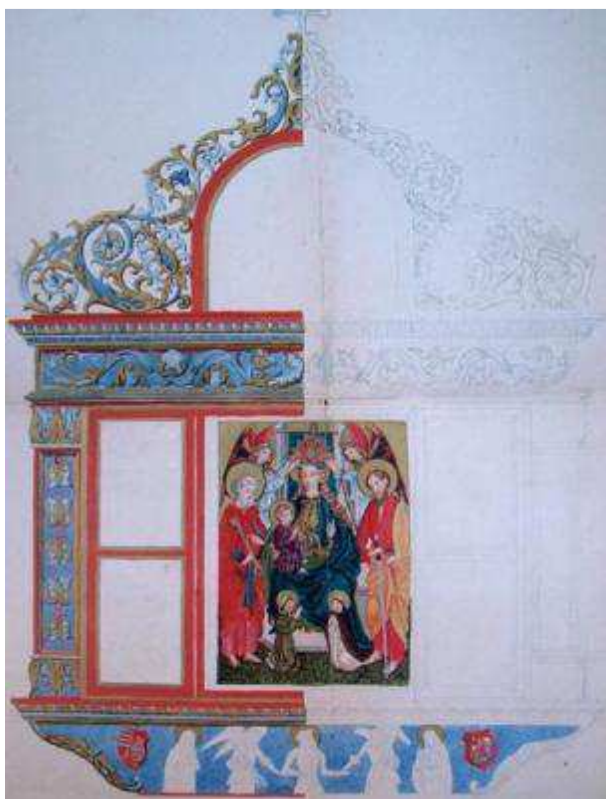
Dezmembrat, cu elemente dipărute. S-au păstrat panoul central, predela, patru picturi de pe vuleți (din totalul de 12) și părți din cadru. Coronamentul s-a pierdut.

Transformări:

Demontat și dezmembrat (1888). Probabil în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, în predelă a fost decupată o ușiță, pentru păstrarea sacramentelor, conform legislației canonice a Conciliului din Trento.

Bibliografie

Huszka József, *Magyar szentek a Székelyföldön*, în *Archaeologiai Értesítő*, VI, 1886, p. 131-134; Roth 1916, p. 181; Vătășianu, Virgil, *Colecțiile de artă dela Institutul de Studii Clasice din Cluj*, în *Boabe de grâu. Revistă de cultură*, IV, nr. 1, 1933, p. 11; Balogh 1943, p. 304; Radocsay 1955, p. 289-90; Vătășianu 1959, p. 787-88; Firea 2004-2005, p. 121-142.

1. ➤Cioboteni 1, Ansamblu (după J. Huszka, 1886)

2. ➤Cioboteni 1.a, Panoul central

3. ➤Cioboteni 1.a, Ansamblu deschis

4. ➤Cioboteni 1.a, Quo vadis

5. ➤Cioboteni 1.a, Predica Sf. Paul

6. ➤Cioboteni 1.a, Sf. Emeric

7. ➤Cioboteni 1.a, Sf. Dorotea

8. ➤Cioboteni 1.b, Predela

9. ➤Cioboteni 1.b, Detaliu cu Maria și Înger cu Arma Christi

10. ➤Cioboteni 1.b, Vir dolorum și ușița de tabernacol

11. ➤Cioboteni 1.b, Blazonul regelui Vladislav II

12. ➤Cioboteni 1.b, Stema „Națiunii secuiești”

Polipticul *Fecioarei de la Cioboteni* ➤ **Cioboteni 2**

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Petru și Paul din Cioboteni (localitate inclusă în Miercurea Ciuc, jud. Harghita) Altar secundar (dedicat Fecioarei)
Proveniență	Biserica rom.-cat. din Cioboteni, lângă Șumuleu (piesa este cunoscută în literatură ca „altarul mic” de la Șumuleu)
Loc de păstrare	Panoul central, doi voleți, părți din cadru la Muzeul de Artă Cluj (nr. inv. 5269) (nr. inv. vechi: 5825 , 5829 , apud Balogh, 1943, p. 305) Un panou fix, la Muzeul Național de Istorie al Transilvaniei Cluj (nr. inv. vechi: II.5826.c)
Tip	Poliptic cu panou central
Datare	1525-30 cca.
Atribuire	Panoul central: ? Pictorul <i>Fecioarei încoronate de îngeri de la Cioboteni</i> Voleți: ? Pictorul voleților polipticului <i>Fecioarei încoronate de îngeri de la Cioboteni</i>
Dimensiuni	Panoul central: h. 154 cm; l. 90 cm. Voleț: h. 154 cm; l. 45 cm (măsurători personale) Dimensiuni generale: H. cca. 250 cm; L. cca. 200 cm.

Iconografie

Festtagsseite			Werktagsseite			
Bunavestire	Fecioara cu Pruncul încoronată de îngeri	Vizitația	Ghetsemani ?	Prinderea lui Isus	Isus la Caiafa	Biciuirea
Nașterea/ Adorarea Pruncului		Adorarea Magilor	Încoronarea cu spini ?	Purtarea crucii	Isus pe cruce	Învierea

Surse iconografice	<i>Fecioara cu Pruncul încoronată de îngeri</i> , după xilogravura cu aceeași temă de A. Dürer (1518, Bartsch 101) <i>Biciuirea</i> după Dürer, <i>Kleine Passion</i>
---------------------------	--

Prinderea: după Cranach
Purtarea crucii: după Cranach

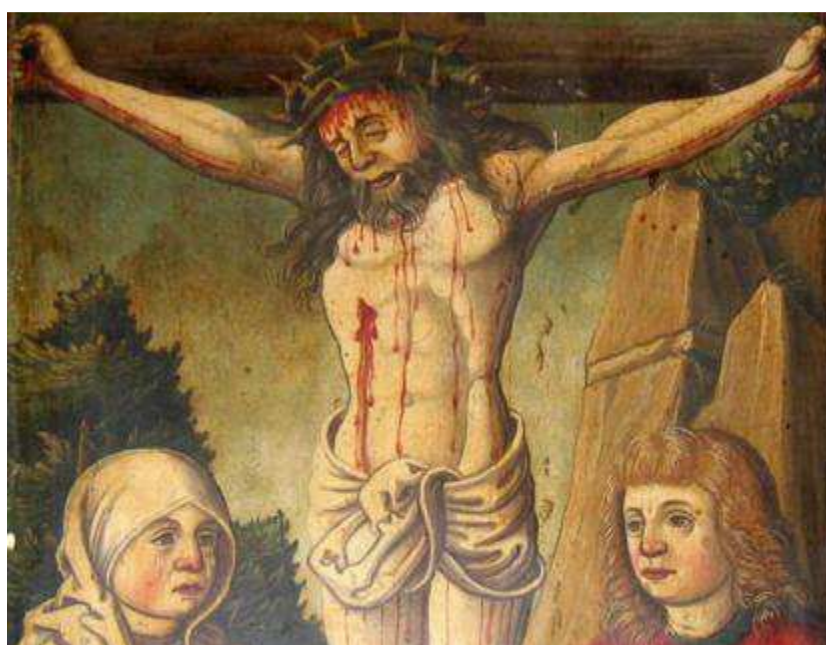
- Stare de conservare** Stare de conservare destul de proastă. Nu este restaurat. Consolidat pe alocuri cu hârtie japoneză. Repictat. Stratul pictural desprins în unele părți. Dezmembrat. S-au păstrat panoul central, voleții, un panou fix și o parte din cadru. S-au pierdut predela, coronamentul și un panou fix.
- Bibliografie** Vătășianu, Virgil, *Colecțiile de artă dela Institutul de Studii Clasice din Cluj*, în *Boabe de grâu. Revistă de cultură*, IV, nr. 1, 1933, p. 12-13; Balogh 1943, p. 305; Radocsay 1955, p. 290-291.

2-4. ➤ **Cioboteni 2**, *Festtagsseite*

5. ➤ **Cioboteni 2**, Detaliu panou central

6. ➤ **Cioboteni 2**, Detaliu *Isus pe cruce*

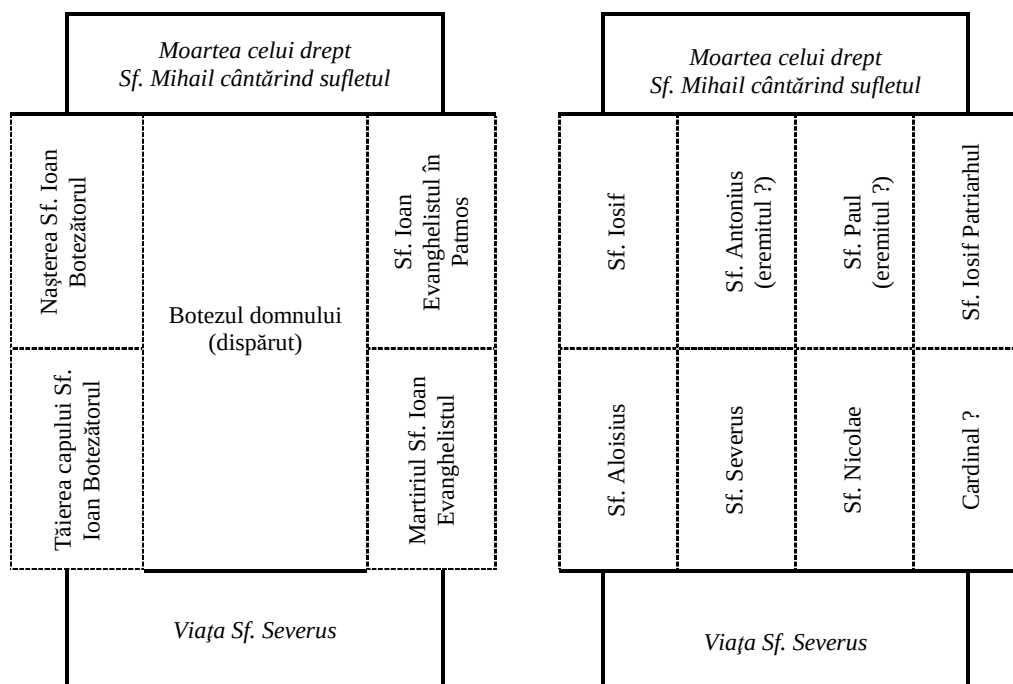

7-9. ➤ Cioboteni 2, Werktagsseite, Patimi

Fragmente din retablul *Sf. Ioan Botezătorul* de la Cisnădie ➤Cisnădie

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Walpurga Altar secundar (dedicat Sf. Ioan Botezătorul) ?
Proveniență	Biserica ev. din Cisnădie
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu Nr. inv. 1219a; 1219b
Tip	Poliptic renascentist cu panou central, doi voleți și două <i>Standtafeln</i> (?) și coronament semicircular
Analogii	Pictura: ➤Jidvei, ➤Moșna
Datare	1525 (an marcat pe predelă)
Atribuire	Vincentius Pictor din Sibiu (inscripție azi dispărută). Probabil „atelierul” lui Vincentius .
Dimensiuni	Predela: h. 45 cm; l. 135 cm; g. 3 cm. Luneta: h. 73 cm; l. 178 cm.; g. 3 cm. (apud Nagy Sarkadi 2007, p. 41, n. 7)

Iconografie

Patronaj	Breasla țesătorilor din Cisnădie ?
Stare de conservare	A pierdut toate celelalte componente în afară de coronament și predelă

Inscripții

Predelă:

Pe altarul pe care stă Severus în timpul consacrării: *S. SEVER[US]
Unul din episcopi rostește: te deu[m] laudam[us] te dom[inum]
confitemur*

În dreapta, în scena coborârii porumbelului asupra sfântului, apare:
SA[N]CT⁹ SEVER⁹

Lângă scena intrării în mormânt: *S[ANC]T⁹ SEVER⁹ P[ER] SE
SEPULCRU[M] INTRAVIT*

Lângă mormânt: *SA[N]CTI SEVERI UXOR ET FILIA*

În stânga sus: 1525

Inscripție dispărută: *D.O.M. DIVOQ SEVERO EP[ISCOP]O
RAVANE[N]SI VINCE[N]CIUS PINXIT*

Coronament:

IESU FILI DAVID M[ISERE]RE ME[I]

FIDES TUA SALW[UM] TE FECIT

Bibliografie

Károly Pulszky, *Iparművészeti jegyzetek* în *Archaeologiai Értesítő*, XIII, 1879, p. 273; Teutsch 1896, p. 46; Roth 1916, p. 150-152; Balogh 1943, p. 308-309; Radocsay 1955, p. 395-396; Vătășianu 1959, p. 799-800; Kertesz 1991, p. 75-76; Kertesz 1998, p. 95-96; Nagy Sarkadi 2007, p. 33-42.

1. ➤Cisnădie, Coronament

2. ➤Cisnădie, Panoul predelei

4. ➤Cisnădie, Detaliu coronament, Sf. Mihail

3. ➤Cisnădie, Detaliu coronament, Diavolul

5. ➤ **Cisnădie**, Detaliu predelă, Cap de episcop

6. ➤ **Cisnădie**, Detaliu predelă, inscripție și semnul de meșter (?) al lui **Vincentius**

Triptic cu *Ana Întreită* din Ciuleni

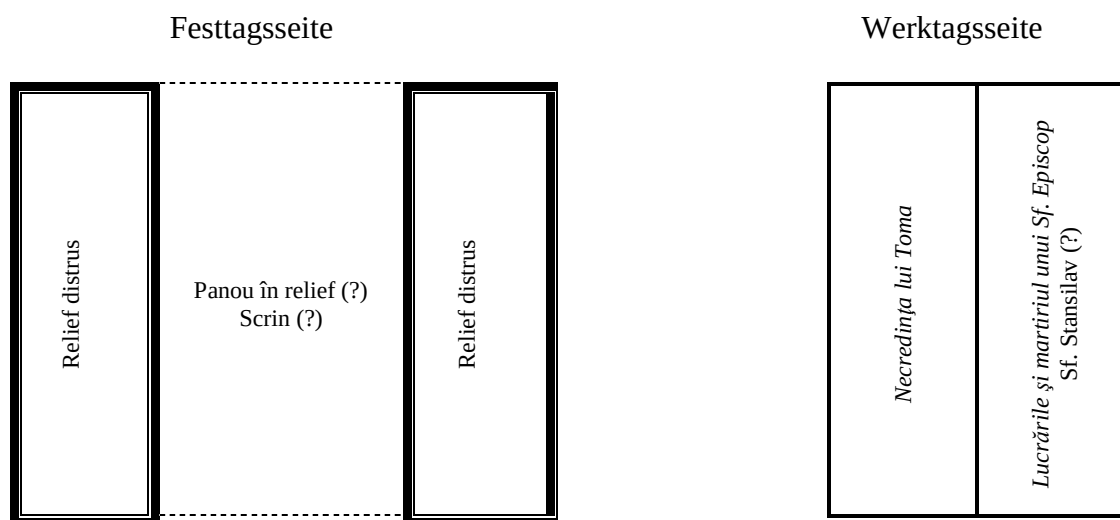
Loc de origine	Necunoscut.
Proveniență	Necunoscută
Loc de păstrare	Bis. Ortodoxă Ciuleni (jud. Cluj)
Tip	Poliptic pictat
Analogii	Tipologice: Călățele
Datare	1520/25 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticului din Călățele?

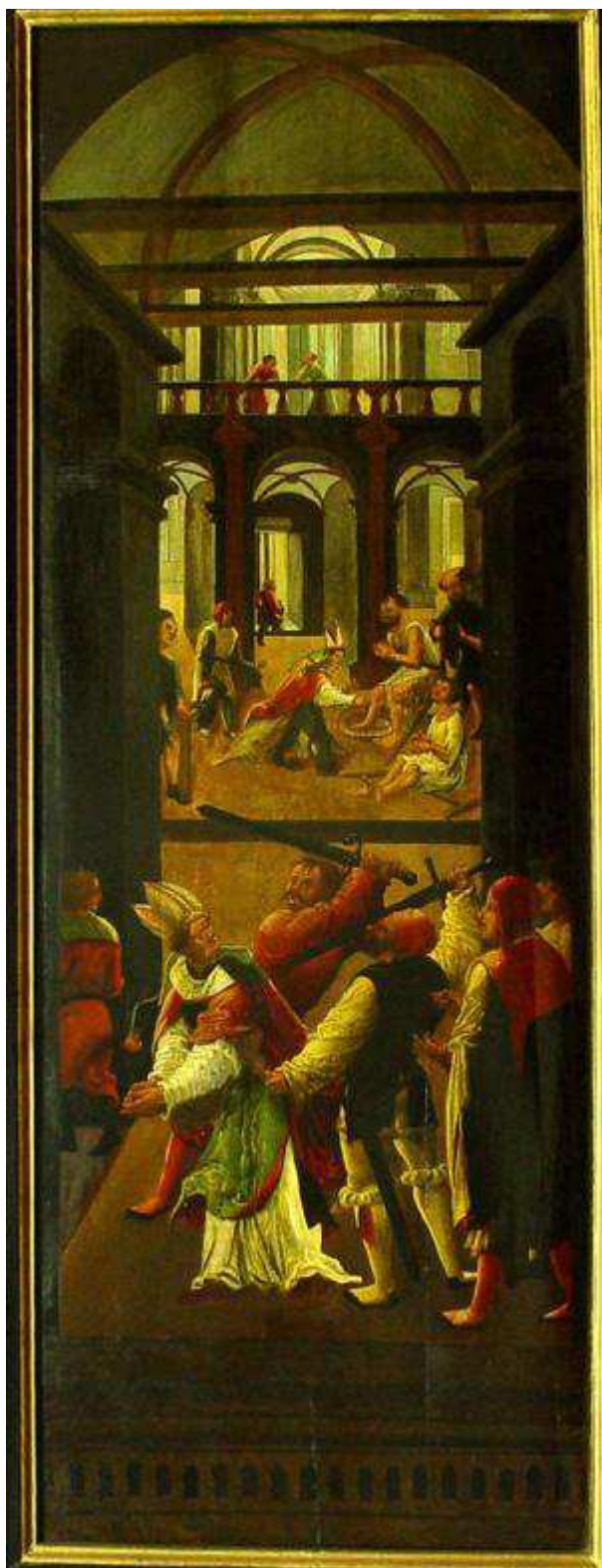
Voleți cu *Necredința lui Toma* și *Martiriul unui episcop din Cluj* ➤ Cluj

Loc de origine	Necunoscut. Altar secundar
Proveniență	Necunoscută
Loc de păstrare	Muzeul de Artă Cluj; Nr. inv. 212, 213
Tip	<i>Schnitzretabel</i>
Analogii	Tipologice: ➤ Sebeș , ➤ Boian
Datare	1520/25 cca.
Atribuire	? Pictorul voleților de la Cluj
Dimensiuni	h. 122 cm; l. 45 cm. (măsurători personale) Dimensiuni generale aproximative: H: 250 cm.; L: 200 cm. cca.

Iconografie

Surse iconografice	<i>Necredința lui Toma</i> : interpretare liberă după Dürer, <i>Kleine Passion</i> (1511, Bartsch 49)
Stare de conservare	Pictura păstrată aparent în condiții destul de bune.
Transformări:	Partea festivă, în relief, a fost eliminată cu rindeaua. (iconoclasm ?) Panourile au fost incluse în rame noi, care împiedică investigarea marginilor.
Bibliografie	Vătășianu, Virgil, <i>Colecțiile de artă dela Institutul de Studii Clasice din Cluj</i> , în <i>Boabe de grâu. Revistă de cultură</i> , IV, nr. 1, 1933, p. 13

1. ➤ Cluj, Martiriul unui episcop

2. ➤ Cluj, Necredința lui Toma

3-4. ➤Cluj, *Festtagsseite*, reliefuri distruse (iconoclasm ?)

5. ➤Cluj, Detaliu *Necredința lui Toma*

Coronamentul cu *Învierea lui Isus* din Cozmeni ➤Cozmeni

Proveniență	Biserica parohială Sf. Cosma și Damian din Cozmeni (jud. Harghita)
Loc de păstrare	Biserica rom. cat. din Cozmeni
Tip	Panou pictat de formă gotică (terminat în arc frânt). Unic în Repertoriu
Datare	1505-1515 cca.
Analogii	➤Sântimbru, ➤Sândominic 2
Atribuire	Maestrul polipticului <i>Fecioarei</i> din Sântimbru (atribuit)
Dimensiuni	?
Iconografie	<i>Învierea lui Isus</i>
Stare de conservare	Bună. Celelalte componente ale retablului au dispărut.
Transformări	La terminația coronamentului s-a inserat un buton neoclasic
Bibliografie	Lángi J., Mihály F., <i>Erdélyi falképek és festett faberendezések</i> , I, Budapest, 2002, p. 15.

1. ➤Cozmeni, Coronament cu *Învierea lui Isus*

Polipticul *Sfântului Nicolae* de la Cund

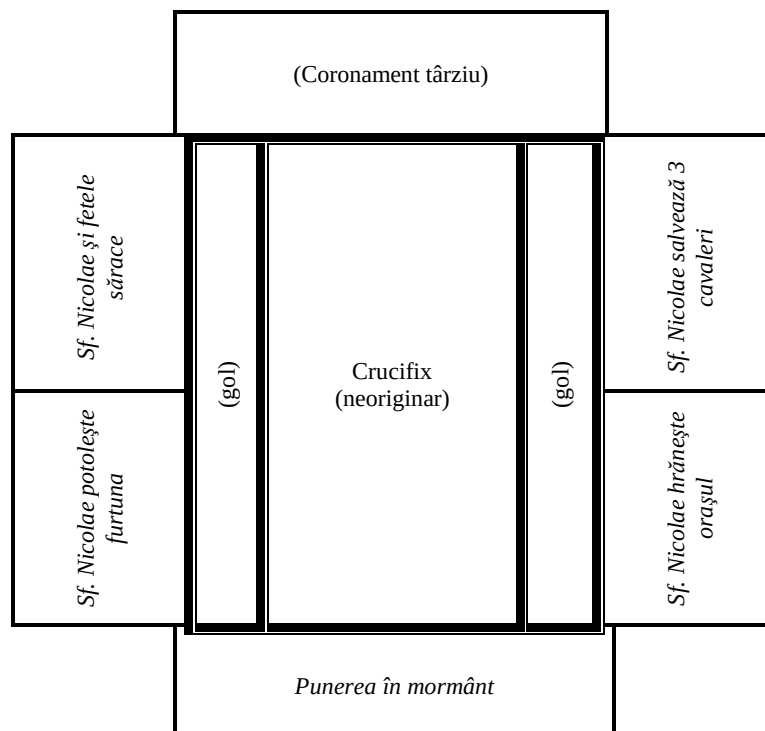
➤Cund

Loc de origine	Altar principal (?). Dedicat Sf. Nicolae Biserica parohială din Cund ? (jud. Mureș)
Loc de proveniență	Biserica ev. din Cund (jud. Mureș)
Loc de păstrare	Din 1999, în biserica ev. „din deal” din Sighișoara. Pe zidul estic al navei sudice.
Tip	Poliptic cu scrin central, <i>Vierer</i> sculptat și predelă pictată
Analogii	Pictura: ➤ Beia (1513), ➤ Băgaciu (1518), ➤ Fișer (1520; 1522), ➤ Sighișoara
Datare	1515-1520 cca.
Atribuire	„ Johannes Stoss ” din Sighișoara
Dimensiuni	Panou pictat: h. 92 cm; l. 66 cm. Predela: h. 82 cm; l. la bază 203 cm; l. spre corpus 340 cm. Dimensiuni generale approximate (fără coronament): H. 300 cm. cca; L. 350 cm.

(măsurători personale)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea	Isus în fața lui Pilat	Biciuirea
Încoronarea cu spini	Ecce homo	Purtarea crucii	Isus pe cruce

Surse iconografice Maria Magdalena lamentându-se din *Plângerea*, după Dürer, *Kupferstichpassion* (1507).

Stare de conservare A pierdut sculpturile scrinului și coronamentul gotic. Restaurat.

Transformări În perioada barocă a primit un nou coronament, cu decoruri traforate tipice (*Ohrmuschel*). Același tip de decor s-a pus și la partea superioară a scrinului. În locul statuilor originare din scrin s-a instalat un crucifix.

Restaurări 1977: G. Richter

Bibliografie Deutsch 1896, p. 47; Roth 1916, p. 92-93; Balogh 1943, p. 307; Radocsay 1955, p. 361-362; Richter 1992, p. 204-207; Kertesz 1998, p. 107; Mihály 2007, p. 53-54.

1. ➤Cund, Ansamblu deschis

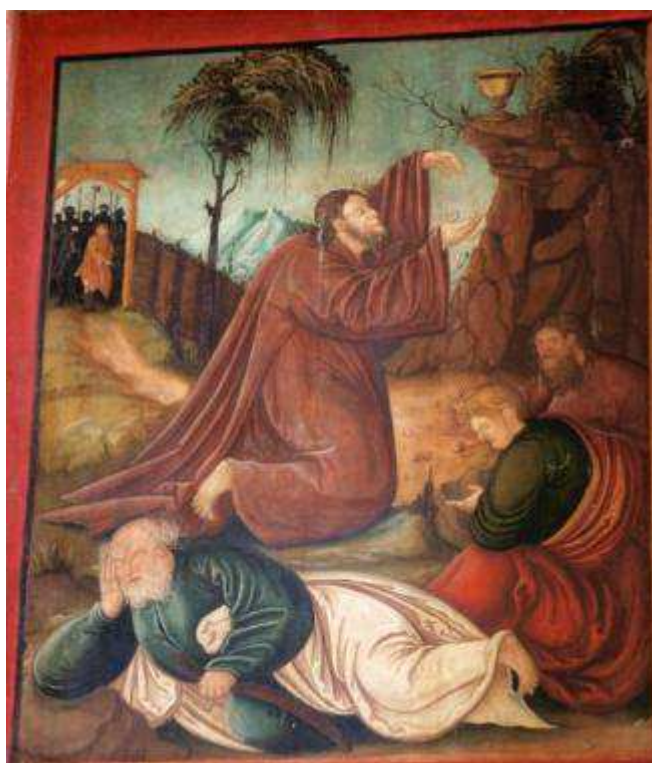
2. ➤Cund, Werktagsseite

3. ➤ **Cund**, Sf. Nicolae și fetele sărace

4. ➤ **Cund**, Sf. Nicolae și cei trei strategii

5. ➤ **Cund**, Rugăciunea pe Muntele Măslinilor

6. ➤ **Cund**, Purtarea crucii

7. ➤ **Cund**, Detaliu cu Fetele sărace dormind

8. ➤ **Cund**, Detaliu din Isus în fața lui Pilat / Irod

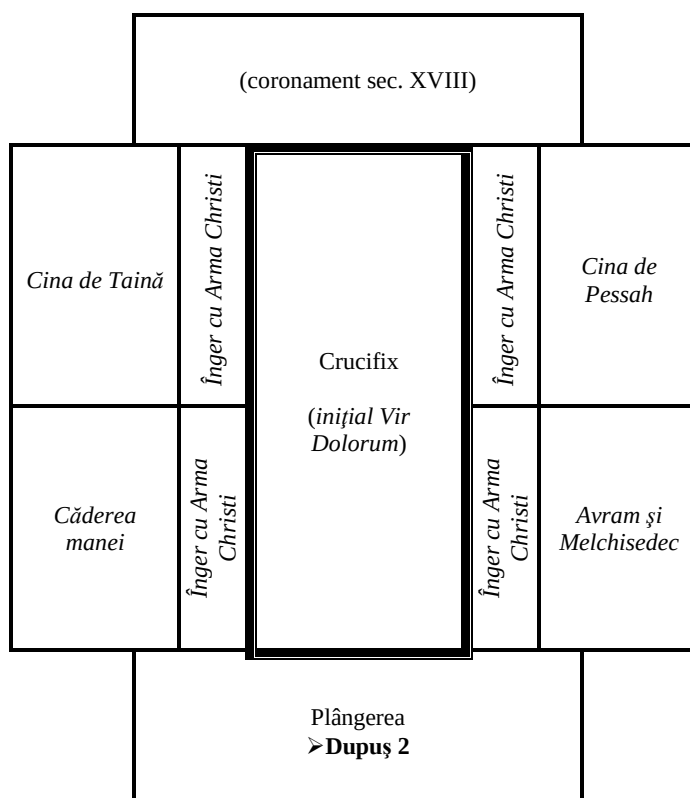

9. ➤ **Cund**, Predela, detaliu Plângerea

Retablul *Euharistic* de la Dupuș ➤Dupuș 1

Loc de origine	Necunoscut. ? Mediaș / Sighișoara („Biserica” Corpus Christi ?) Altar secundar ? (dedicație <i>Corpus Christi</i>)
Proveniență	Biserica ev. din Dupuș (jud. Sibiu)
Loc de păstrare	Biserica ev. Mediaș, nava nordică
Tip	Poliptic cu scrin central și <i>Vierer</i> pictat
Datare	1475-1485 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticului euharistic de la Dupuș
Dimensiuni	Fiecare panou h: 90 cm; l: 63 cm. (apud G. Richter)
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Spălarea pe mâini a lui Pilat	Biciuirea	Încoronarea cu spini
Purtarea crucii	Dezbrăcarea lui Isus	Isus pe cruce	Învierea

Surse iconografice Partea festivă: *Vir dolorum* încadrat de patru îngeri, după gravura **Maestrului E.S.** *Vir dolorum și patru îngeri* (cca. 1460)
Biciuirea: **Maestrul E.S.** (ante 1467)
Încoronarea cu spini: **Maestrul E.S.** (ante 1467)
Dezbrăcarea lui Isus: **Maestrul E.S.** (ante 1467)
Învierea: interpretare după **Maestrul E.S.** (ante 1467)

Patronaj ? Confraternitate Corpus Christi ?

Stare de conservare: Restaurat. A pierdut predela originală, statuia cu *Vir Dolorum din* *scrin* și coronamentul.

Transformări: Corpusul a fost instalat pe o altă predelă, aparținând unui poliptic dispărut, original chiar din Dupuș (v. ➤ **Dupuș 2**).
 La 1720 i s-au adăugat un coronament și traforuri decorative baroce.

Restaurări 1976-1978: G. Richter
 2005: F. Mihály

Inscripții Sec. XV: *Ego sum panis vivus que de celo descendi si quis manducavit ex*

1720: *HANC ARAM INVETERATAM PROPRIIS SVMPTIBUS COMPARAVIT ET RENOVARI CVRAVIT ET HVIC ECCLESIAE PIAMENTE DICAVIT JOHANNES WELTHER DOMALD[IENSIS] P.P. PASTOR H.L. ANNO 1720*

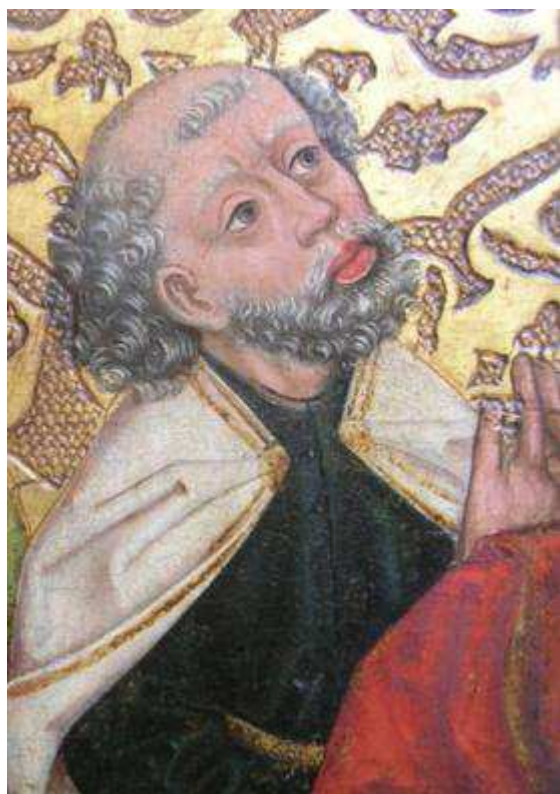
Bibliografie Deutsch 1896, p. 47; Roth 1916, p. 72-75; Radocsay 1955, p. 455-456; Vătășianu 1959, p. 800; Kertesz 1991, p. 81-82; Kertesz 1998, p. 112-114; Crăciun 2002, p. 191-230; Crăciun 2002-2003, p. 139-158; Mihály 2007, p. 49-73.

1. Ansamblul ➤Dupuş 1 și ➤Dupuş 2, *Festagsseite*

2. Ansamblul ➤Dupuş 1 și ➤Dupuş 2, *Werktagsseite*

3. ➤Dupuş 1, detaliu *Cina de Taină* (foto F. Mihály)

4. ➤Dupuş 1, *scrin și Vierer pictat*

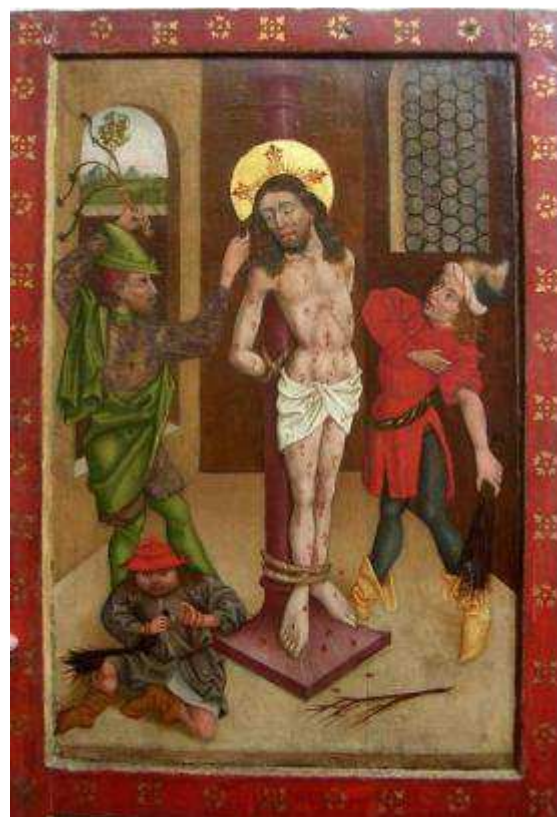
5. ➤Dupuş 1, Cina de Taină

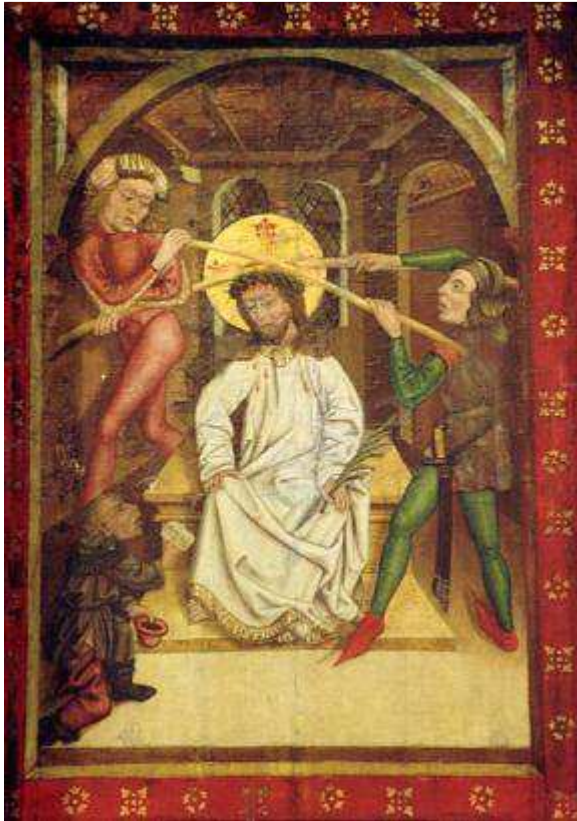
6. ➤Dupuş 1, Cina de Pesah

7. ➤Dupuş 1, Căderea manei

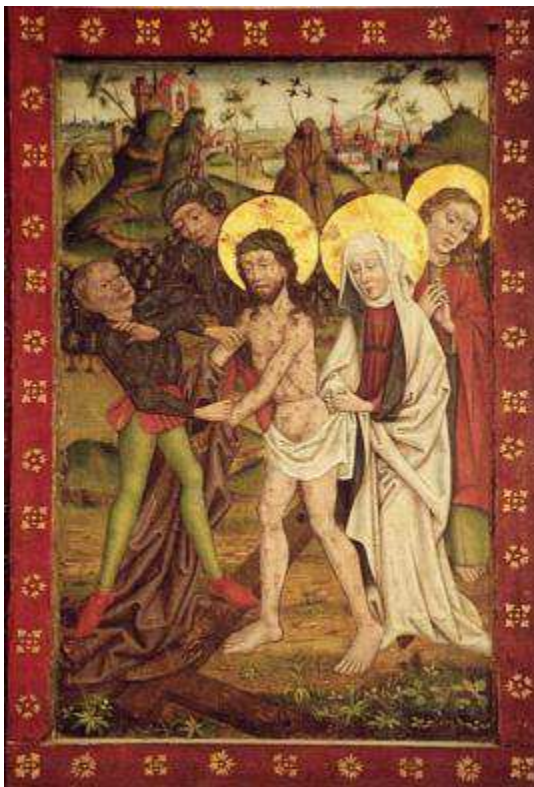
8. ➤Dupuş 1, Biciuirea lui Isus

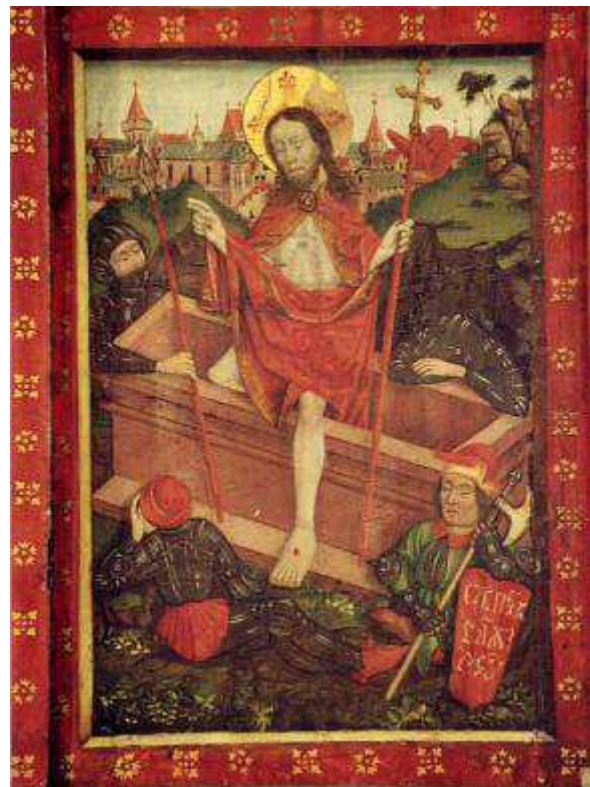
9. ➤Dupuş 1, Încoronarea cu spini

10. ➤Dupuş 1, Purtarea crucii

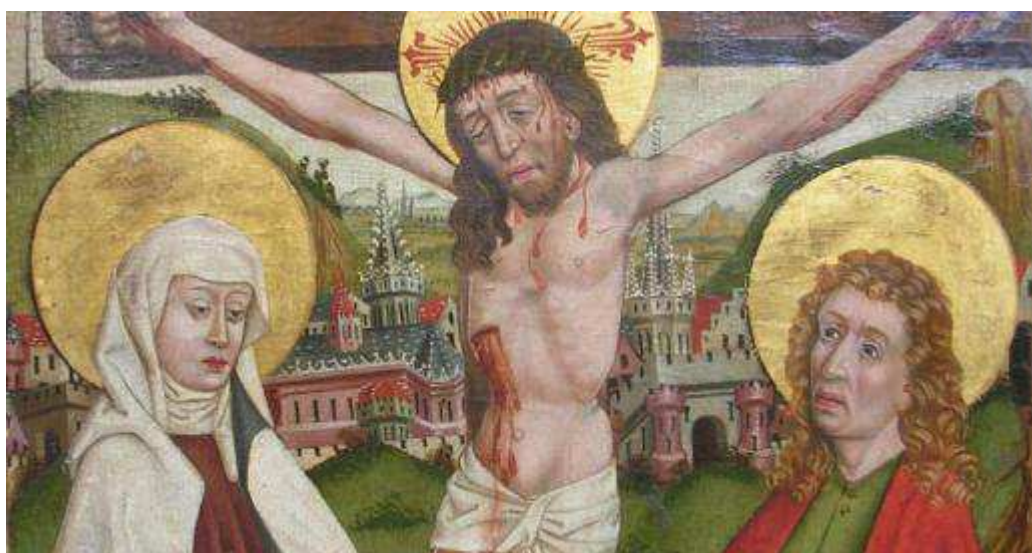
11. ➤Dupuş 1, Dezbrăcarea lui Isus

12. ➤Dupuş 1, Învierea

13. ➤Dupuş 1, Detaliu din *Dezbrăcarea lui Isus* (foto F. Mihály)

14. ➤Dupuş 1, Detaliu *Isus pe cruce* (foto F. Mihály)

15. ➤Dupuş 1, Detaliu cu scriere „chirilică”
(anterior interpretat ca anul 1522) (foto F. Mihály)

16. ➤Dupuş 1, Detaliu din *Învierea*. Scriere „chirilică”.

Predela cu *Plângerea lui Isus* de la Dupuș

➤Dupuș 2

Loc de origine	Biserica parohială din Dupuș (jud. Sibiu) Altar lateral
Loc de păstrare	Biserica ev. Mediaș, nava nordică (acum predelă pt. Dupuș 1)
Tip	Provine de la un poliptic cu scrin central (fapt atestat de conformația predelei și urmele corpului dispărut)
Analogii	Pictură: ➤ Hălchiu și „Portretul judei Lucas Hirscher” de Gregorius Pictor (1535)
Datare	1520-1523 cca.
Atribuire	Gregorius Pictor din Brașov (atribuit)
Dimensiuni	?
Iconografie	Scena <i>Plângerii lui Isus</i>
Patronaj	Petrus Greff, pleban de Dupuș
Stare de conservare	Restaurată.
Transformări:	I s-a adăugat, probabil la 1720, corpul unui poliptic mai vechi (➤ Dupuș 1) cu care face acum corp comun.
Restaurări	1976-1978: G. Richter
Bibliografie	v. ➤ Dupuș 1 și ➤ Hălchiu

1. ➤Dupuş 2, Ansamblul predelei

2. ➤Dupuş 2, Detaliu cu *Plângerea*

3. ➤Dupuş 2, Detaliu cu *Plângerea*

4. ➤Dupuş 2, Detaliu Sf. Maria Magdalena

Polipticul *Fecioarei de la Feldioara*

➤Feldioara

Loc de origine	Biserica Sf. Maria din Feldioara ? Altarul principal ?. (Biserica Sf. Maria din Braşov ? Altarul principal ?)
Provenienţă	Biserica ev. din Feldioara (jud. Braşov)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Braşov. Panourile sunt fixate pe peretele nordic al sanctuarului.
Tip	Poliptic gotic cu scrin central
Datare	1485-1495 cca.
Atribuire	Jonas P[ictor] Nore[mbergensis] (semnătură în colţul din dreapta sus al scenei <i>Logodna Fecioarei</i>)
Dimensiuni	<i>Logodna Fecioarei</i> : h. 120,2 cm.; l. 129,5 cm. <i>Tăierea împrejur</i> : h. 110,2 cm.; l. 129 cm. <i>Isus la 12 ani în Templu</i> : h. 129,5 cm.; l. 130,8 cm. (apud Roth 1916, p. 75) Dimensiuni approximate corpus: h: 270 cm; l: 550 cm. cca.

Iconografie

Festtagsseite			Werktagsseite		
<i>Logodna Fecioarei</i>	Scrin (pierdut)	<i>Tăierea împrejur</i>	Prinderea ?	Prinderea ? Isus la Caiafa ?	<i>Biciuirea lui Isus</i>
Naşterea lui Isus ?		<i>Isus la 12 ani în Templu</i>	Ecce homo ?	Purtarea crucii?	<i>Isus pe cruce</i>
					Încoronarea cu spini ?
					Învierea ?

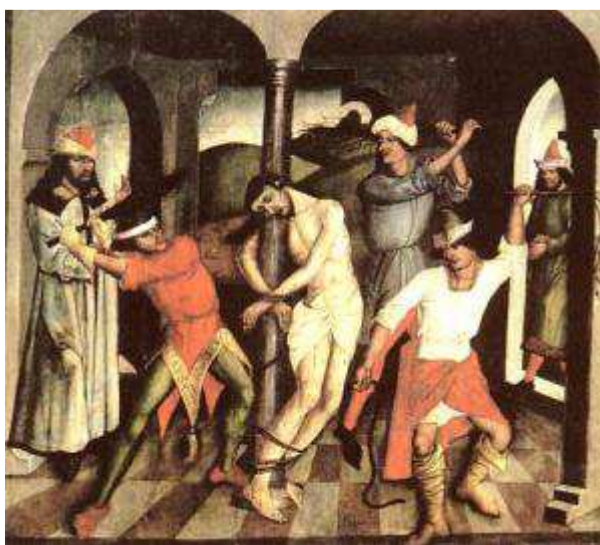
Surse iconografice *Isus pe cruce*: Sf. Ioan ev. şi o parte a peisajului după Martin Schongauer *Isus pe cruce* (Bartsch 17, cca. 1475)

Stare de conservare S-au pierdut scrinul central, jumătatea inferioară a voletului drept, ambele *Standtafeln*, predela şi coronamentul. Din *Festtagsseite* s-au păstrat trei scene, iar din *Werktagsseite* două. Restaurat destul de masiv. Anterior părţi destul de importante ale stratului de pictură lipseau.

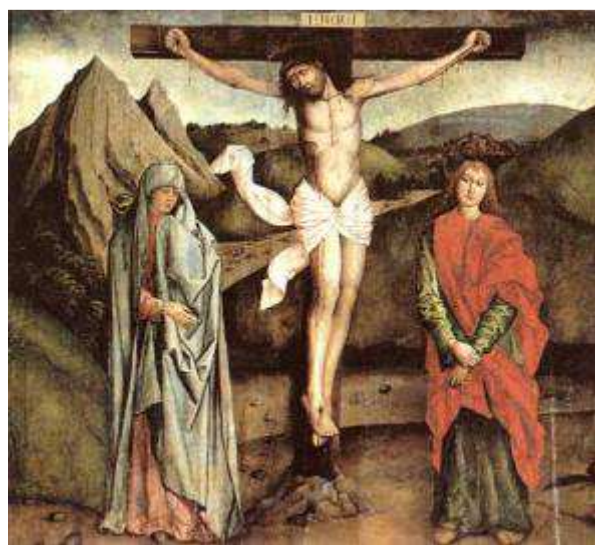
Transformări	Dezmembrat. Scenele rămase au fost asamblate aleatoriu.
Restaurări	Înc. sec. XX: Eduard Morres 1962-1968: Graf Andreas Nemes (panoul cu <i>Crucificarea</i>) 1973: G. Richter (panoul cu <i>Biciuirea</i>) 1980: G. Richter (apud Kertesz 1991, p. 77)
Inscripții	În colțul dreapta-sus (stânga-sus heraldică) al scenei <i>Logodna Fecioarei</i> există semnătura artistului: JONAS P[ICTOR] NORE[MBERGENSIS]
Bibliografie	Roth 1916, p. 75-80; Hoffmann 1937, p. 28; Radocsay 1955, p. 306; Vătășianu 1959, p. 783-784; Kertesz 1991, p. 76-77; Richter 1992, p. 114-122; Kertesz 1998, p. 89-91.

5. ➤Feldioara, *Logodna Fecioarei* (foto A. Mudrák)

4. ➤Feldioara, *Biciuirea lui Isus* (apud Richter 1992)

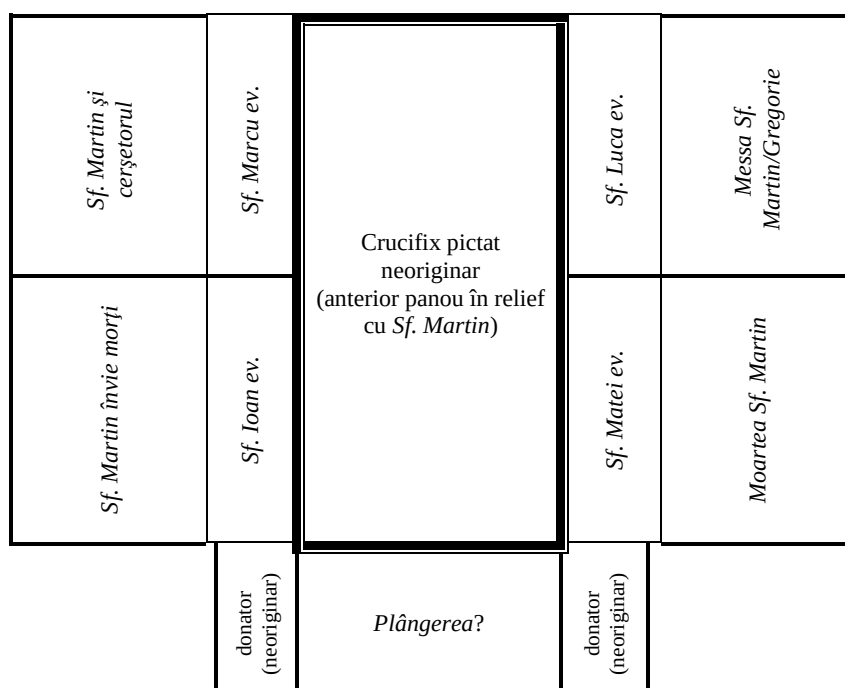

5. ➤Feldioara, *Isus pe cruce* (apud Richter 1992)

Polipticul *Sfântului Martin* de la Fișer ➤Fișer

Loc de origine	Altar principal (dedicat Sf. Martin) Biserica parohială din Fișer (jud. Brașov) ?
Loc de proveniență	Biserica ev. din Fișer (jud. Brașov)
Loc de păstrare	Johanniskirche din Sibiu. Brațul drept al transeptului
Tip	Poliptic cu panou central în relief, <i>Vierer</i> pictat și predelă triptic-fix, pictată.
Analogii	Pictura: ➤ Beia (1513), ➤ Băgaciu (1518), ➤ Cund , ➤ Sighișoara
Datare	1520 (an marcat la baza reliefului central, vizibil în vremea lui Roth – il. XXIX – însă ulterior dispărut) 1522 (an scris pe o carte deschisă din scena <i>Moartea Sf. Martin</i>)
Atribuire	„ Johannes Stoss ” din Sighișoara
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

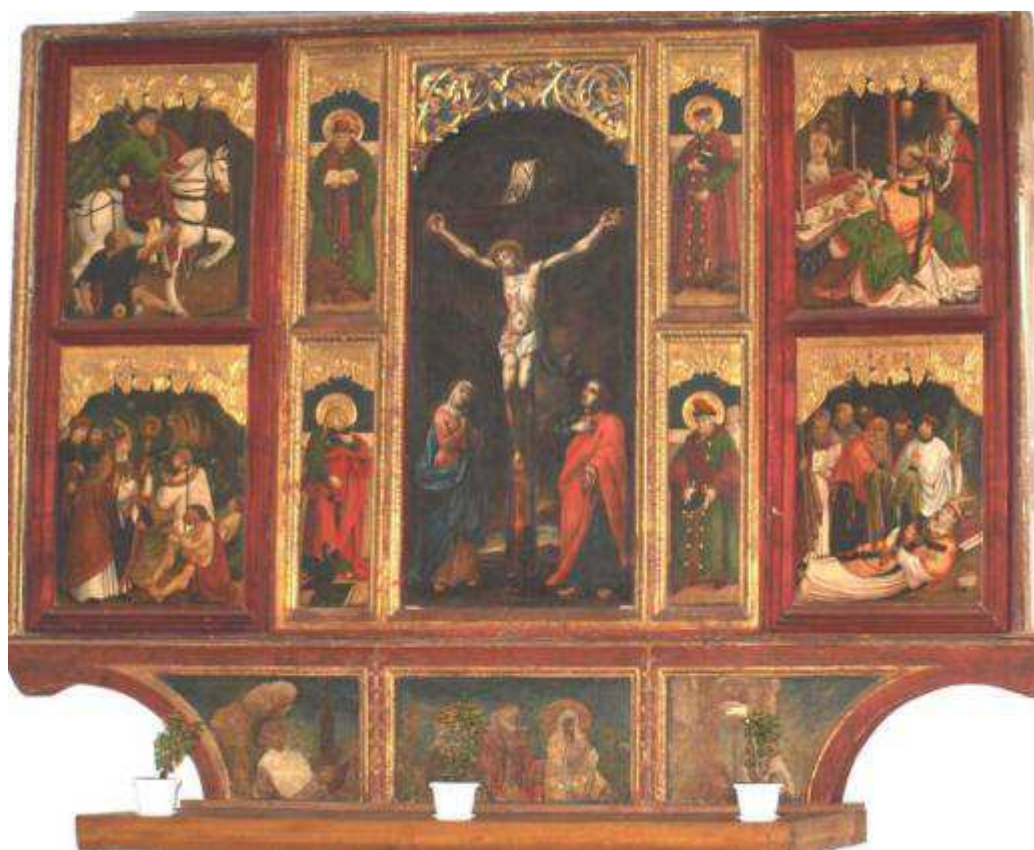

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea lui Isus	Isus la Caiafa	Biciuirea lui Isus
Încoronarea cu spini	Ecce homo	Purtarea crucii	Isus pe cruce

Surse iconografice	<i>Missa Sf. Martin / Grigorie</i>: ușoară adaptare după Dürer, <i>Missa Sf. Grigorie</i> (1511, Bartsch 123) <i>Prinderea</i>: Dürer, <i>Kupferstichpassion</i> (1508, Bartsch 5) <i>Judecata la Caiafa</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i>, (1511 Bartsch 29) <i>Biciuirea</i>: adaptează ușor modelul din <i>Kleine Passion</i> (1511, Bartsch 33) <i>Încoronarea cu spini</i>: folosește un personaj din <i>Kleine Passion</i> (1511, Bartsch 34) <i>Purtarea crucii</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (1509, Bartsch 37), <i>Ecce homo</i>: Dürer, <i>Kupferstichpassion</i> (1512, Bartsch 10).
Stare de conservare	A pierdut imaginea centrală, treimea inferioară a predelei și pictura acesteia, precum și coronamentul gotic. În 1998 panourile pictate au fost furate, iar ulterior recuperate, cu excepția ramelor cu decor aurit. Restaurat.
Transformări	La Reformă s-a eliminat reliefurile panoului central reprezentându-l pe <i>Sf. Martin</i>. În locul acestuia, la 1766 s-a pus o pictură în ulei pe pânză reprezentând pe <i>Isus pe cruce</i> (inscripție: „pinxit Johannes Weiss Cibiniensis anno 1766, mense februarii”). Pentru a putea fi inserat într-o construcție tipic luterană de altar cu rețablu și orgă, partea inferioară a predelei a fost decupată (cca. 20 cm.). Din același motiv s-a eliminat și coronamentul gotic.
Restaurări	1973-1974: G. Richter 2000-2002: F. Mihály
Inscripții	15Z0 an marcat la baza panoului central (vizibil încă în vremea lui Roth, v. il. XXIX, dar ulterior dispărut) 15ZZ an ce apare pe o carte deschisă în scena <i>Moartea Sf. Martin</i>
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 44; Roth 1916, p. 87-88; Hoffmann 1937, p. 29;

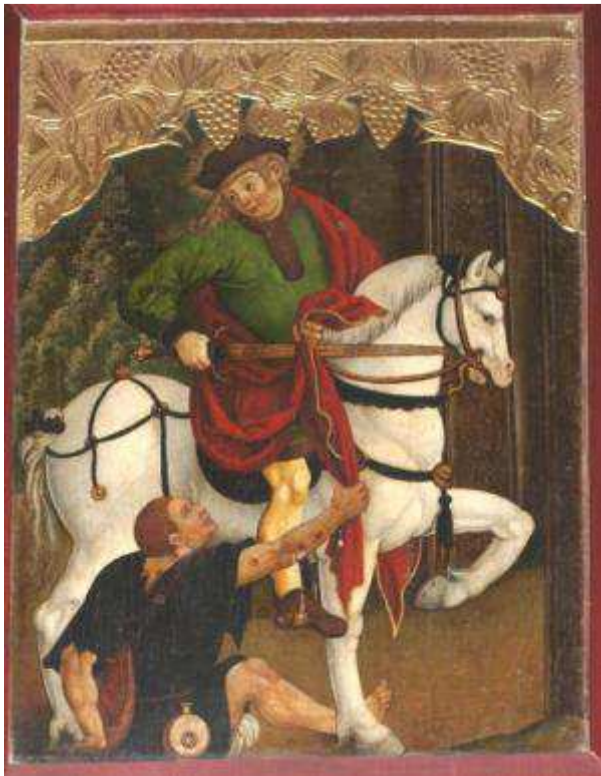
Balogh 1943, p. 310; Radocsay 1955, p. 426-427; Vătăşianu 1959, p. 796-797; Kertész 1991, p. 80; Richter 1992, p. 170-176; Kertész 1998, p. 104-105; Mihály 2007, p. 64-65.

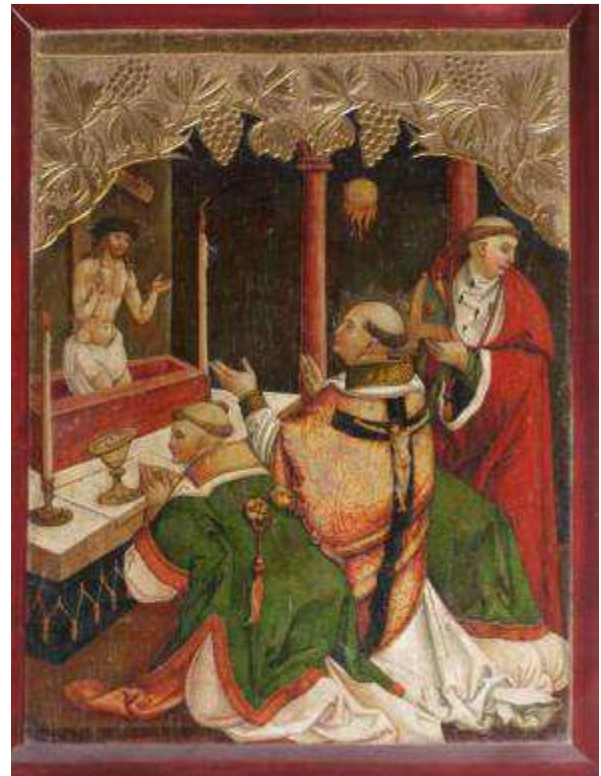
1. ➤ **Fișer**, Ansamblu deschis

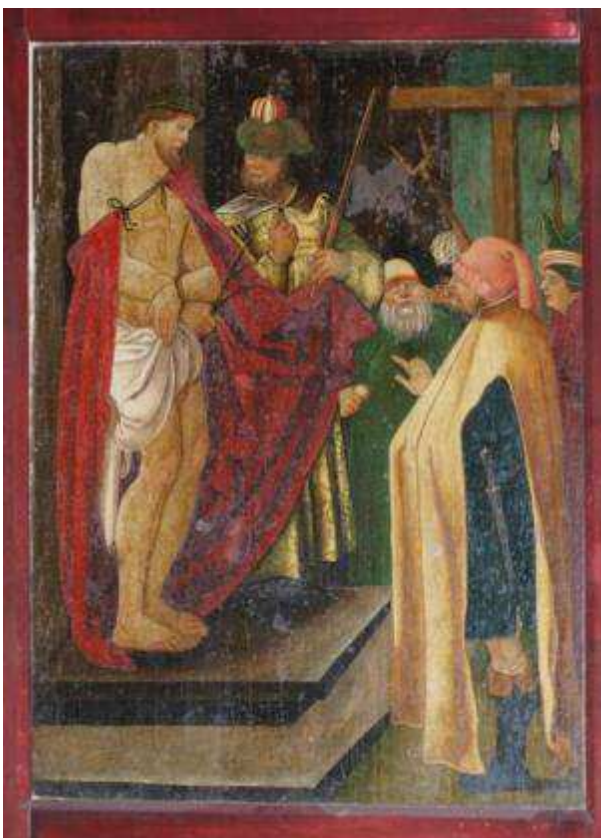
2. ➤ **Fișer**, Ansamblu închis

3. ➤ **Fișer**, Sf. Martin și cerșetorul

4. ➤ **Fișer**, Missa Sf. Martin (cu Viziunea Sf. Gregorie)

5. ➤ **Fișer**, Ecce homo

6. ➤ **Fișer**, Purtarea crucii

7. ➤ **Fișer**, Panoul central și Vierer (foto F. Mihály)

8. ➤ **Fișer**, *Sf. Ioan Ev.*

9. ➤ **Fișer**, Detaliu cu datarea (1522)

10. ➤ **Fișer**, Deatliu din *Moartea Sf. Martin*

11. ➤ **Fișer**, *Rugăciunea pe Muntele Măslinilor*, detaliu

12. ➤ **Fișer**, *Isus la Caiafa*, detaliu

Fragment de volet cu *Luarea de pe cruce a lui Isus* de la Florești ➤ Florești

Proveniență	Biserica parohială din Florești (jud. Sibiu) Altar principal ?
Loc de păstrare	Biserica ev. „din deal”, Sighișoara
Tip	Volet făcând parte dintr-un poliptic renascentist cu scrin central (?)
Datare	1520/25 cca.
Atribuire	? Pictorul <i>Luării de pe cruce</i> de la Florești
Dimensiuni	h: 111 cm; l. 75 cm. (apud Richter 1992 p. 258) Dimensiunile approximate ale corpului: h. 230 cm; l. 320 cm. cca.
Iconografie	Față: <i>Luarea de pe cruce</i> Verso: <i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor</i> (pictură barocă)
Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte componente ale retablului. Restaurat.
Transformări	În sec. XVII-XVIII, a fost pictat pe verso cu scena <i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor</i> . Ulterior, dar tot în perioada barocă, a fost inclus într-o ramă compozită, alcătuită dintr-un fronton triunghiular, decoruri laterale sub formă de <i>Ohrmuschel</i> , dar și un fragment de friză renascentistă cu ove și palmete (provenind probabil de la retablul original). Rama înlăturată la restaurare.
Restaurări	1980 cca.: G. Richter.
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 42; Roth 1916, p. 160-161, il. LXII; Radocsay 1955, p. 305; Richter 1991, p. 258-259; Mihály 2007, p. 55.

2. ➤Florești, Ansamblu panou

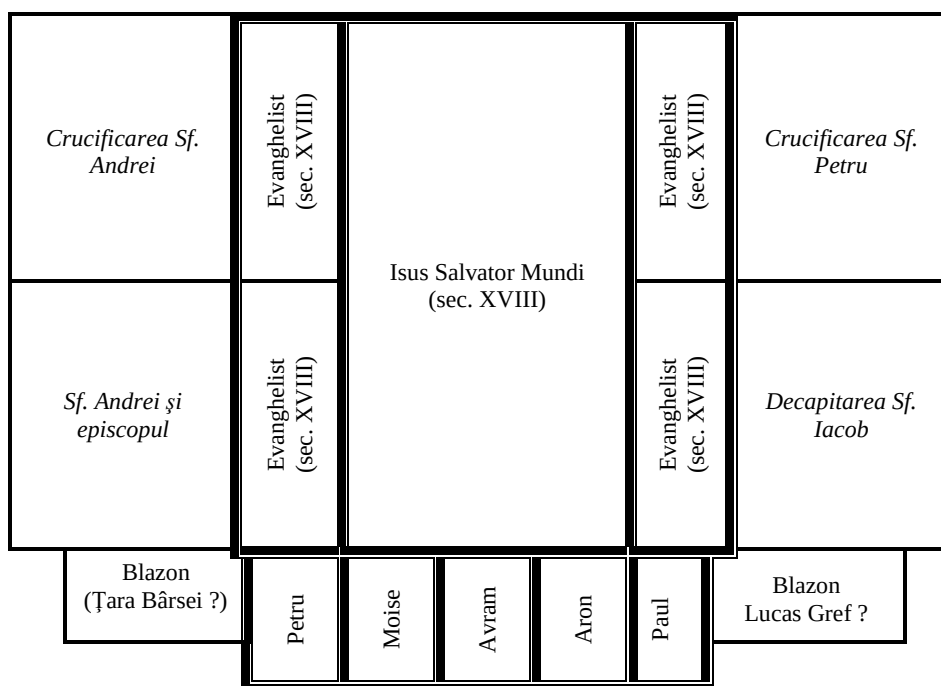
3. ➤Florești, Detaliu

Polipticul *Sfinților Apostoli* din Hălchiu ➤Hălchiu

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Andrei din Hălchiu (jud. Brașov) Altarul principal (dedicat Sf Andrei)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Hălchiu (jud. Brașov) <i>in situ</i>
Tip	Poliptic de tradiție gotică cu scrin central, <i>Vierer</i> cu sculpturi și predelă-scrin.
Analogii	Predela cu <i>Plângerea lui Isus</i> de la Dupuș (➤ Dupuș 2) și „Portretul Judelui Lucas Hirscher”)
Datare	1515-1518 cca.
Atribuire	Gregorius Pictor din Brașov (atribuit)
Dimensiuni	Dimensiuni generale: H. 875 cm; L. 770 cm. Scrin central: h: 347 cm; l. 213 cm. Panou pictat (fără ramă): h. 186 cm.; l. 166 cm. Predela: h. 117 cm; l. la bază 350 cm. Fiecare nișă din predelă: h. 117 cm; l. 60 cm. (apud. Reichart 1897, p. 1-3)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

<i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor</i>	<i>Prinderea</i>	<i>Isus la Caiafa</i>	<i>Biciuirea</i>
<i>Încoronarea cu spini</i>	<i>Ecce homo</i>	<i>Purtarea crucii</i>	<i>Isus pe cruce</i>

- Însemne heraldice** Pe predelă, în dreapta: scut cu câmp de aur pe care se profilează o siluetă de oraș cu trei turnuri, desenat în negru;
Pe predelă, în stânga: scut cu câmp de aur mobilat cu un personaj bărbos care emerge dintr-o coroană și ține în dextra un buzdugan
- Patronaj** Lucas Greff, fiul comitelui Stephanus de Feldioara, preot de Hălchiu ?
- Stare de conservare** S-a păstrat pictura și arhitectura ansamblului. Sculpturile (din scrinul central, *Vierer* și nișa predelei) au dispărut, cel mai probabil la Reformă. Coronamentul a fost înlocuit.
Restaurat.
- Transformări** Probabil în sec. XVII, nișele goale ale polipticului au fost decorate cu statui. În scrinul central s-a amplasat un *Isus Salvator Mundi*. În nișele *Vierer*-ului s-au pus *Cei patru evangheliști*. În cele cinci locașuri ale predelei au fost așezate sculpturi reprezentând pe patriarhii Avram (în mijloc), flancat de Moise și Aron, iar în extreme Sf. Petru și Sf. Paul. Cu același prilaaj s-a pus și noul coronament (Isus pe cruce între Maria și Ioan ev.). La restaurare, decorurile traforate care împodobeau partea superioară a panourilor festive a fost mutat în coronament.
- Restaurări** 1975-1976: G. Richter (apud Fabini 1998, p. 281)
- Inscripții** În scrin, deasupra statuii lui *Isus Salvator Mundi*, apare inscripția (post Reformă): *CHRISTVS TRIVMPHANS*
La baza scrinului apare inscripția (post Reformă): *SIC DEVS DILEXIT MVNDVM VT...* (Ioan 3:16)
În nișa fiecărei statui se află inscripții cu citate biblice sau referințe legate de identitatea personajului reprezentat (post Reformă).
- Bibliografie** Teutsch 1896, p. 45; Johann Reichart, *Der Heldsdörfer Flügelaltar*, în *Korrespondenzblatt*, XX, 1897, p. 1-6, 17-22; Roth 1916, p. 169-175;

Hoffmann 1937, p. 28; Radocsay 1955, p. 320-321; Richter 1992, p. 214-223; Kertesz 1998, p. 119-120; Fabini 1998, p. 278-282; Konrad Klein, *Siebenbürgische Bildnisse der Reformationszeit*, în *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, 21 (92), 1998, H. 2, p. 121-142; Elena Popescu, *Portretul lui Lucas Hirscher, atribuit pictorului brașovean Gregorius*, în *Confluențe. Repere europene în arta transilvăneană*, Catalog de expoziție (coord. D. Dâmboiu, I. Mesea), Sibiu, 2007, p. 43-48.

1. ➤Hălchiu, Ansamblu deschis

2. ➤Hălchiu, Ansamblu închis

3. ➤Hălchiu, Martiriul Sf. Andrei

5. ➤Hălchiu, Martiriul Sf. Petru

4. ➤Hălchiu, Sf. Andrei salvează episcopul de la păcat

6. ➤Hălchiu, Martiriul Sf. Iacob cel Mare

7. ➤Hălchiu, Încoronarea cu spini

8. ➤Hălchiu, Isus la Caiafa

9. ➤Hălchiu, Prinderea lui Isus

10. ➤Hălchiu, Blazon Lucas Greff, pleban de Hălchiu (?)

11. ➤Hălchiu, Blazon

Volet de diptic cu *Fecioara Îndurerată* de la Hunedoara ➤Hunedoara

Loc de origine	Necunoscut. Conventul franciscan din Hunedoara (?)
Proveniență	Biserica franciscană din Hunedoara
Loc de păstrare	Muzeul de Artă Cluj Nr. inv.: 214 (nr. inv. vechi: II, 8980. apud, Vătășianu 1936, p. 3)
Tip	Diptic. Singurul din Transilvania medievală
Analogii	Îndepărtate analogii stilistice cu predela din ➤ Cincu
Datare	1475/80 cca.
Atribuire	? Maestrul Maicii Domnului Îndurerate de la Hunedoara
Dimensiuni	h. 40,5 cm. l. 28,5 cm. Rama 3,2 cm. Grosime panou la ramă 2,2 cm. (apud, Vătășianu 1936, p. 3)
Iconografie	<i>Fecioara Maria Îndurerată</i> (v. inscripția)
Stare de conservare	Păstrat parțial (voletul stâng)
Transformări	La restaurare inserat într-o ramă, sub sticlă.
Restaurări	1943 („O restaurare nefericită din 1943 a alterat mult calitățile inițiale”, Vătășianu 1959, p. 780, n. 1)
Inscripții	Pe veșmântul Fecioarei apare inscripția: <i>MARIA MATER GRACIE MATER MISERTCORDIE</i> (sic!) <i>I[ESUS] H[RISTUS]</i>
Bibliografie	Vătășianu, Virgil, <i>Colecțiile de artă dela Institutul de Studii Clasice din Cluj</i> , în <i>Boabe de grâu. Revistă de cultură</i> , IV, nr. 1, 1933, p. 3-17; Vătășianu, Virgil, <i>Icoana Maicii Domnului din Muzeul Institutului de Studii Clasice din Cluj</i> , Extras din Volumul omagial Lapedatu, București, 1936, p. 1-8; Vătășianu 1959, p. 779-81. Richter 1992, p. 241-43; Kertesz 1998, p. 74; Firea 2004-2005, p. 127-128.

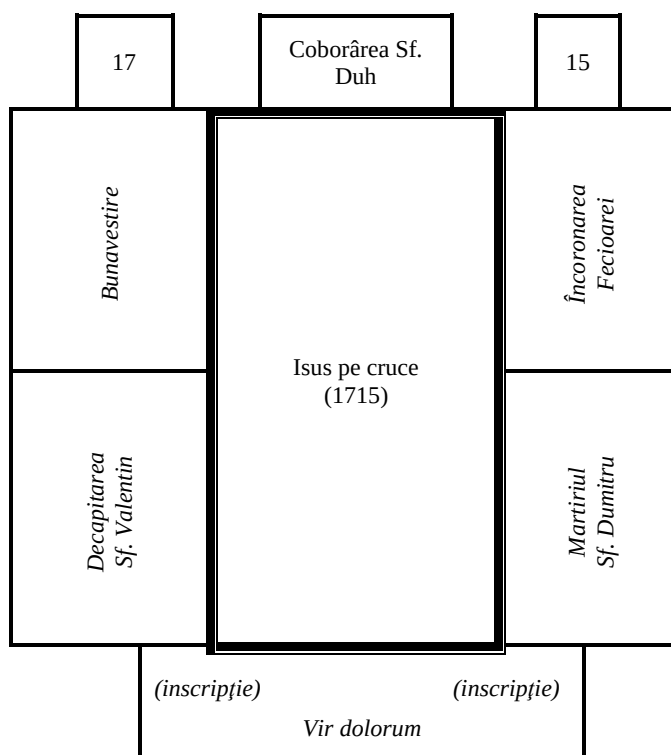

1. ➤Hunedoara, *Mater Dolorosa*

Retablul *Fecioarei și al sfinților* de la Jidvei ➤ Jidvei

Loc de origine	Biserica parohială din Jidvei (jud. Alba) (?). Altarul principal (?)
Proveniență	Biserica ev. din Tătârlaua (jud. Alba)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Tătârlaua (jud. Alba)
Tip	Poliptic cu scrin central
Analogii	Pictura: ➤ Moșna (1521), ➤ Cisnădie (1525), ➤ Mănăstirea , ➤ Sibiu 8 , pictura murală Ocna Sibiului (1522)
Datare	1508 (an consemnat în inscripția de pe predelă)
Atribuire	Simon Sculptor și Vincencius Pictor din Sibiu (inscripție pe predelă)
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Sf. Paul Sf. Petru	Sf. Rege Ștefan Sf. Rege Ladislau	Sf. Ioan Botezătorul Sf. Ioan Evanghelist.	Sf. Bartolomeu Sf. Andrei
Sf. Servatius Sf. Gregorie	Sf. Dorotea Sf. Margareta	Sf. Ecaterina Sf. Barbara	S. Maria Magdalena Sf. Elena

Modele grafice

Sf. Ioan Botezătorul: Dürer, xilogravura *Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Onofrius* (1502 cca., Bartsch 112)

Sf. Dumitru: Dürer, *Martiriul Sf. Sebastian* gravură pe metal (1501/1502 cca., Bartsch 55)

Vir Dolorum: Dürer, gravură pe metal (1500, Bartsch 20)

Însemne heraldice

Pe predelă apare un scut cu smalt roșu purtând o „cruce malteză”. Semnul de meșter al lui **Vincentius** (?) (apud Emese Nagy Sarkadi 2007, p. 39); semn de patronaj (?)

Stare de conservare

A pierdut sculpturile din scrinul central și coronamentul original.

Transformări:

În 1715, a fost renovat de Michael Hartmann din Biertan. Acesta a repictat piesa în întregime cu scene din viața lui Isus. A adăugat un coronament tripartit, două traforuri decorative de o parte și de alta a corpului și un panou pictat inserat (*Isus pe cruce*) în scrinul gol. Pe coronamentul central apare scena *Coborârii Sf. Duh* surmontată de un *Vir dolorum* (?) și stema Universității săsești, iar pe flancuri *Sf. treime* (stânga) și *Sarcificiul lui Avram* (?) în dreapta.

Restaurări

1914: Hans Hermann (a readus la lumină pictura originală)
1980 cca.: G. Richter

Inscripții

Pe predelă, în partea stângă apare inscripția:
*Perfectum est presens opus per magistros
Simonem sculptorem et generum suum
Vincencium pictorem Cibiniensem Anno
domini Millesimo quingentesimo
octavo:*

Pe predelă, în partea dreaptă apare inscripția:
*Aspice: qui tantas pro te sustinui penas
Mortalis: nexus ut mortis fugere diros*

*Valeres: ecce pacencia brachia dedi
Dulciter genasque meas ad oscula flexa
Fac igitur rectum colas semperque piumque
Sic perhemnia manebunt te gaudia celi*

Pe panouri apar inscripții cu explicații ale imaginilor: *Passio S. Demetry, Decollacio s. Valentini, Ave gra[cia] plena dominus tecum*, precum și numele sfinților reprezentați.

Pe flancurile coronamentul tripartit, baroc, apare anul 1715, iar pe scena centrală, cu *Coborârea Sf. Duh* apare *VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM*

Pe dosul unuia dintre decorurile baroce ale corpului:

*MICHAEL
HARTMANN
BIRTHALBENSIS
FECIT ANNO
1715*

Bibliografie

Teutsch 1896, p. 48; Roth 1916, p. 137-140; Balogh 1943, p. 214-216; Radocsay 1955, p. 464-465; Vătășianu 1959, p. 797-798; Richter 1992, p. 153-159; Kertesz 1998, p. 91-93; Nagy Sarkadi 2007, p. 33-42.

1. ➤ **Jidvei**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Jidvei**, Ansamblu închis

3. ➤ **Jidvei**, Buna Vestire

4. ➤ **Jidvei**, Încoronarea Fecioarei

5. ➤ **Jidvei**, Martiriul Sf. Valentin

6. ➤ **Jidvei**, Martiriul Sf. Dumitru

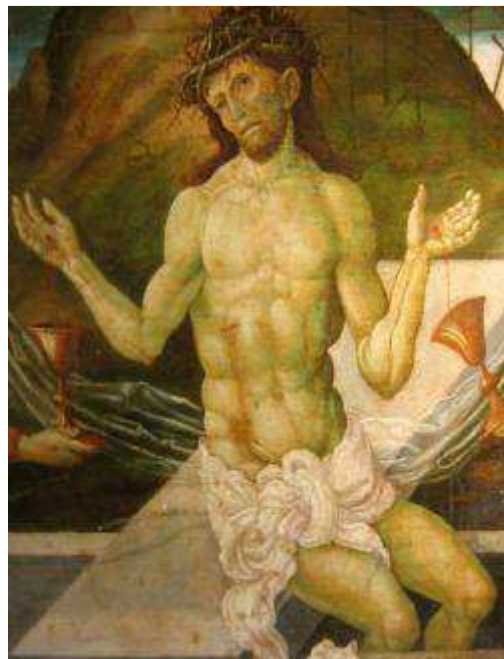
7. ➤ **Jidvei**, Sff. Ioan Botezătorul și Evanghelistul

8. ➤ **Jidvei**, Sff. Dorotea și Margareta

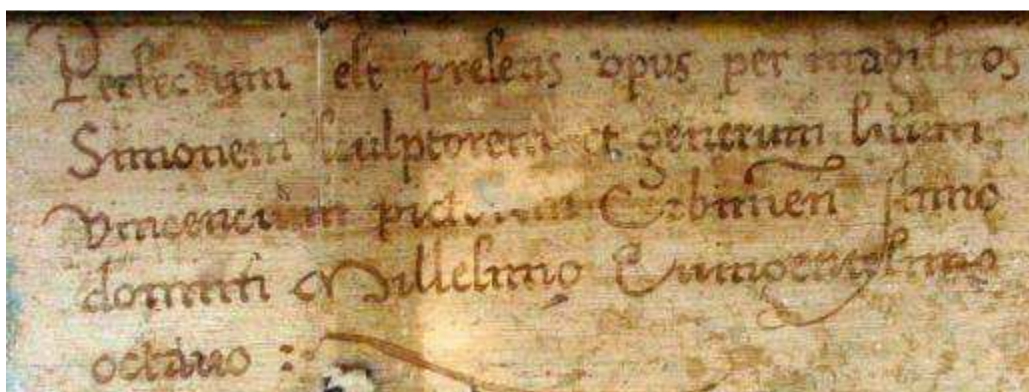
9. ➤ **Jidvei**, Blazon (?) semnul de meșter al pictorului **Vincentius** (?)

10. ➤ **Jidvei**, Predela, detaliu cu *Vir dolorum*

11. ➤ **Jidvei**, Predela

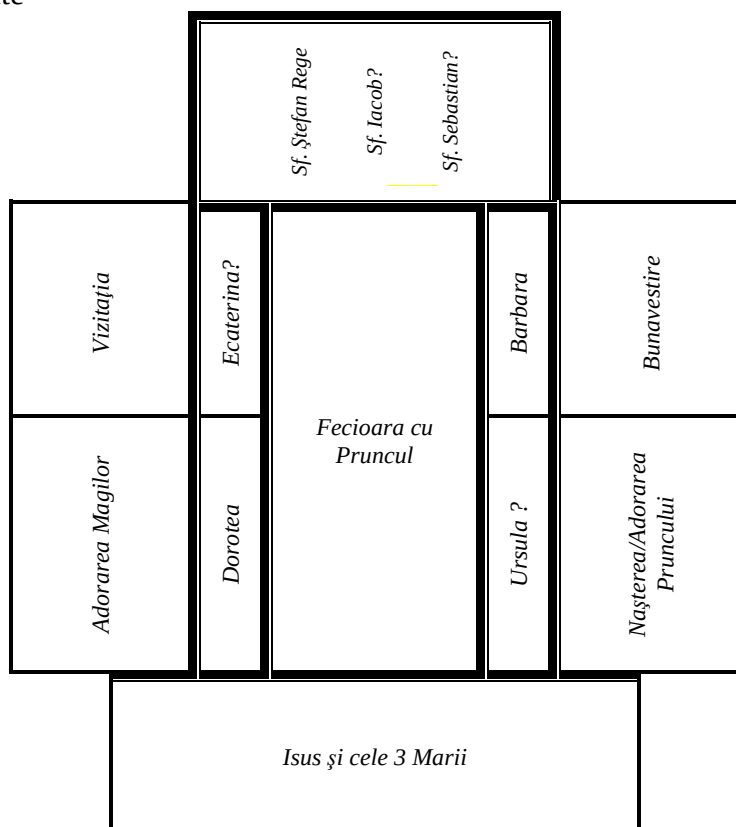
12. ➤ **Jidvei**, Predela, inscripție cu datarea (1508) și atribuirea (**Simon Sculptor** și **Vincentius Pictor**)

Retablul *Fecioarei de la Jimbor* ➤ Jimbor

Loc de origine	?? Biserica catolică din Lueta, jud. Harghita Altarul principal (dedicație marianică)
Proveniență	? Biserica romano-catolică din Jimbor, jud. Brașov (apud Guy Marica 1971.a). J. Balogh susține că provine de la biserica evanghelică (Balogh 1943, p. 311).
Loc de păstrare	Muzeul de Artă Cluj (nr. inv. 696)
Tip	Poliptic cu scrin central, <i>Vierer</i> sculptat și coronament cu nișă pentru statui. Unic în acest fel.
Datare	1520-1525 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticului <i>Fecioarei de la Jimbor</i>
Dimensiuni	Scrin central: h. 200 cm; l. 133 cm. Panourile: h. 95; l. 60 (câmpul pictat) Predela: h. 63 cm; l. la bază 173 cm; l. spre corpus: 305 cm. Dimensiuni generale: H. 393 cm; L. 305 cm. (Apud Guy Marica 1971.a și măsurători personale)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Biciuirea	Isus în fața lui Pilat / Irod	Prinderea lui Isus	Rugăciunea de pe Muntele Măslinilor
Învierea	Isus pe cruce	Purtarea crucii	Încoronarea cu spini

Surse iconografice

Buna Vestire: Dürer, Bartsch 19
Vizitația: Dürer, Bartsch 84
Adorarea magilor: Dürer, Bartsch 3
Isus și cele trei Marii: Dürer, Bartsch 92 + Bartsch 21
Prinderea: Altdorfer, Bartsch 20
Isus la Caiafa/Pilat: Dürer, Bartsch 31 + Bartsch 32
Biciuirea: Dürer, Bartsch 33
Încoronarea cu spini: Dürer, Bartsch 34
Isus pe cruce: Dürer, Bartsch 13
Învierea: Dürer, Bartsch 17

Stare de conservare

Păstrat în întregime (cu excepția unor detalii decorative). Stratul pictural prezintă numeroase probleme. Fixat cu hârtie japoneză.

Transformări

În predelă s-a decupat un „tabernacol” (ca la ➤ **Cioboteni 1**), probabil către sfârșitul sec. XVI. Acest fapt dovedește că parohia a rămas catolică. Decupajul a fost „restaurat”.

Restaurări

1910, 1956, 1963 (apud Guy Marica 1971.a, p. 205). Piesa nu poate fi însă considerată „restaurată”.

Inscripții

Pe dosul predelei apare marcat anul: **1798** (poate al unei „înnoiri” a picturii, sau al presupusei mutări de la Lueta)

Bibliografie

Roth 1916, p. 165-169; Vătășianu, Virgil, *Colecțiile de artă dela Institutul de Studii Clasice din Cluj, în Boabe de grâu. Revistă de cultură*, IV, nr. 1, 1933, p. 9-11; Balogh 1943, p. 311; Radocsay 1955, p. 431-432; Guy Marica 1971.a, p. 203-222; Guy Marica 1971.b, p. 13-23.

1. ➤ **Jimbor**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Jimbor**, Ansamblu închis

3. ➤ **Jimbor**, Scrin central

4. ➤ **Jimbor**, Coronament

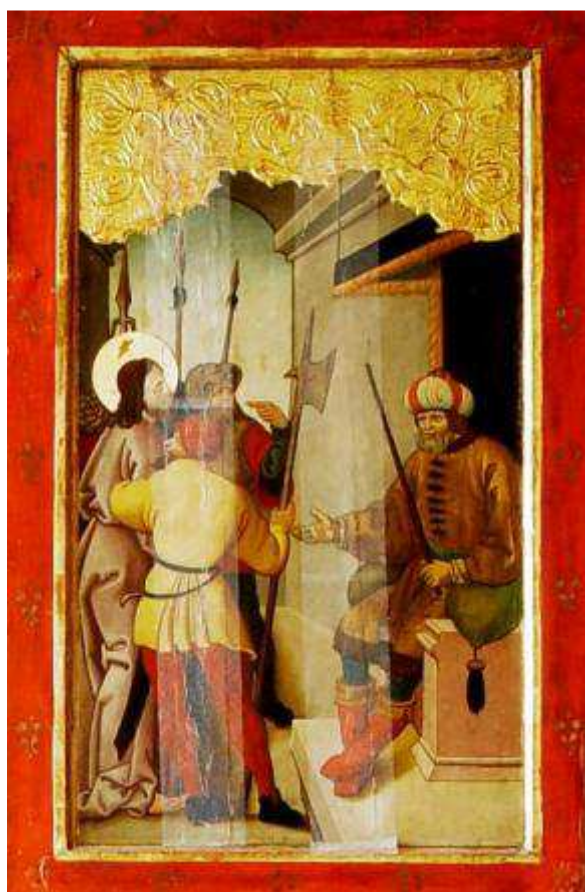
5. ➤ **Jimbor**, *Buna Vestirea*

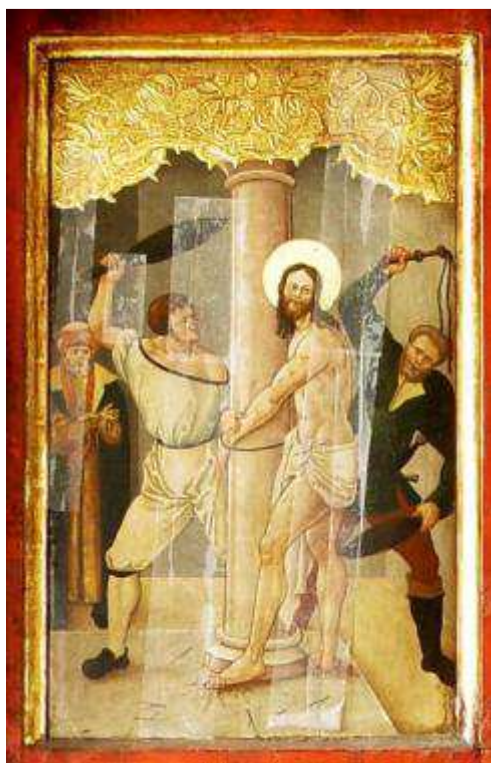
6. ➤ **Jimbor**, *Adorarea Magilor*, detaliu

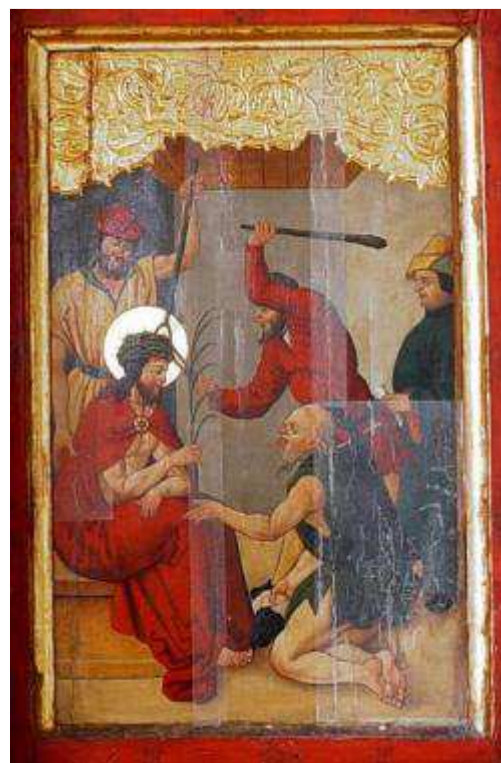
7. ➤ **Jimbor**, *Prinderea lui Isus*

8. ➤ **Jimbor**, *Isus la Pilat / Irod*

9. ➤ Jimbor, Biciuirea

10. ➤ Jimbor, Încoronarea cu spini

11 ➤ Jimbor, Isus își ia rămas bun de la Maria, detaliu

12. ➤ Jimbor, Predela

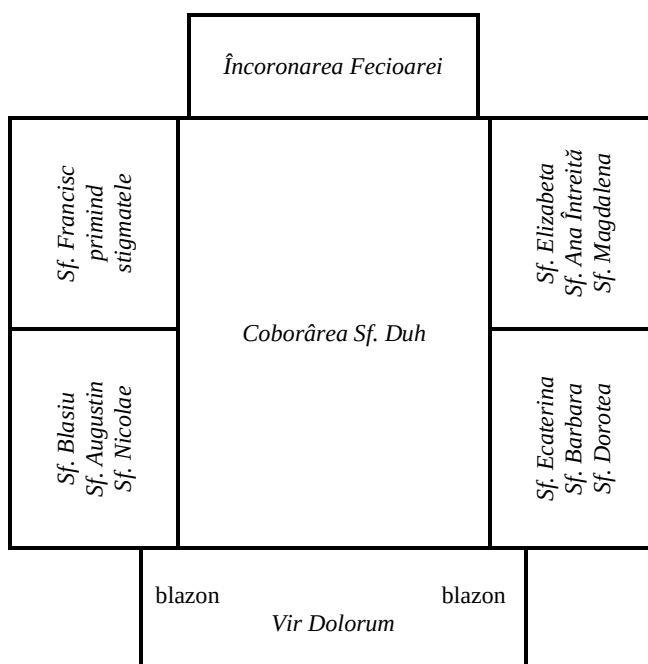

Polipticul *Coborârii Sf. Duh* de la Lelicieni ➤Lelicieni

Proveniență	Biserica parohială Sf. Duh, Lelicieni (jud. Harghita) Altarul principal
Loc de păstrare	Galeria Națională Maghiară, Budapesta Nr. inv. 53.370.1-11 și 7303/a-b .
Tip	Poliptic cu panou central și coronament semicircular
Analogii	Pictura: ➤ Șmig (<i>Werktagsseite</i>), ➤ Șaeș 1
Datare	1510 (inscripție pe predelă)
Atribuire	? Pictorul polipticului <i>Coborârii Sf. Duh</i> de la Lelicieni
Dimensiuni	Dimensiuni generale: H. 316 cm; L. 306 cm. Panou central: h. 170 cm; l. 134 cm. (cu rama: h. 183,2 cm; l. 145 cm.) Volet: h. 182,6 cm; l. 72,2 cm. Luneta: h. 92,2 cm; l. 79 cm. Predela: h. 47,1 cm; l. la bază 167 cm; l. spre corpus 210 cm; a. 12 cm. (apud Török 2005, p. 132)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea lui Isus	Isus în fața lui Pilat	Biciuirea
Încoronarea cu spini	Purtarea crucii	Isus pe cruce	Învierea

Patronaj

Familia Czako – Benedictus, fiul lui Johannes – (blazon și inscripție: *INSIGNIA FILIORVM CZAKO*)

Însemne heraldice

Pe predelă apar două blazoane. În dreapta, scut cu fond roșu pe care apare un corb negru așezat pe un deal și flancat de semilună și o stea. Identificat prin inscripție ca blazonul „fiilor lui Czako”. În stânga blazonul regelui Vladislav II (1490-1516), identificat de asemenea prin inscripție (blazonul „domnului rege al Ungariei”).

Stare de conservare

Bună. Păstrat integral. Restaurat.

Transformări

În secolul al XVIII-lea polipticul a primit câteva elemente decorative baroce. Pe lateralele corpusului s-au instalat decoruri traforate *Ohrmuschel*, iar coronamentul a primit îngeri susținând alte traforuri similare. Luneta a primit o ramă, iar deasupra a fost instalat un Crucifix. Decorurile baroce au fost înlăturate la restaurare.

Restaurări

?: Restaurat în muzeu

Inscripții

Pe predelă apar următoarele inscripții:
INSIGNIA · FILIORVM · CZAKO 1·5·1·0·
INSIGNIA · DOMINI REGIS · VNGARIE

Bibliografie

Roth 1916, p. 66-68, il. XXIII; Balogh 1943, p. 305-306; Radocsay 1955, p. 292-293; Vătășianu 1959, p. 786-787; Török 2005, p. 132, il. 72-75.

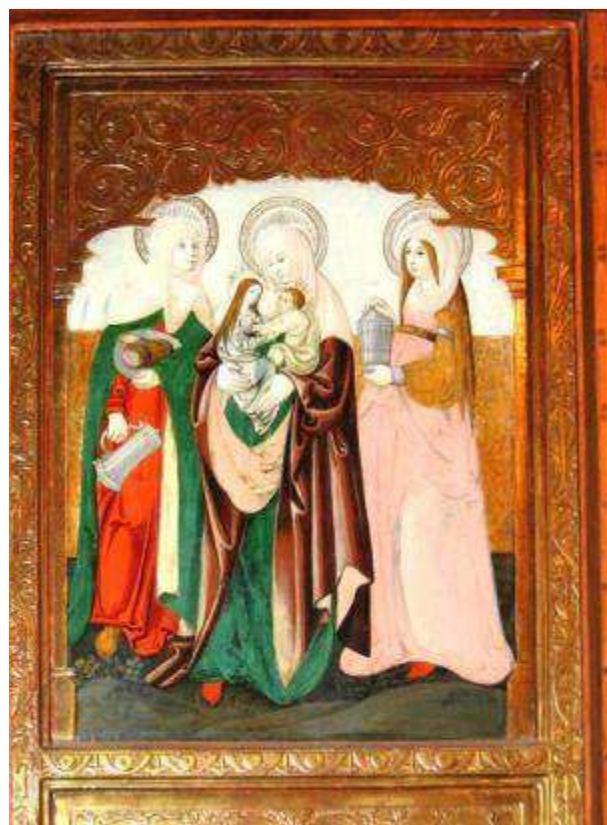
1. ➤ **Leliceni**, Ansamblu deschis

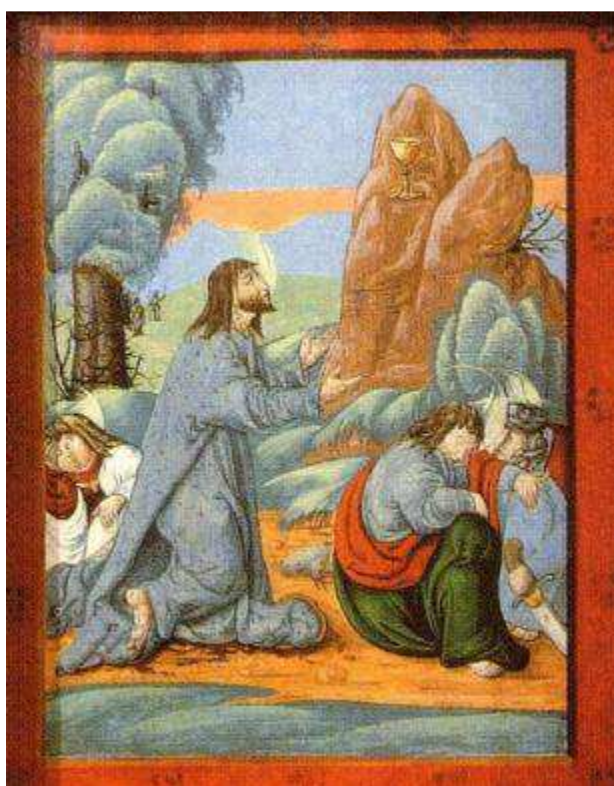
2. ➤ **Leliceni**, Ansamblu închis (apud Török 2005)

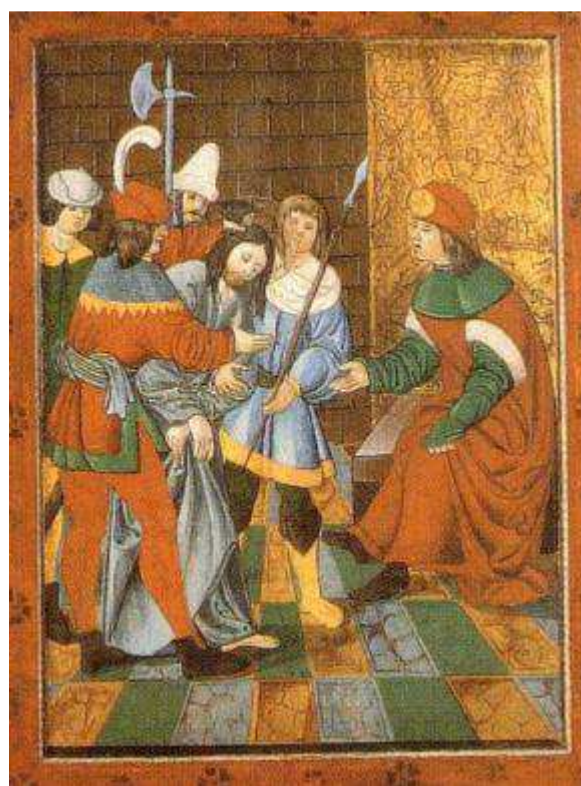
3. ➤Lelicieni, Sf. Francisc primind stigmatete

4. ➤Lelicieni, Sfinte

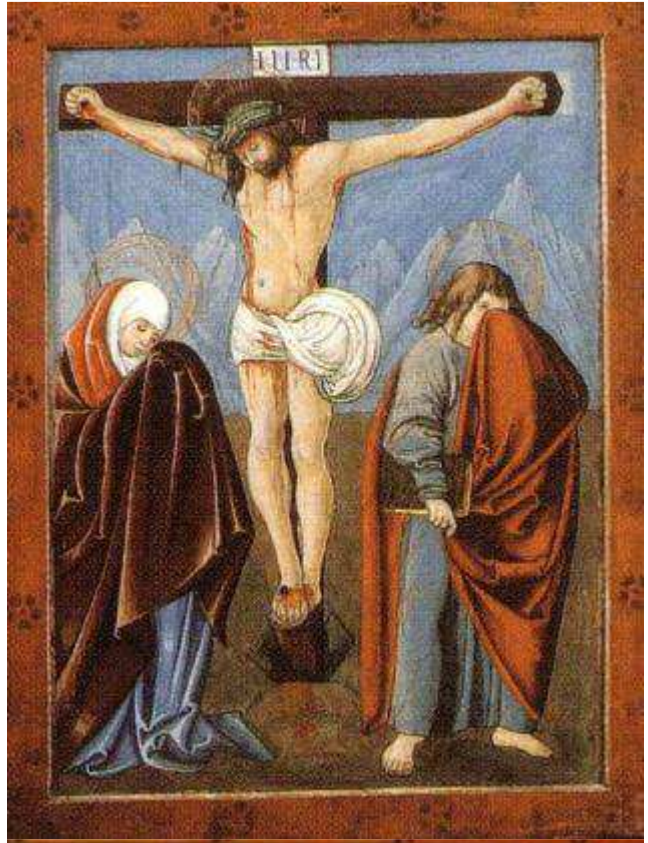

5. ➤Lelicieni, Rugăciunea pe Munte

6. ➤Lelicieni, Isus la Pilat

7. ➤ **Leliceni**, *Isus pe cruce*

8. ➤ **Leliceni**, Blazonul regelui Vladislav II

9 ➤ **Leliceni**, Blazonul familiei Czako

Panoul cu *Nașterea Fecioarei* de la Lipova
➤Lipova

Loc de origine	Necunoscut. Lipova ? (jud. Arad) Altar marianic ?
Proveniență	Lipova (jud. Arad)
Loc de păstrare	Galeria Națională Maghiară Nr. inv. vechi 3403 (în Muzeul de Arte Frumoase, apud Radocsay 1955, p. 365)
Tip	Poliptic gotic ?
Analogii	
Datare	1490-1500 cca.
Atribuire	? Maestrul <i>Nașterii Fecioarei</i> de la Lipova
Dimensiuni	h. 80,5 cm; l. 55 cm. (apud Radocsay 1955, p. 365)
Iconografie	Față: <i>Nașterea Fecioarei</i> Verso: doi îngeri (fragment)
Stare de conservare:	Toate celelalte componente ale polipticului s-au pierdut. Restaurat
Bibliografie	Roth 1934, p. 143; Radocsay 1955, p. 365.

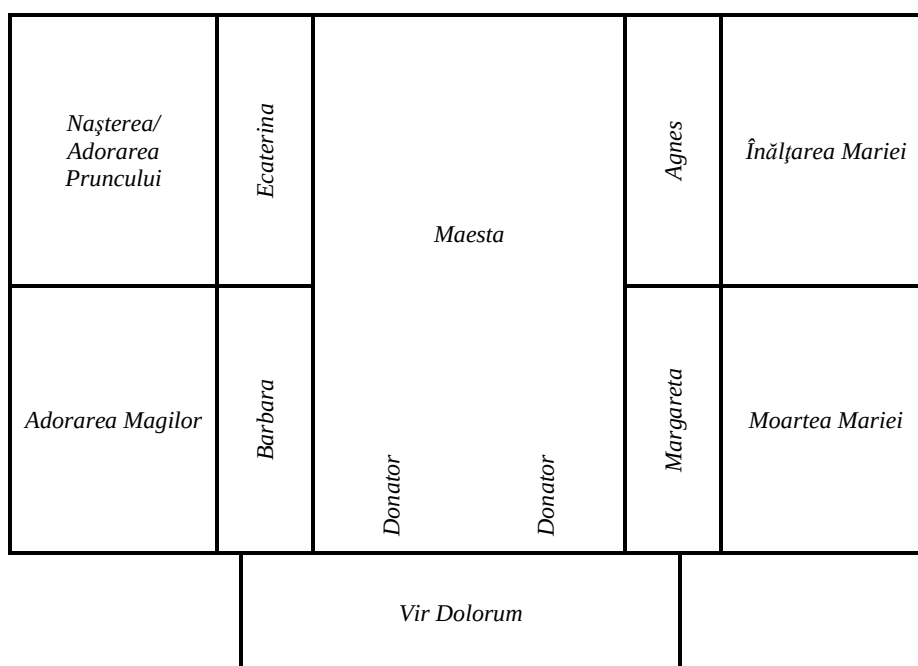
1. ➤ **Lipova**, *Nașterea Fecioarei*

Polipticul *Fecioarei* din Mălâncrav ➤ Mălâncrav

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Maria (?) din Mălâncrav (jud. Sibiu) Altarul principal (dedicat Fecioarei)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Mălâncrav <i>in situ</i>
Tip	Poliptic gotic cu panou central, <i>Vierer</i> pictat și <i>Standtafeln</i> mari, nedivizate
Analogii	
Datare	1455-1465 cca.
Atribuire	Pictorul polipticului <i>Fecioarei</i> din Mălâncrav
Dimensiuni	Dimensiuni generale (cu tot cu altar): H: 620 cm; L: 477 cm. Panou central: h: 213,5 cm; l: 140 cm. Panou de <i>Vierer</i> : h: 107 cm; l: 43 cm. Panou de volet: h: 107 cm; l: 114 cm. <i>Standtafel</i> : h: 213,5 cm; l: 114 cm. Predela: h: 55,5 cm. Altar: h: 100 cm. (apud Roth 1916, p. 13-15; Radocsay 1955, p. 255)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Sf. Mihail	Bunavestire	Vizitația	Sf. Gheorghe
	Tăierea împrejur	Prezentarea la Templu	

Însemne heraldice Scut cu câmp roșu, cu mănunchi de raze dinspre șef dextra, mobilat cu o spadă așezată în bară. Coif cu lambrechini și viță de vie cu struguri.

Patronaj Mihail și Clara Apafi

Stare de conservare Bună. Restaurat. Păstrat integral. Predela a pierdut în mare măsură stratul de pictură. În partea stângă, nu este exclus să fi fost un blazon, pandant cu cel din dreapta, care să fi aparținut Clarei Apafi. Coronamentul este de asemenea restaurat în bună parte.

Restaurări 1977 cca.: G. Richter

Inscripții Pe panoul central, în dreptul donatorilor apar banderole cu textele rugăciunilor.
Mihail: *O fili dei miserere mei*
Clara: *Ora pro me s[an]cta dei genitrix*
În Nașterea îngerul vestește păstorilor: *annu[n]cio vobis gaud[ium]*
În scena Ridicării sufletului și a trupului Fecioarei la cer apar imaginile a doi profeți cu banderole cu inscripții ce le precizează identitatea: *Ionas p[ro]pheta* și *Ieremias p[ro]pheta*
În Buna Vestirea, apare salutul angelic: *ave gracia plena dominus tecu[m]*

Bibliografie Teutsch 1896, p. 45; Roth 1916, p. 12-25; Radocsay 1955, p. 255-256; Vătășianu 1959, p. 777-778; Drăguț 1979, p. 247-249; Kertesz 1991, p. 78; Richter 1992, p. 46-57; Anca Gogâltan, *Patronage and Artistic Production in Transylvania. The Apafis and the Church in Mălâncrav, 14th- 15th Centuries*, Teză de doctorat (mss.), CEU, Budapest, 2002.

1. ➤ **Mălâncrav**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Mălâncrav**, Ansamblu închis

3. ➤ **Mălâncrav**, Sf. Barbara, panou de Vierer

4. ➤ **Mălâncrav**, Panoul central

5. ➤Mălâncrav, Nașterea / Adorarea Pruncului

6. ➤Mălâncrav, Moartea Fecioarei

7. ➤Mălâncrav, Sf. Mihail

8. ➤Mălâncrav, Sf. Gheorghe

9. ➤ **Mălâncrav**, „Portretul” lui Mihail Apafi

10. ➤ **Mălâncrav**, „Portretul” Clarei Apafi

11. ➤ **Mălâncrav**, Blazonul familiei Apafi

IL.30
<60>

**Voletul cu *Viziuni* de la Mănăstirea
➤Mănăstirea**

Loc de origine:	Necunoscut. ??? Altarul Transfigurării Domnului din biserica parohială Sf. Maria din Sibiu ???
Proveniență	Mănăstirea (fost Benediug, jud. Cluj). Castelul Kornis.
Loc de păstrare	Galeria Națională Maghiară, Budapesta Nr. inv. vechi (la Muzeul de Arte Frumoase): 7639
Tip	Volet (față și verso) de poliptic.
Analogii	Pictura: ➤Jidvei, ➤Moșna, ➤Cisnădie, ➤Sibiu 8
Datare	1510/15 cca.
Atribuire	Vincentius Pictor din Sibiu (?). Atribuit
Dimensiuni	Ambele scene: h. 120 cm; l. 74 cm. Dimensiune aproximată a corpului dispărut: h. 250 cm; l. 320 cm. cca.
Iconografie	Față: <i>Schimbarea la față a lui Isus</i> Verso: <i>Viziunea lui Ioan (Femeia care naște și balaurul, Apocalipsa 12:1-4)</i>
Surse iconografice	<i>Viziunea lui Ioan</i> : după Apocalipsa lui Albrecht Dürer (1498, Bartsch 71)
Patronaj	??? Johannes Lulay, jude regal din Sibiu ???
Stare de conservare	Bună. Restaurat. Celelalte componente ale retablului s-au pierdut.
Transformări	În muzeu, cele două fețe ale aceluiași volet au fost separate
Restaurări	?
Bibliografie	Radocsay 1955, p. 432.

1. ➤ **Mănăstirea, Schimbarea la față**

2. ➤ **Mănăstirea, Schimbarea la față, detaliu**

3. ➤ **Mănăstirea, Viziunea lui Ioan în Patmos**

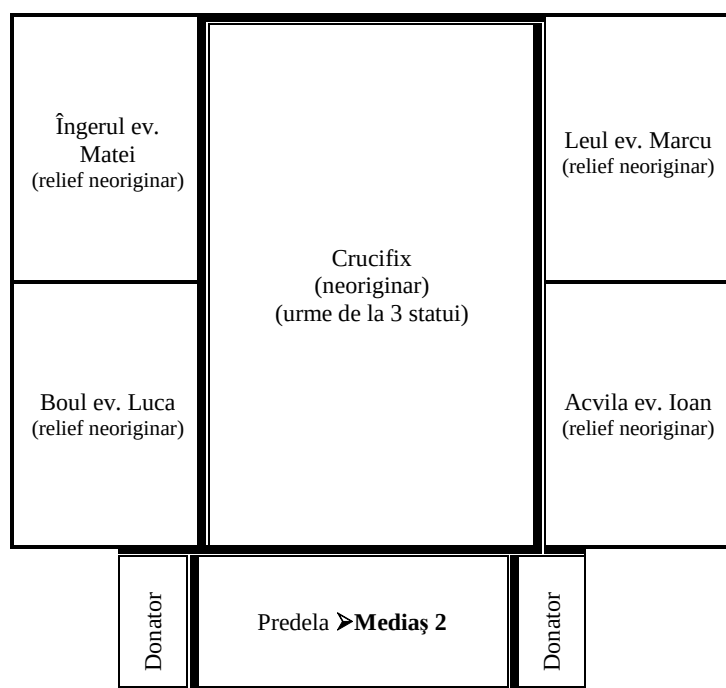
4. ➤ **Mănăstirea, Viziunea lui Ioan, detaliu**

Polipticul *Patimilor lui Isus* din Mediaș ➤Mediaș 1

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Margareta din Mediaș Altarul principal
Loc de păstrare	<i>in situ</i> Biserica ev. din Mediaș
Tip	Poliptic gotic cu scrin central, panouri festive în relief (<i>Schnitzretabel</i>) predelă-scrin și coronament cu fiale și fleuroane
Analogii	Pictură: unele asemănări cu ➤Cincu, ➤Biertan 1, ➤Târnavă
Datare	1480/90 cca.
Atribuire	? Maestrul polipticului din Mediaș
Dimensiuni	Dimensiuni generale: H. 880 cm; L. 500 cm. cca. Scrin central: h. 330 cm; l. 248 cm. Panou pictat: h. 142 cm; l. 106. cm. Predela: h. 145 cm; l. la bază 310 cm cca.; l. spre corpus 500 cm. cca. Coronament: h. 400 cm. Altar: h: 129 cm; l: 326 cm; a: 128 cm. (apud Roth 1916, p. 37 sq.; Radocsay 1955, p. 390)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Prinderea lui Isus	Biciuirea	Încoronarea cu spini	Ecce homo
Purtarea crucii	Odihna lui Isus (Rast Christi)	Crucificarea	Învierea

Surse iconografice

Prinderea lui Isus: Israhel van Meckenem (Bartsch VI.207.11)

Biciuirea: Israhel van Meckenem (Bartsch VI.207.13)

Încoronarea cu spini: Israhel van Meckenem

Odihna lui Christos: Israhel van Meckenem (Bartsch VI, 209.18) adaptare (la Mediaș apare acel personaj tipic pentru Johannes Siebenbüger, iar *Crucificarea* din fundal e eliminată, iar Isus are o proporție mai mare)

Ecce homo: Israhel van Meckenem

Purtarea crucii: Israhel van Meckenem (Bartsch VI.208.17) cu cateva modificari notabile (Veronica si sodații din prim plan)

Isus pe cruce: interpretare după două gravuri de Martin Schongauer (Bartsch 17 cca. 1475, și Bartsch 22) precum și după *Crucificarea* de pe *Schottenretabel*, Viena (1469-1475)

Învierea: Israhel van Meckenem (Bartsch VI.209.20)

Însemne heraldice

Pe predelă, în partea dreaptă, în legătură cu un personaj îngenunchiat cu veșmânt preoțesc, blazon: scut despîcat, cu câmp albastru în cartierul drept și roșu în cel stîng, mobilat cu o mîna ieșind dintr-o coroană ce scrie cu penelul pe un rotulus desfășurat.

În stînga, personaj cu veșmânt laic. Scut despîcat, oranj (?) în cartierul drept și roșu în cartierul stîng. Nu se poate descifra nicio mobilă pe scut.

Patronaj

Preotul: ?? Valentinus pleban de Mediaș ??

Laicul: ?? Laurencius Aurifaber, *iudex* de Mediaș ??

Stare de conservare

Bună. Restaurat. A pierdut cele trei statui din scrinul central, statuile (patru la număr ?) din scrinul predelei și reliefurile de pe partea festivă.

Transformări

La Reformă au fost eliminate statuile din scrinuri și reliefurile voleyilor festivi. Pe cele patru panouri festive s-a așezat un fond de brocart peste care s-au instalat cele patru simboluri ale evangheliștilor (*Tetraterion*) lucrate în relief (patrulobi), de asemenea piese gotice. În

scrinul central se află un *Crucifix* baroc. În scrinul predelei s-au pus statuile celor patru evangheliști (realizate în 1984) iar apoi s-au înlocuit cu o altă predelă, mai mică, provenind de la un ansamblu dispărut (v. ➤ **Medias 2**). În momentul consemnării de către Roth acea predelă se afla acolo.

Restaurări

1972-1973 cca.: G. Richter

Inscripții

Inscripție, datând de după Reformă, în scrin:
SIC DEUS DILEXIT MUNDUM etc. (Ioan 3:16)

Bibliografie

Roth 1916, p. 36-57; Streitfeld, Theobald, *Etwas über die Kreuzigung des Mediascher Altars*, în *Korrespondenzblatt*, 53, 1930, p. 52-55; Radocsay 1955, p. 390-391; Vătășianu 1959, p. 781-782; Folberth, Otto, *Gotik in Siebenbürgen. Der Meister des Mediascher Altars und seine Zeit*, Wien-München, 1973; Drăguț 1979, p. 250-253; Priebisch, Dietmar, *Der „Mediascher Meister“, ein Epigone?* în *Südostdeutsche Vierteljahresblätter*, 28, 1979, 116-121; Guy Marica 1981, p. 266-267; Kertesz 1991, p. 78; Richter 1992, p. 91-104; Kertesz 1998, p. 87-89; Mihály 2007, p. 56-58.

1. ➤Mediaș 1, Ansamblu deschis

2. ➤Mediaș 1, Ansamblu închis

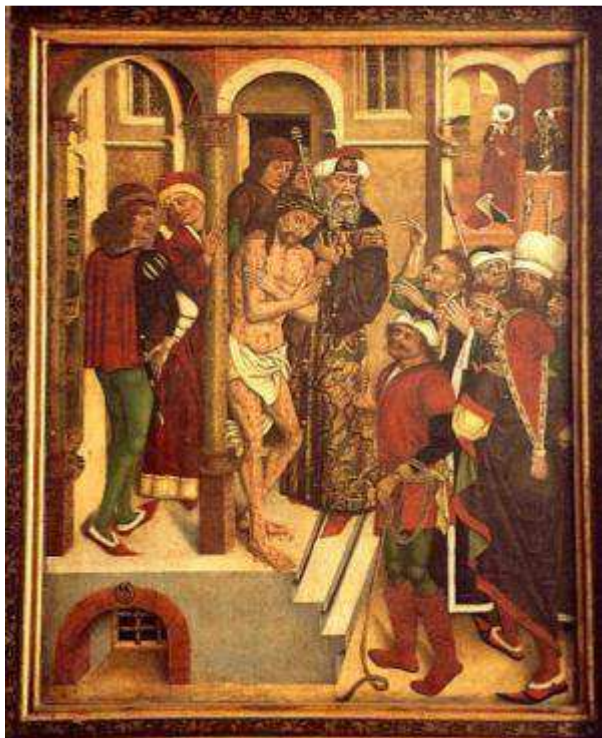
3. ➤Mediaș 1, Corpus, Werktagsseite

4. ➤Medias 1, *Prinderea*

5. ➤Medias 1, *Încoronarea cu spini*

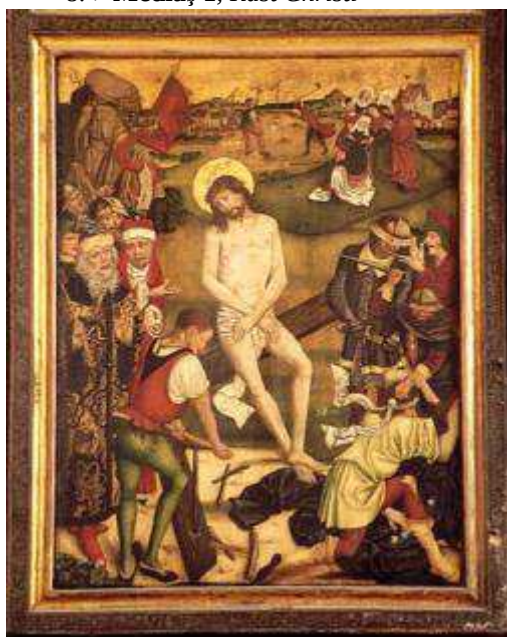

6. ➤Medias 1, *Ecce homo*

7. ➤Medias 1, *Purtarea crucii*

8. ➤Mediaș 1, Rast Christi

9. ➤Mediaș 1, Isus pe cruce

10. ➤Mediaș 1, Donator preot

12. ➤Mediaș 1, Donator laic

11. ➤Mediaș 1, Blazonul donatorului preot

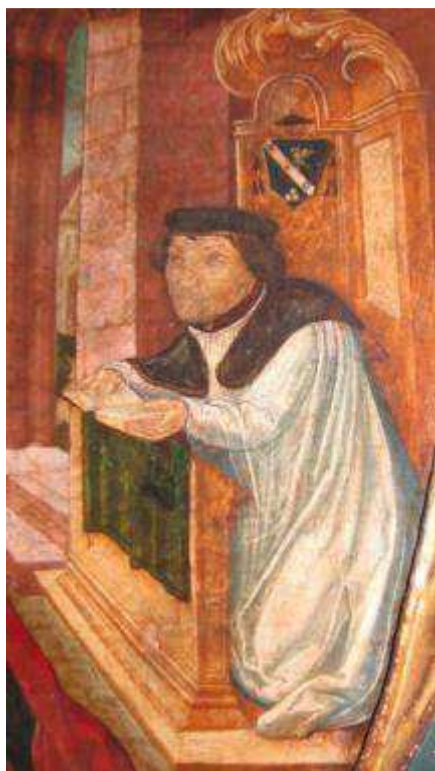
13 ➤Mediaș 1, Blazonul donatorului laic

Predela cu *Cina cea de taină* din Mediaș ➤Mediaș 2

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Margareta din Mediaș Altar secundar (altarul <i>Sf. Cruce</i> ?)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Mediaș Inclusă în predela mai mare a ansamblului ➤ Mediaș 1
Tip	Predelă de retableu renascentist
Datare	1525-1530 cca.
Atribuire	? ? Vincentius Pictor din Sibiu ?
Dimensiuni	h. 110 cm; l. 300 cm. (apud Kertesz 1991, p. 76)
Iconografie	<i>Cina de taină</i> în prezența unui donator
Însemne heraldice	În partea stângă a scenei, pe strana în care se află donatorul, apare un scut negru, tăiat în bandă de o inscripție pe care apar inițialele <i>I F D</i> (probabil <i>in fidei dei</i>). În șef apare un porumbel cu aripile desfăcute, iar în talpă sunt trei sfere. Scutul este încoronat de o pălărie de abate (comendator ?) sau poate de vicar episcopal.
Patronaj	? Franciscus de Mediaș (Medgyesi), vicar episcopal, paroh de Moșna (ulterior abate de Cluj-Mănăstur și episcop de Cenad) ??
Stare de conservare	Restaurat. Celelalte componente ale retableului au dispărut. Pictura a suferit însă destul de mult (multe din detalii șterse, poate fețe mutilate, redată de o restaurare despre care nu cunosc date)
Transformări	Poate la Reformă, a fost inclus în ansamblul ➤ Mediaș 1 servind ca imagine de predelă pentru altarul principal.
Restaurări	Restaurat (Kertesz 1991, p. 76) fără a se indica data.
Inscripții	Pe blazon <i>I[N] F[IDEM] D[EI]</i>
Bibliografie	Roth 1916, p. 40-42; Balogh 1943, p. 307; Radocsay 1955, p. 391; Vătășianu 1959, p. 798; Kertesz 1991, p. 76; Kertesz 1998, p. 96-97.

1. ➤ **Mediaș 2**, Ansamblul predelei cu *Cina de Taină*

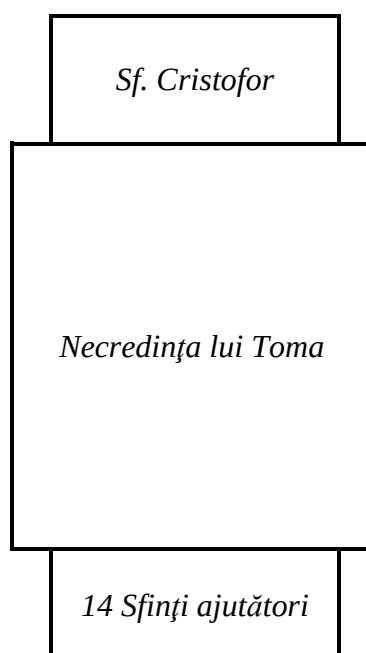
2. ➤ **Mediaș 2**, Imaginea donatorului
(Franciscus de Mediaș ?)

3. ➤ **Mediaș 2**, Blazonul donatorului

Retablul *Necredinței lui Toma* de la Moșna ➤ Moșna

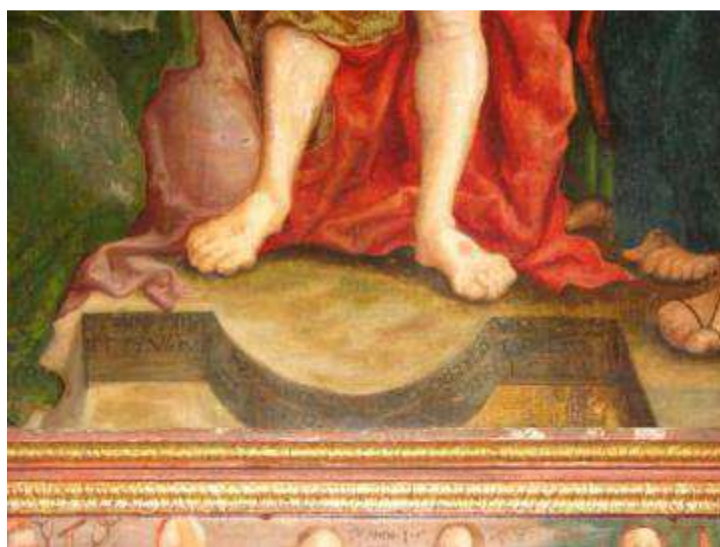
Loc de origine	Biserica parohială Sf. Maria, Moșna Altar secundar (dedicație <i>Sf. Apostol Toma ? Corpus Christi ?</i>)
Proveniență	Biserica ev. din Moșna
Loc de păstrare	Biserica ev. din Cincu
Tip	Retablu renascentist tip „pala”
Analogii	Tipologice: ➤ Șaeș 2 ; ➤ Richiș 1 Stilistice: ➤ Jidvei (1508); ➤ Cisnădie (1525); Pictura murală din Ocna Sibiului (1522)
Datare	1521 (inscripție)
Atribuire	Vincencius Pictor din Sibiu (semnat)
Dimensiuni	Panoul central: h: 140; l: 152 cm cca. (Roth 1916, p. 143) Dimensiuni generale ?
Iconografie	Panoul central: <i>Necredința lui Toma</i> Predelă: <i>Cei 14 Sfinți ajutători</i> Coronament: <i>Sf. Cristofor</i>
Surse iconografice	<i>Necredința lui Toma</i> : interpretare a xilogravurii cu aceeași temă de A. Dürer (Ciclul <i>Kleine Passion</i> , 1511, Bartsch 49) <i>Sf. Cristofor</i> : interpretare a xilogravurii cu aceeași temă de A. Dürer (1501 cca., Bartsch 104)

Patronaj	?? Thomas Petri Fabri de Muzna
Stare de conservare	Păstrat integral. Restaurat
Transformări:	1722: după cumpărarea retablului de la Moșna și aducerea la Cincu, a fost instalat pe predela unui retablu mai vechi, iar ansamblului i s-a dat „unitate” prin înglobarea într-un cadru decorativ baroc, format din foliaje bogate și cinci medalioane pictate cu scene. Peste predelă s-au instalat traforuri decorative.
Restaurări	Restaurat 1976, Gisela Richter. Cu această ocazie s-a adus la lumină pictura predelei, conținând grupul <i>Celor 14 Sfinți Ajutători</i>
Inscripții	Pe panoul central, la picioarele lui Isus înviat apare inscripția: DOMIN ⁹ MEVS ET DEVS ME ⁹ THOMA QUIA VIDISTI CREDIDISTI BEATI QVI NO[N] VIDERV[N]T CREDI[D]ERVNT VINCE[N]CIVS FACIEBAT 15Z1
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 46; Roth 1916, p. 140-150; Balogh 1943, p. 307; Radocsay 1955, p. 394-395; Vătășianu 1959, p. 798; Kertesz-Badrus 1979, p. 164-165; Kertesz 1998, p. 94-95; Kertesz 1991, p. 80-81; Richter 1992, p. 240-247; Nagy-Sarkadi 2007, p. 33-42.

1. ➤ **Moșna**, Ansamblu retablu

2. ➤ **Moșna**, Detaliu semnătura lui **Vincentius Pictor**

3. ➤ **Moșna**, Luneta cu Sf. Cristophor

4. ➤ **Moșna**, Necredința lui Toma

5. ➤ **Moșna**, Predela Cei 14 Sfinți ajutători

Panou central cu *Sfinții eremiți Anton și Paul* de la Movile ➤ Movile

Proveniență	Biserica parohială Sf. Mihail din Movile (jud. Sibiu) Altar secundar (probabil dedicat Sf. Erimiți Anton și Paul)
Loc de păstrare	Muzeul Bisericii Evanghelice, Casa Teutsch, Sibiu
Tip	Poliptic (?) cu panou central
Datare	1520 cca.
Atribuire	? Maestrul panoului cu <i>Sfinți eremiți</i> de la Movile
Dimensiuni	h: 160 cm. l: 94 cm. (apud Richter 1992, p. 261) Dimensiuni generale (ipotetice) H: cca. 300 cm. L: cca. 200 cm.
Iconografie	<i>Sfinții eremiți Anton și Paul</i>
Patronaj	Anton, fiul lui Paul din Movile (?)
Stare de conservare	S-a păstrat doar panoul central, restul elementelor (aripi, panouri fixe, predelă, coronament, arhitectura ansamblului) s-au pierdut. Pictura panoului pierdută în proporție de cca. 30% (peisajul din treimea superioară a dispărut aproape în totalitate). La umărul sfântului Anton s-a operat un decupaj de 15 x 20 cm.
Transformări	Panoul a fost transformat, la o dată necunoscută, într-o ușă
Restaurări	1980 cca. G. Richter
Bibliografie	Kertesz-Badrus 1979, p. 168; Kertesz 1991, p. 76; Richter 1992, p. 260-263.

1. ➤ **Movile**, Panou central cu *Sfinții eremiți Anton și Paul*

2. ➤ **Movile**, Detaliu cu *Sfinții eremiți*

3. ➤ **Movile**, Detaliu peisaj și clopoțelul *Sf. Anton*

IL.35
<65>

Polipticul *Sfintei Cruci* din Prejmer ➤Prejmer

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Cruce din Prejmer (jud. Brașov) Altarul principal
Loc de păstrare	Biserica ev. din Prejmer Relocat <i>in situ</i> (după o perioadă în care fusese mutat)
Tip	Poliptic gotic simplu (fără <i>Vierer</i>), cu panou central pictat
Datare	1440-1450 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticului <i>Sf. Cruci</i> din Prejmer ??? Erhardus Pictor din Viena ???
Dimensiuni	Dimensiune panou central: h: 159; l: 151 cm. Dimensiune panou pictat: h: 77; l: 69 cm. Amplitudine corpus: h. 151 cm; l: 320 cm cca. (apud Radocsay 1955, p. 417)

Iconografie

Festtagsseite			Werktagsseite	
Plângerea	Isus pe cruce	Punerea în mormânt	Spălarea picioarelor	Cina de Taină
Învierea		Mironosițele la mormânt	Biciuirea	Isus în fața lui Pilat ?

Stare de conservare Păstrat parțial (panou central și voleți). S-au pierdut *Standtafeln*, predela și coronamentul.

Transformări În 1803 a fost înlăturat de pe altarul bisericii și înlocuit cu un altul, modern. S-a aflat o vreme în Muzeul Țării Bârsei, pentru ca, după restaurarea edificiului (1962-1970) și a polipticului (1965) să revină în biserică. La restaurare i s-a montat o predelă și un coronament traforat, ce imită forme gotice

Restaurări 1965: Restaurat la București (apud Fabini 1998, p. 734)
? 1970-80 cca.: G. Richter

Bibliografie

Teutsch 1896, p. 46; Roth 1916, p. 25-32; Radocsay 1955, p. 76-77; 416-417; Vătășianu 1959, p. 778-789; Drăguț 1979, p. 247; Kertesz 1991, p. 77; Richter 1992, p. 41-45; Kertesz 1998, p. 69-70; Fabini 1998, p. 727-735.

Polipticul din Prejmer este cel mai arhaic exemplar pictat al **Repertoriului**, reprezentând prin aceasta momentul *incipit*, de la care pornește analiza documenelor vizuale privitoare la arta retablului în Transilvania. Desigur, doar întâmplarea a făcut să nu ne parvină piese mai vechi, sursele scrise, chiar dacă nu explicit, lăsând să se întrevadă această posibilitate. De asemenea, partea festivă a polipticului de la Boian (➤ **Boian a**) este posibil să fie mai veche.

Piesa a ajuns până la noi fragmentar, sub forma unui triptic, lipsindu-i însă panourile fixe, predela și coronamentul. Întreaga iconografie transmite un mesaj perfect coerent cu dedicația altarului principal și a bisericii din Prejmer: Sf. Cruce¹. La partea festivă, panoul central expune o imagine iconică, de mari dimensiuni a lui *Isus pe cruce* încadrat de *Maria* și *Ioan Evanghelistul*. Reprezentarea este de un calm desăvârșit, fiind lipsită de orice detaliu narativ. Crucifixul se proiectează pe un fond de aur, prezent de altfel pe toate panourile festive, care coboară până la nivelul unui parapet modelat arhitectonic. Prezența acestuia, precum și a unor colonete articulate pe marginile laterale încearcă să sugereze iluzionistic tridimensionalitatea unui scrin de rețablou (modalitate pusă în circulație de arta neerlandeză începând cu cca. 1400) însă fără prea mare succes. Se pune o emfază deosebită pe sângele Mântuitorului, care curge abundant din răni, prelingându-se pe trup și pe cruce și căzând cu picuri mari deasupra capetelor celor doi martori. Crucea în formă de tau este așadar centrul vizual și simbolic al polipticului, transmițând totodată dedicația altarului.

Cei doi voleți etalează patru imagini narative de după *Crucificare*: *Plângerea*, *Punerea în mormânt* (sus), *Învierea* și *Mironosițele la mormântul gol* (jos). Pe verso avem scene din *Ciclul Patimilor*: *Spălarea picioarelor apostolilor*, *Cina de Taină* (sus), *Biciuirea* și *Isus în fața lui Irod* (? sau Caiafa) - jos. Polipticului îi lipsesc panourile fixe și este foarte probabil ca acestea să fi conținut tot scene din *Patimi*. *Intrarea în Ierusalim* ar fi putut sta ca prima scenă, *Ghetsemani* sau *Prinderea* în extrema stângă de sus, *Isus la Caiafa* în dreapta-jos și *Purtarea crucii* în stânga-jos. În această alcătuire programul ar fi avut cea mai clară desfășurare, în condițiile în care ceea ce s-a păstrat pe *Werktagsseite* nu are cea mai firească

¹ 1400: *parochialis ecclesie sancte Crucis de Tartlaw... ecclesiam predictam que de iure patronatus laicorum existit* dată lui Nicolaus Symonis <Mon. Vat. I. IV, doc. CCCXXX>

legăturaă cu partea festivă. Nu cred că *Standtafel*n ar fi fost de tipul panourilor nedivizate de la ➤ **Mălâncrav**.

Să observăm că cel mai vechi rețablu transilvănean prezintă și una dintre cele mai cristocentrice iconografii din întreg **Repertoriul**, chiar dacă dedicația Sf. Cruce se putea rezolva vizual și în alți termeni, legați de exemplu de Sfinții Constantin și Elena sau descoperirea Sf. Cruci etc. După părerea mea, prin această iconografie se urmărea în subsidiar să se transmită un mesaj legat de devoțiunea *Corporis Christi* și *Sancti Sangvinis*. Trupul aproape nud al lui Christos apare în mai multe rânduri (pe cruce, în *Plângerea*, în *Biciuirea*) fiind abia mascat de un voal transparent, iar efuziunile sangvine sunt de asemenea foarte evidente.

Din punct de vedere al artei încorporate, polipticul din Prejmer se situează într-un orizont stilistic ce succede așa numitul *Weicherstil* din jurul anului 1400. Este o operă destul de modestă, a unui pictor provincial, dar care e posibil să se fi format în zona austriacă. De altfel, trimiterea pe care o dă G. Richter, „Meister des Albrechtsaltars” (cca. 1437) este destul de sugestivă. Se cunoaște un document din 1454 când Johannes Rewdel, plebanul Brașovului, aflat la Viena, a avut o întâlnire cu un anume Erhardus Pictor, cu care a discutat despre niște datorii pe care municipalitatea le avea față de pictor, în urma unor lucrări executate în oraș². Toți autorii au manifestat prudența necesară în a-i atribui aceleia lucrarea, însă în același timp trebuie subliniat că polipticul din Prejmer documentează o artă foarte apropiată de ceea ce se realiza în acea perioadă (cca. 1440-1450) în zona respectivă. Nu este exclus ca lucrarea să provină dintr-un mediu înrudit. Oricum, să observăm faptul că la Brașov veneau pictori din Viena, care executau anumite comenzi, iar apoi se întorceau acasă. Ne aflăm, probabil, într-un timp în care atelierele de pictură locale nu aveau încă acea continuitate de mai târziu.

Polipticul din Prejmer s-ar putea data cândva în intervalul amintit: 1440-1450. Este, cum am subliniat, cea mai veche piesă păstrată din Transilvania și documentează un orizont stilistic de dinainte de răspândirea gravurii. Nu se cunoaște și nici nu transmite nimic despre patronajul său³, însă etalează una dintre iconografiile cristice cele mai pregnante, cu certe conotații euharistice.

² 1454: ...*Magister Erhardus Pictor petit octo florenos, quos adhuc eidem obligamini in laboro suo* <Ub. V, doc. 2901>

³ Deși trebuie menționat că în acea perioadă era paroh un anume Lucas (atestat între 1428-1460 cca.) și care a făcut școală la Viena <Tonk 1979, p. 281, nr. 1352>

1. ➤ **Prejmer**, Ansamblu deschis

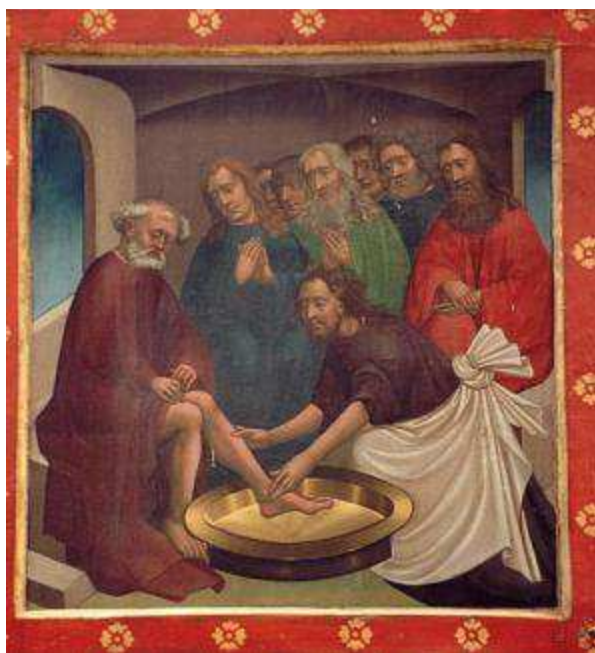
2. ➤ **Prejmer**, Ansamblu închis

3. ➤ **Prejmer**, *Plângerea lui Isus*

4. ➤ **Prejmer**, *Mironosițele la mormânt*

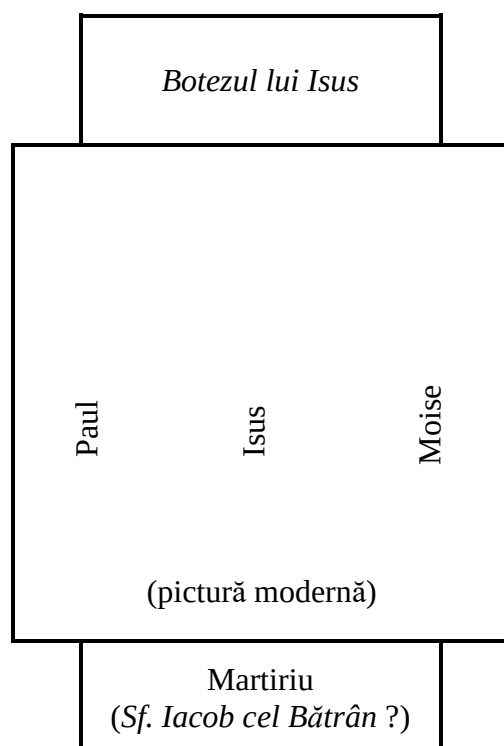
5 ➤ **Prejmer**, *Spălarea picioarelor*

6 ➤ **Prejmer**, *Cina de Taină*

Retablul de la Richiș ➤Richiș 1

Loc de origine	Biserica parohială din Richiș (jud. Sibiu). Altar secundar.
Proveniență	Biserica ev. din Nemșa (jud. Sibiu)
Loc de păstrare	Biserica ev. din Mediaș (tribuna sudică)
Tip	Retablu „pala” cu scrin. Unic în Transilvania
Analogii	Structură asemănătoare cu ➤ Moșna , ➤ Șaeș 2 Pilaștrii identici cu ➤ Biertan 2
Datare	1520-25 cca.
Atribuire	? Pictorul retablului de la Richiș
Dimensiuni	Dimensiuni generale H. cca. 420 cm; L. 176 cm. Dimensiune scrin: h. 195 cm.; l. cca. 150 cm.; a. 22 cm. Dimensiune predelă: h. 75 cm; l. 176 cm Dimensiune coronament: h. 124 cm.; l. cca. 150 cm (apud Richter 1992, p. 256)
Iconografie	Iconografia principală (a scrinului) nu se mai poate reconstitui. Predelă: Martiriul unui sfânt apostol (<i>Sf. Iacob cel Bătrân</i> ?) Coronament: <i>Botezul Domnului</i>

Surse iconografice	<i>Botezul Domnului</i>: Elemente combinate din diferite xilogravuri de Dürer: un detaliu din <i>Fecioara adorată de îngeri și sfinți</i> (1504 cca., Bartsch 95) și un alt detaliu din <i>Missa Sf. Grigorie cel Mare</i> (1511, Bartsch 123) <i>Martiriul Sf. Iacob</i>: Elemente din gravuri diferite. Grupul central inspirat din două xilagravuri a lui L. Cranach cel Bătrân (1510-15 cca., din seria <i>Patimile Apostolilor</i>); Imaginea judecătorului pe tron după gravura <i>Isus în fața lui Irod</i> (1509, Bartsch 32, ciclul <i>Kleine Passion</i>)
Patronaj	Petrus Wol, paroh de Richiș (?). Blazonul lui Petrus Wol (?) pe coronament
Stare de conservare:	Restaurat A pierdut sculpturile din scrin, traforurile de la coronament A pierdut traforurile (moderne) atașate pilaștrilor Pictura predelei masiv completată la restaurare
Transformări:	1800-10 cca.: Modificarea policromiei în stil empire (alb și auriu). Două urne decorative de o parte și alta a coronamentului. Două traforuri cu motivul viței de vie atașate pilaștrilor (ulterior dispărute). 1850-60 cca.: Panouri pictate cu Isus, Paul și Moise, instalate în scrin. Inscripție în scriere „gotică” la baza scrinului:
Restaurări	1970-80 cca. G. Richter Restituirea policromiei originală a piesei. Completare lacune mari la pictura predelei.
Inscripții	La baza scrinului, inscripție modernă, 1850/60 cca.: <i>Also hat Gott die Welt geliebt, dass er seinen eigenen Sohn gab, auf dass alle, die glauben, nicht verloren werden, sondern das ewige Leben haben</i>
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 48; Roth 1916, p. 158-160 (il. LXI); Balogh 1943, p. 309; Radocsay 1955, p. 409; Kertesz 1991, p. 71; Richter 1992, p. 256-258 (il. 143, LXIV); Kertesz 1998, p. 97; Mihály 2007, p. 61 (il. 22)

1. Retablul ➤Richiş 1, pe altarul bisericii din Nemşa (apud Roth 1916)

2. ➤Richiş 1, Ansamblu

3. Blazon (al lui Petrus Wol ?) pe uşa sacristiei din Richiş

4. ➤Richiş 1, Coronamentul cu *Botezul Domnului*

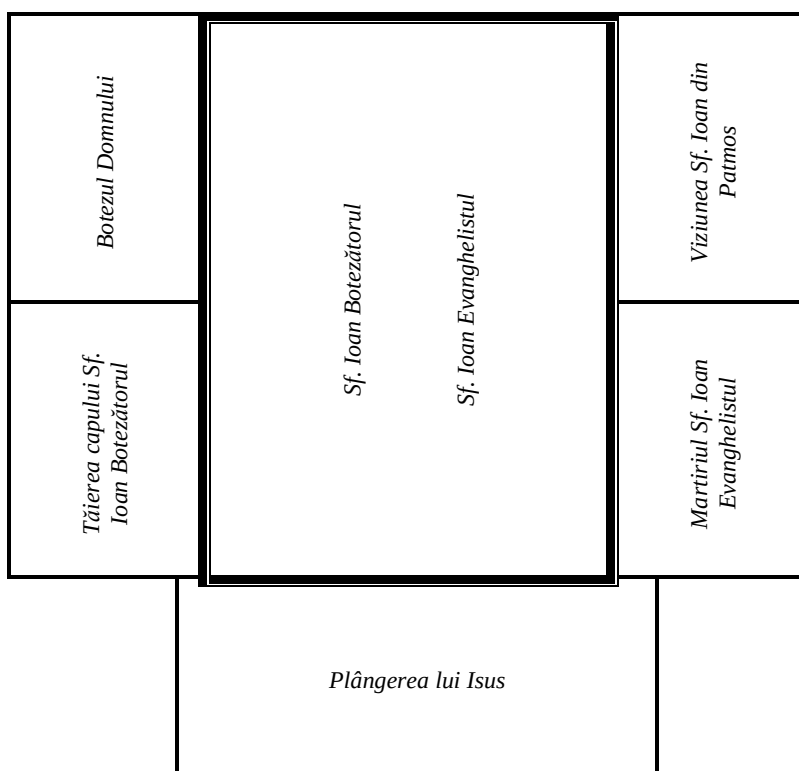

5. ➤Richiş 1, Predela cu *Martiriul Sf. Iacob cel Mare*

Polipticul *Sfinților Ioan de la Rodeș* ➤ Rodeș

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Ioan (?) din Rodeș (jud. Brașov) Altarul principal, dedicat Sfinților Ioan Botezătorul și Evanghelistul
Loc de proveniență	Biserica ev. din Rodeș (jud. Brașov)
Loc de păstrare	Din 2002, în Johanniskirche din Sibiu, în brațul stâng al transeptului
Tip	Poliptic renașcentist cu scrin central, predelă pictată și coronament semicircular (?) inclus în decor traforat (azi dispărut)
Datare	1525 ? (an vizibil cândva în scrin, apud Vătășianu 1959, p. 797) 1525 cca.
Atribuire	? Maestrul polipticului de la Rodeș (= Vitus Stoss jr. ???) ? Atelier brașovean ?
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea lui Isus	Isus în fața lui Caiafa	Biciuirea lui Isus
Încoronarea cu spini (pierdută)	Ecce homo	Purtarea crucii	Crucificarea
Plângerea lui Isus			

Surse iconografice

Statuia *Sf. Ioan Botezătorul* inspirată după gravura *Sf. Ioan Botezătorul și Onofrius* de Albrecht Dürer (cca. 1502, Bartsch 112)
Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul: Albrecht Dürer, xilogravură (1510, Bartsch 125)
Rugăciunea pe Muntele Măslinilor: interpretare după Hans Sebald Beham (cca. 1521)
Judecata la Caiafa, interpretare după Dürer, *Kleine Passion* (1511, Bartsch 29)
Ecce homo: Hans Sebald Beham (1522)
Purtarea Crucii: Hans Sebald Beham (Bartsch 89, 1521)

Stare de conservare

Păstrat aproape complet (cu excepția coronamentului și a unei scene de pe *Werktagsseite*). În 1998 au fost furate panourile pictate, care au fost recuperate parțial mai târziu (cu excepția scenei *Încoronarea cu spini* și a unor rame cu decor aurit). Restaurat.

Transformări

La începutul sec. XIX, retablul a fost integrat într-o structură tipic luterană care include altar, retablu și emporă pentru orgă. Cu această ocazie probabil s-a eliminat coronamentul.

Restaurări

1973-1974: G. Richter
 2000-2002: F. Mihály

Bibliografie

Teutsch 1896, p. 43-44; Roth 1916, p. 89-90; Hoffmann 1937, p. 29; Balogh 1943, p. 309; Radocsay 1955, p. 418-419; Vătășianu 1959, p. 753, 797; Kertesz 1991, p. 84; Richter 1992, p. 208-213; Kertesz 1998, p. 109-111; Mihály 2007, p. 63-64.

1. ➤ **Rodeș**, Ansamblu deschis

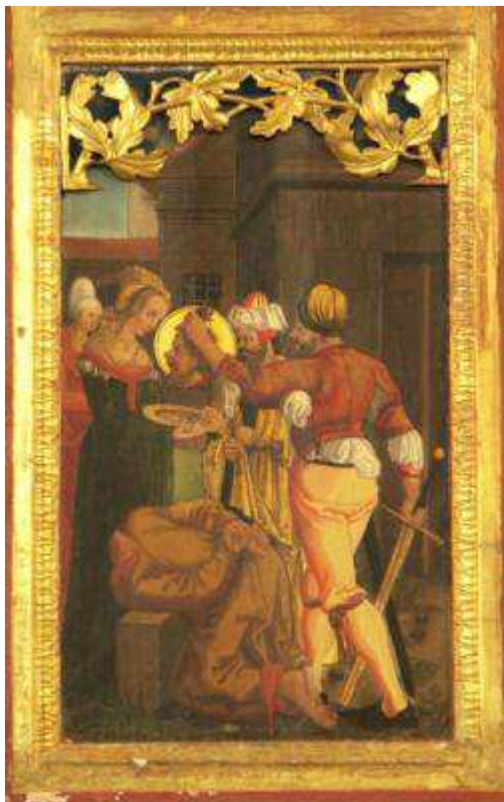
2. ➤ **Rodeș**, Ansamblu închis

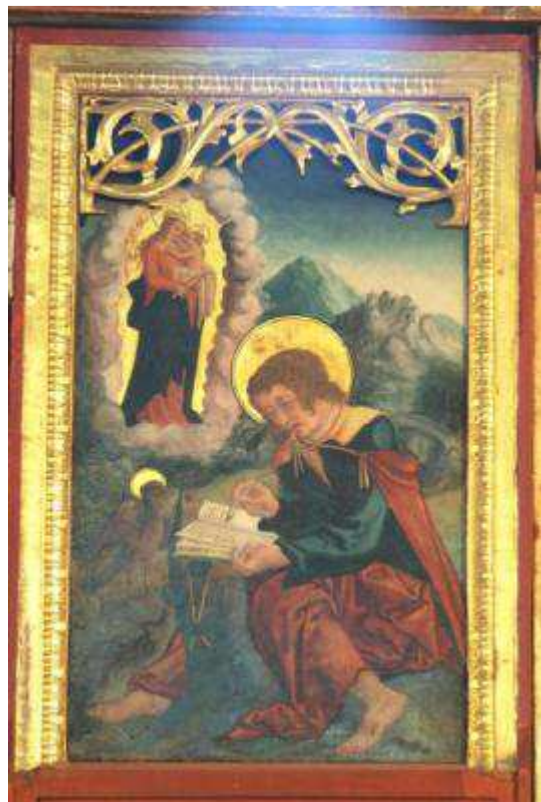
3. ➤ **Rodeș**, Statuile din scrin

4. ➤ **Rodeș**, *Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul*, detaliu

5. ➤ **Rodeș**, *Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul*

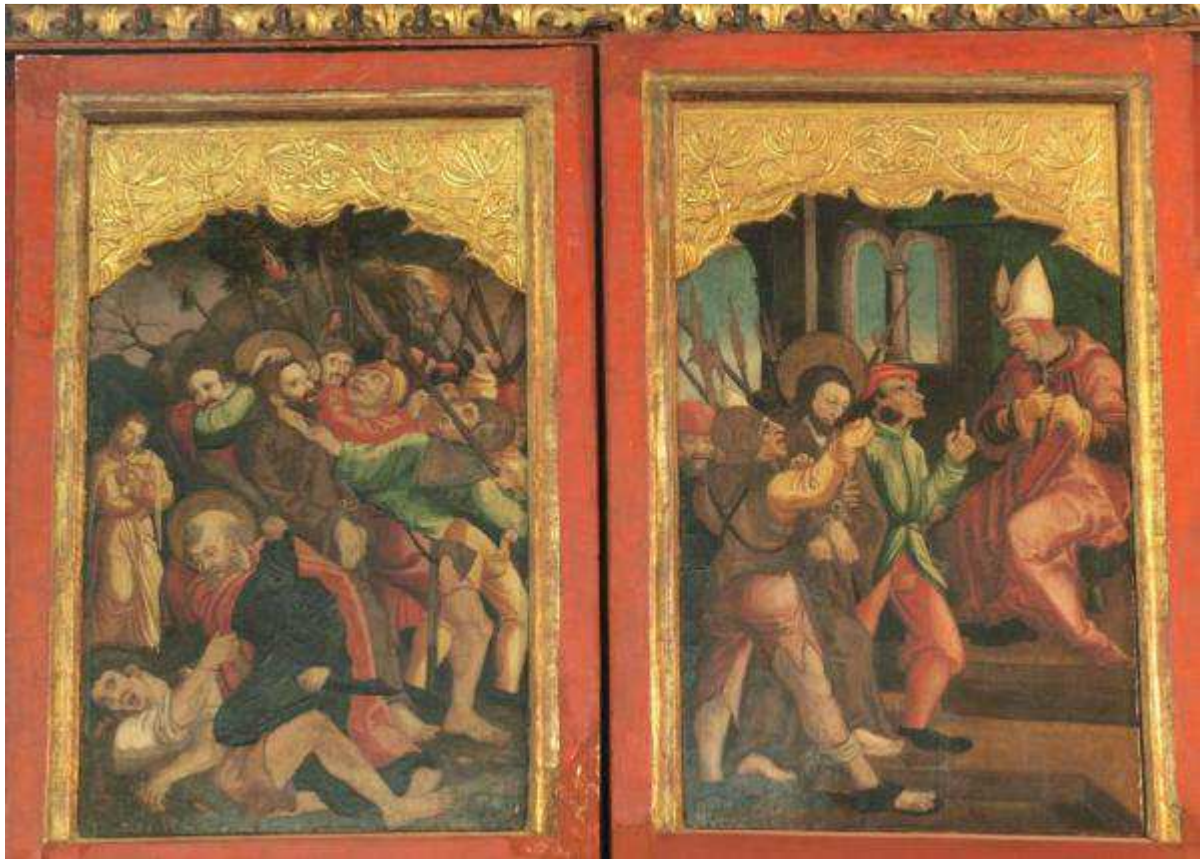
6. ➤ **Rodeș**, *Viziunea Sf. Ioan în Patmos*

7. ➤ **Rodeș**, *Purtarea crucii*

8. ➤ **Rodeș**, *Ecce homo*

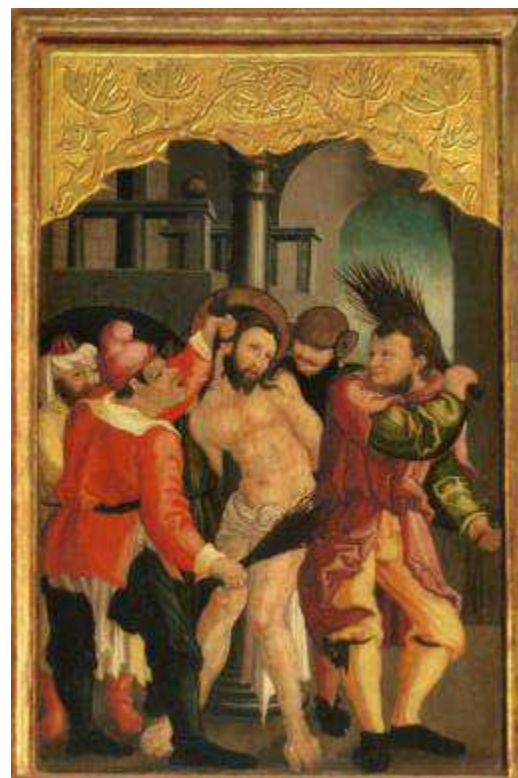

9. ➤ **Roades**, *Prinderea lui Isus*

10. ➤ **Roades**, *Isus la Caiafa*

11. ➤ **Roades**, *Ghetsemani*

12. ➤ **Roades**, *Biciuirea*

Panou central cu *Încoronarea Fecioarei de la Sândominic*
➤Sândominic 1

Proveniență	Biserica parohială Sf. Dominic din Sândominic (jud. Harghita) Altar secundar (dedicație marianică)
Loc de păstrare	Muzeul Secuiesc al Ciucului, Miercurea Ciuc nr. inv.: 189
Tip	Poliptic cu panou central
Datare	1500-1510 ?
Atribuire	? Maestrul <i>Încoronării Fecioarei de la Sândominic</i>
Dimensiuni	H: 170 cm; L: 108 cm. (apud Szabó Zsuzsa)
Iconografie	<i>Fecioara Maria încoronată de Sf. Treime</i>
Stare de conservare	Restaurat. Polipticul a pierdut toate celelalte componente în afara panoului central.
Restaurări	Curățare în 2009.
Bibliografie	Radocsay 1955, p. 291; Mihály 2007, p. 70; Szabó Zsuzsa, <i>Mária megkoronázása a csíkszentdomokosi oltárképen (Die Krönung Mariae an einem Altarretabel aus Csíkszentdomokos)</i> , în “ <i>Omnis creatura significans</i> ”. <i>Essays in honour of Mária Prokopp</i> , (Ed. A. Tüskés, T. Kerny), CentrArt Egyesület, Budapest, 2009, p. 153-158

1. ➤ **Sândominic 1.** Panoul cu Încoronarea Fecioarei

2. ➤ **Sândominic 1.** Detaliu

3. ➤ Sândominic 1. Detaliu

4. ➤ Sândominic 1. Detaliu

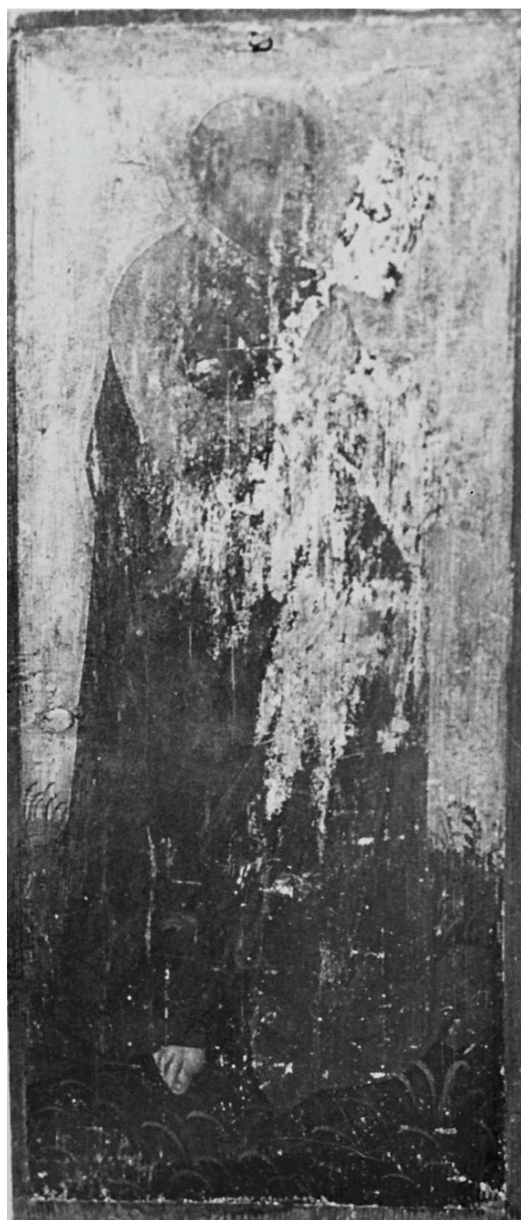
5. ➤ Sândominic 1. Detaliu

**Volet de poliptic cu *Buna Vestire* și *Sf. Petru* din Sândominic
➤Sândominic 2**

Proveniență	Biserica parohială rom. cat. Sf. Dominic din Sândominic (jud. Harghita) Altarul mic al Fecioarei (?)
Loc de păstrare	Sândominic, biserica rom. cat.
Analogii	➤Sântimbru, ➤Cozmeni
Datare	1510/15 cca.
Atribuire	Maestrul polipticului <i>Fecioarei</i> din Sântimbru (atribuit)
Iconografie	<i>Buna Vestire</i> (recto) <i>Sf. Petru</i> (verso)
Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte componente ale retablului.
Transformări	Se păstrează fixat pe peretele bisericii, într-o ramă. Din acest motiv nu se poate vedea verso-ul panoului cu Sf. Petru.
Bibliografie	Radocsay 1955, p. 291

➤ Sândominic 2, *Buna Vestire*

➤ Sândominic 2, *Sf. Petru*

Polipticul *Fecioarei* din Sântimbru ➤ Sântimbru

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Emeric din Sântimbru (jud. Harghita) Altar secundar (dedicat <i>Fecioarei</i>)
Proveniență	Biserica rom.-cat. din Sântimbru (jud. Harghita)
Loc de păstrare	Biserica rom.-cat. din Sântimbru, panourile sunt atașate de pereții sanctuarului
Tip	Poliptic cu panou central (?)
Analogii	➤ Sândominic 2, ➤ Cozmeni
Datare	1500/10 cca.
Atribuire	? Maestrul polipticului <i>Fecioarei</i> din Sântimbru
Iconografie	(apud Richter)

A. Festtagsseite

Bunavestire	Panou central (?) Scriin (?)	Nașterea lui Isus
Prezentarea la Templu		Moartea Mariei

B. Werktagsseite

Rugăciunea pe Muntele Măslinilor ?	Prinderea	Isus în fața lui Caiafa	Biciuirea ?
Încoronarea cu spini	Spălarea mâinilor lui Pilat	Purtarea crucii	Crucificarea

Stare de conservare Dezmembat. A pierdut partea centrală (panou ?, scriin ?), două scene

de pe *Werktaſſeite*, predela ſi coronamentul. Restaurat

Restaurări

1980 cca.: G. Richter

Bibliografie

Balogh 1943, p. 125; Radocsay 1955, p. 291-292; Vătăſianu 1959, p. 785; Richter 1992, p. 132-139.

1. ➤ Sântimbru, *Buna Vestire*

2. ➤ Sântimbru, *Nașterea*

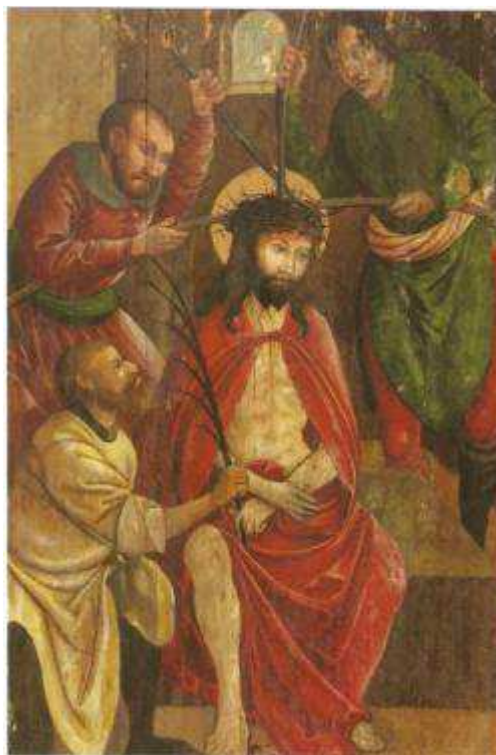
3. ➤ Sântimbru, *Prezentarea la Templu*

4. ➤ Sântimbru, *Moartea Fecioarei*

5. ➤ Sântimbru, *Prinderea lui Isus*

6. ➤ Sântimbru, *Încoronarea cu spini*

7. ➤ Sântimbru, *Purtarea crucii*

8. ➤ Sântimbru, *Pilat se spală pe mâini*

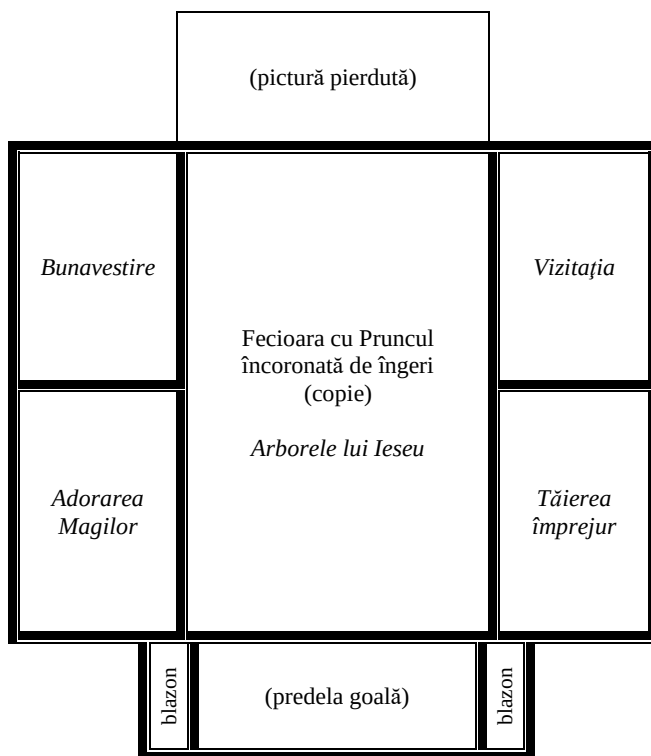
Retablul *Fecioarei din Sebeș*

➤ Sebeș

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Maria, Sebeș (jud. Alba) Altarul principal
Loc de păstrare	Biserica ev. din Sebeș <i>In situ</i>
Tip	Poliptic cu scrin central, predelă-scrin și coronament semicircular. <i>Schnitzretabel</i>
Datare	1524/26
Atribuire	Maestrul polipticului <i>Fecioarei din Sebeș</i> (= Gabriel pictor și sculptor din Bistrița ??)
Dimensiuni	Altar: l: 295 cm; a: 95 cm; h: 125 cm. Retablu: Predela: h: 165 cm Corpus: h. 330 cm.; l: 570 cm. Scrin central: h. 330 cm; l. 245 cm. Volet: h: 330 cm; l: 123 cm. Dimensiuni generale: H: 1300 cm; L: 575 cm. (Măsurători personale și apud Roth 1916, p. 115)
Patronaj	Colectiv, al orașului
Însemne heraldice	Pe consolele decorative ale predelei se află două scuturi cu însemne heraldice: dreapta – blazonul regelui Ludovic II (1516-1526); stânga – stema orașului Sebeș.
Stare de conservare	Restaurat, păstrat aproape în întregime. A pierdut sculpturile din scrinul predelei. I s-a înlăturat imaginea centrală a <i>Fecioarei</i> (azi la Coroi, jud. Mureș). A pierdut imaginea pictată a coronamentului. S-au înlăturat decorurile aplicate de pe arhitravă (înlocuite în partea centrală de o inscripție)
Transformări	S-a înlocuit statuia originală a <i>Fecioarei</i> cu o copie barocă (cca. 1750-60). În nișa predelei s-a instalat o pictură a lui Franz Neuhauser reprezentând <i>Cina de Taină</i> (1801), înlăturată la restaurare. Pe coronament s-a inclus o pictură a lui Johann Martin Stock cu <i>Sf. Treime</i> (1796), înlăturată la restaurare. La restaurare, traforurile scrinului au fost mutate pe luneta coronamentului. Tot acolo s-au instalat trei statui baroce reprezentând îngeri.
Surse iconografice	<i>Nașterea</i> : este copia unei xilografuri a lui A. Dürer cu aceeași temă (1511, Bartsch 20) din ciclul <i>Kleine Passion</i>

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

<i>Isus pe cruce</i>	<i>Întâlnirea la Poarta de Aur</i>	<i>Alegerea Mirelui</i>	<i>Înălțarea</i>
<i>Învierea</i>	<i>Nașterea/Adorare a Păstorilor</i>	<i>Sfânta Familie</i>	<i>Coborârea Duhului Sfânt</i>

Restaurări

1981: G. Richter

Inscripții

Nicio inscripție nu este originală.

În interiorul scrinului, inscripții înlăturată la restaurare: *ALTARE
HOC EXTRUCTUM 1418. REN: 1681 REN: 1796 REN: 1896*; și *TOMPOS
M. JOHANI VERGOLDER 1836*

La baza scrinului: *VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM*

Pe arhitravă: *GLORIA IN EXCELSIS DEO*

Pe luneta coronamentului: *A&Q*

Pe spatele retablului: *ERBAUT 1518 REN. 1681 1796 1896 1981.*

Bibliografie

Müller 1851, p. 263; Deutsch 1896, p. 42; Roth 1916, p. 114-136; Balogh 1943, p. 310-311; Radocsay 1955, p. 430-431; Vătăşianu 1959, p. 751-753; 784-785; Richter 1992, p. 140-152; Kertesz 1998, p. 117-119; Firea 2008, p. 289-306.

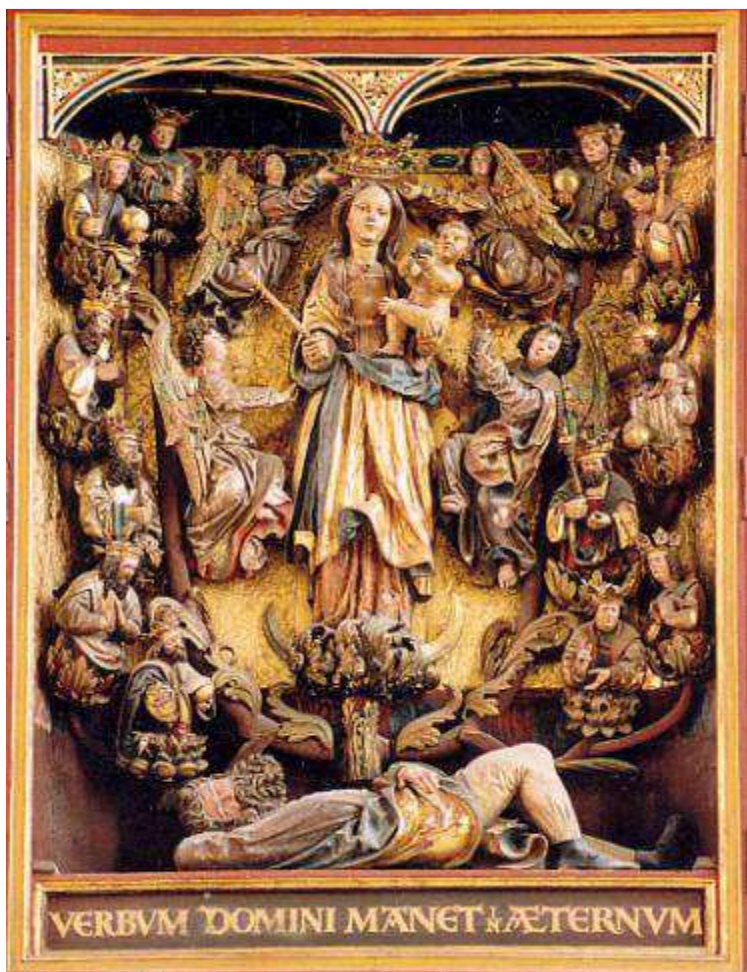
1. ➤Sebeș, Festtagsseite

2. ➤Sebeș, Werktagsseite

3. ➤Sebeș, Pictura

4. ➤Sebeș, Scrinul central

5. ➤Sebeș, Madona de la Coroi

6. ➤Sebeș, Vizitația

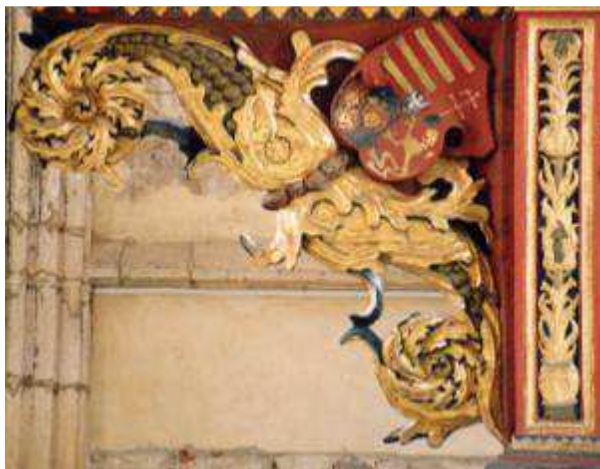
7. ➤Sebeș, Tăierea împrejur

8. ➤Sebeș, Nașterea / Adorarea Pruncului

9. ➤Sebeș, Învierea

10. ➤Sebeș, Blazonul regelui Ludovic II

11. ➤Sebeș, Stema Sebeșului

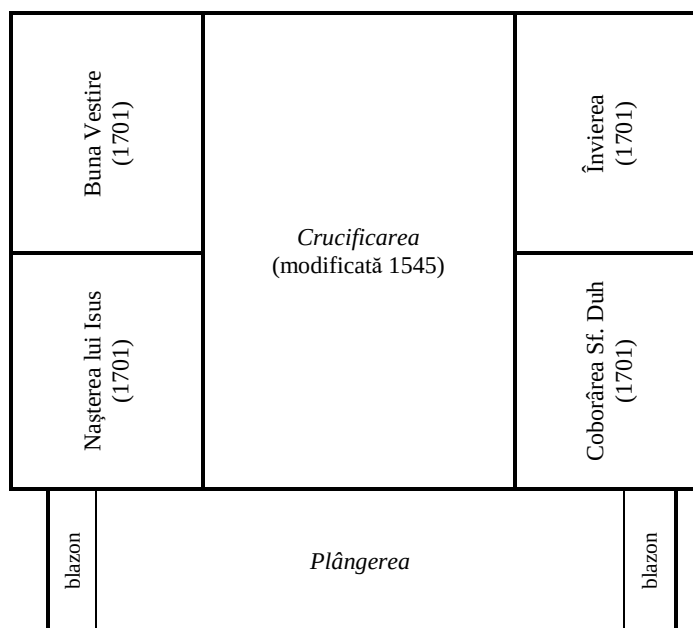
Polipticul *Patimilor lui Isus* din Sibiu

➤Sibiu 1

Proveniență	Biserica parohială Sf. Maria (?); altarul Sf. Cruce (?) Biserica dominicană Sf. Cruce din Sibiu (?); altarul principal ?
Loc de păstrare	În biserica ev. din Sibiu, dezmembrat în mai multe părți: panoul central – pe peretele estic, brațul sudic al transeptului; voleții – pe peretele estic, brațul nordic al transeptului; predela – pe peretele nordic al transeptului. În inventarul Muzeului Brukenthal (nr. inv. 6154)
Tip	Poliptic cu panou central
Datare	➤ Sibiu 1.a: 1519 – an scris pe predelă ➤ Sibiu 1.b: 1545 – an scris pe panoul central
Atribuire	➤ Sibiu 1.a: ? Maestrul polipticului <i>Sf. Cruci</i> din Sibiu (= Simon Pictor ???) ➤ Sibiu 1.b: B[enedictus] M[oler] , inițiale ce apar pe panoul central
Dimensiuni	Panou central: h: ?; l. 220 cm. Predela: h. 130 cm; l. 450 cm. Volet: h: ?; l. 110 cm. Dimensiuni generale: H. aprox. 600/700 cm; L: 450 cm. (măsurători personale)

Iconografie

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

Cina de Taină	Rugăciunea pe Muntele Măslinilor	Prinderea lui Isus	Isus la Caiafa
Biciuirea	Batjocorirea lui Isus	Ecce homo	Spălarea pe mâini a lui Pilat

Surse iconografice *Cina de taină*: Dürer, *Grosse Passion* (1510, Bartsch 5)
Prinderea: Altdorfer (Bartsch 20)
Isus la Caiafa: Dürer, *Kupferstichpassion*, 1512, (liber)
Biciuirea: Dürer, *Kupferstichpassion*, 1512
Încoronarea cu spini: Dürer, *Kupferstichpassion*, 1512
Ecce homo: Dürer, *Kupferstichpassion*, 1512
Spălarea mâinilor lui Pilat: Dürer, *Kupferstichpassion*, 1512

Patronaj Johannes Lulay și un personaj neidentificat

Însemne heraldice Pe predelă: Blazonul lui Johannes Lulay și blazon necunoscut

Stare de conservare A pierdut coronamentul și cadrul arhitectonic. Voleții părții festive sunt repictați la 1701. Restaurat.

Transformări: La Reformă, în 1545 au fost înlăturați sfinții de pe panoul central. În 1701 polipticul a fost repictat (panou central, voleți festivi, predelă). Panourile părții festive poartă și acum pictura de la 1701.

Restaurări 1983-1988: G. Richter și U. Brandsch.

Inscripții Pe panoul central apar două citate din Matei 11:28-29 și respectiv Isaia 53:11-12, anul 1545 și inițialele pictorului Benedictus

MATT: XI.
 VENITE: AD:
 ME: OMNES:
 QVI: LABORATIS:
 ET: ONERATI: EST
 IS: ET: EGO: REFO
 CILLABO: VOS.
 ET: INVENIETIS: RE

QVIEM ANIMAB[US] V[ESTRIS]

· 1 · 5 ·

IESA: LIII.
 IVSTVS SERVVS:
 MEVS: COGNICIO
 NE: SVI: IVSTIFICA
 BIT: MVLLOS. IB[IDEM]:
 IPSE: PECCAT
 VM: MVLTORVM:
 TVLIT: ET: PRO:
 INIQVIS: ROGAVIT.

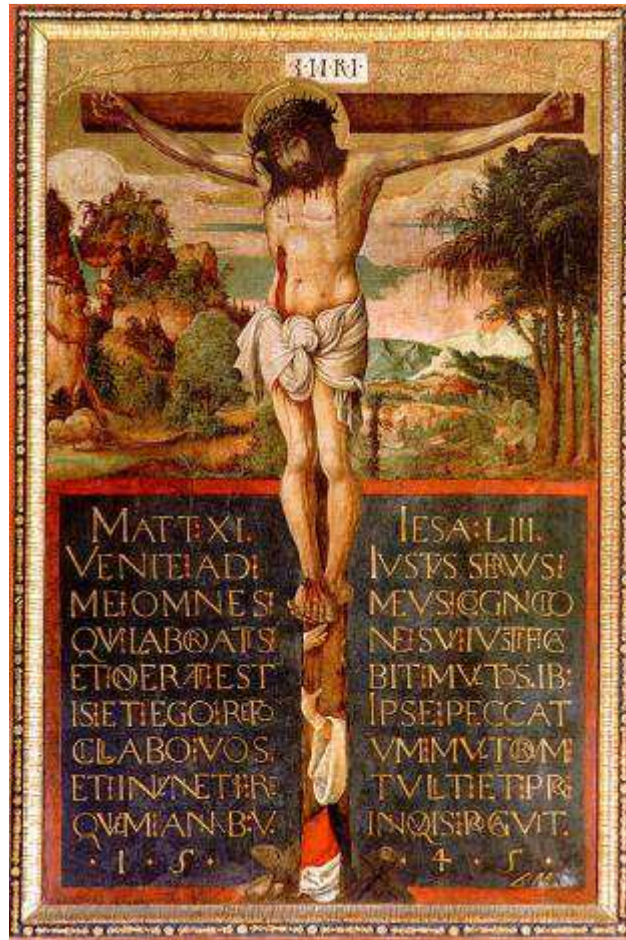
· 4 · 5 ·

B[ENEDICTUS] M[OLER]

Bibliografie

Reissenberger 1884, p. 46; Teutsch 1886, p. 45-46; Roth 1916, p.

154-158; Balogh 1943, p. 309; Radocsay 1955, p. 405-406;
Vătășianu 1959, p. 800; Fabini 1989, p. 210-211; Kertesz 1991, p.
81; Kertesz 1998, p. 115-117; Firea 2002-2003, p. 123-138.

1. ➤ **Sibiu 1**, Panoul central (1519, 1545)

2. ➤ **Sibiu 1**, Werktagsseite

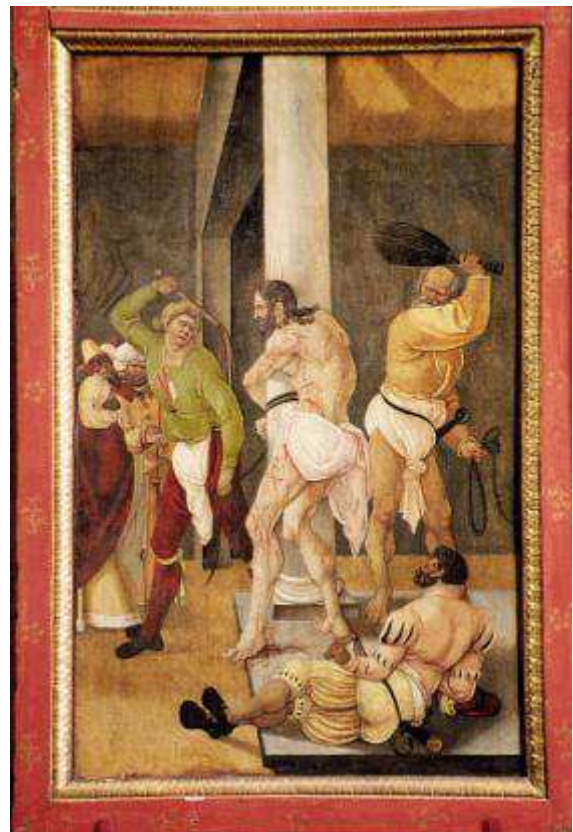
3. ➤ Sibiu 1, *Cina de taină*

4. ➤ Sibiu 1, *Prinderea*

5. ➤ Sibiu 1, *Ecce homo*

6. ➤ Sibiu 1, *Biciuirea*

7. ➤ Sibiu 1, *Ecce homo*, detaliu

8. ➤ Sibiu 1, Predela

9. ➤ Sibiu 1, Blazon neidentificat și datare (1519)

10. ➤ Sibiu 1, Blazonul lui J. Lulay

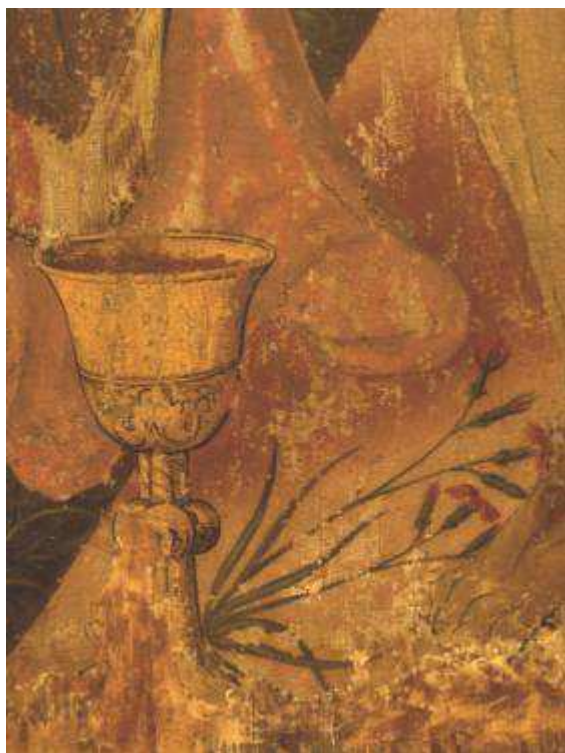
11. Inițialele lui B[enedictus] M[oler] 1545

Panou central cu *Vir dolorum* din Sibiu
➤ Sibiu 2

Proveniență	Sibiu ? Biserica parohială Sf. Maria (?) <i>Altar Corpus Christi</i>
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu Nr. inv. 1896
Tip	Poliptic cu panou central (?)
Analogii	Predela pictată de Vincentius la ➤ Jidvei (1508)
Datare	1515-1520 cca.
Atribuire	? Maestrul lui <i>Vir dolorum eucharistic</i> de la Sibiu (= Vincentius din Sibiu ?)
Dimensiuni	h. 172; l. 112 cm. (după fișa de inventar)
Iconografie	<i>Vir dolorum eucharistic susținut de doi îngeri</i>
Patronaj	? Confraternitatea Corporis Christi ?
Stare de conservare	Celelalte componente ale retablului s-au pierdut. Stratul pictural destul de precar conservat, șters pe suprafețe considerabile.
Bibliografie	Roth 1916, p. 181-182; Radocsay 1955, p. 407; Kertesz 1991, p. 77; Kertesz 1998, p. 97; Crăciun 2002-2003, p. 139-158.

1. ➤ Sibiu 2, Panoul central cu *Vir dolorum eucharistic*

2.-5. ➤ Sibiu 2, Detalii

Panou central cu *Isus între Apostoli* din Sibiu
➤ Sibiu 3

Loc de origine	Biserica Sf. Maria, Sibiu (?) <i>Altarul Sfinților Apostoli / Zwölfboten</i> (?)
Proveniență	Sibiu ?
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu Nr. inv. 2667
Tip	Poliptic cu panou central
Datare	1515/20 cca.
Atribuire	? Pictorul panoului central cu <i>Isus între Apostoli</i> de la Sibiu
Dimensiuni	h. 163 cm; l. 93 cm. (după fișa de inventar) (dimensiune originală h. cca. 170 cm; l. cca. 120 cm.
Iconografie	<i>Isus cu orbul cruciger în mână înconjurat de cei 12 Apostoli</i>
Stare de conservare	Celelalte componente ale retablului s-au pierdut (poate cu excepția a doi voleți. v. ➤ Sibiu 4). Panoul a pierdut marginile laterale (mai ales partea stângă). Urme de iconoclast (ochii personajelor scoși). Stratul pictural desfoliat pe anumite suprafețe. Stare de conservare generală proastă.
Bibliografie	x

➤ **Sibiu 3**, Panoul central cu *Isus între apostoli*

Volet de poliptic cu *Sfinți* din Sibiu ➤ Sibiu 4

Loc de origine	Necunoscut Altar <i>Toți Sfinții</i> ??
Proveniență	Sibiu ?
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu Nr. inv. 2576 și 2577
Datare	1515/20 cca.
Atribuire	? Pictorul voleților cu <i>Sfinți</i> de la Sibiu
Dimensiuni	Nr. 2576 : h. 77 cm; l. 26 cm. Nr. 2577 : h. 77 cm; l. 47 cm. (după fișa de inventar) Dimensiuni generale volet: h:160 cm cca.; l: 55 cm. cca. Dimensiune aproximată corpus: h. 160 cm. cca.; l. 220 cm cca.
Iconografie	Nr. 2576 : față – <i>Sf. Ecaterina</i> și <i>Sf. Barbara</i> (s-a păstrat doar mâna cu potirul); verso – <i>Sf. Elena</i> (?) Nr. 2577 : față – <i>Sf. ap. Andrei</i> și <i>Sf. ap. Jacob cel Bătrân</i> ; verso: <i>Sf. Apolonia</i> .
Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte părți ale ansamblului. Nr. 2576 este păstrat doar parțial. Stratul pictural desprins pe suprafețe foarte mari. Stare proastă de conservare.
Inscripții	Pe unul din panouri (Nr. 2576) apare: [S. KA]THERINA S. BARB[ARA]
Bibliografie	Roth 1916, p. 182-183; Radocsay 1955, p. 407; Kertesz 1979, p. 169-170.

1. ➤ Sibiu 4, Sf. Barbara

3. ➤ Sibiu 4, Sff. Andrei și Iacob cel Mare

2. ➤ Sibiu 4, Sf. Elena

4. ➤ Sibiu 4, Sf. Apollonia

Voleți cu *Patimi* și *Apariții* de la Sibiu ➤ Sibiu 5

Loc de origine	Necunoscut. <i>Altar Corpus Christi</i> (?)
Proveniență	Sibiu ?
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu Nr. inv. 1985 (volet stânga), 1986 (volet dreapta)
Tip	Poliptic cu panou central (?)
Analogii	
Datare	1520/30 cca.
Atribuire	? Pictorul polipticului cu <i>Patimi</i> și <i>Apariții</i> de la Sibiu
Dimensiuni	Volet: h. 154 cm; l. 47 cm. (după fișa de inventar) Partea centrală (volet ? scrin ?) h. 154 cm; l. cca. 100 cm Dimensiuni generale approximate ale retablului: H. 250 cm; L. 190 cm.

Iconografie

Festtagsseite			Werktagsseite		
<i>Coborârea la Iad</i>	Scrin ? Panou central ?	<i>Învierea</i>	<i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor ?</i>	<i>Prinderea</i>	<i>Isus la Caiafa</i>
<i>Noli me tangere</i>		<i>Necredința lui Toma</i>	<i>Încoronarea cu spini ?</i>	<i>Ecce homo</i>	<i>Purtarea crucii</i>
					<i>Biciuirea ?</i>
					<i>Crucificarea ?</i>

Surse grafice	Hans Leonhard Schäufelein, <i>Speculum passionis domini nostri Jesu Christi</i> (prima ediție Nürnberg 1507) Bartsch 34 <i>Coborârea la limb</i> <i>Învierea</i> <i>Noli me tangere</i> <i>Necredința lui Toma.</i> <i>Prinderea,</i>
----------------------	--

*Isus la Caiafa,
Ecce homo*

Stare de conservare Proastă. A pierdut imaginea centrală. două panouri fixe, predela și coronamentul. Stratul pictural desprins pe suprafețe mari.

Bibliografie Roth 1916, p. 183; Hoffman (Hoffmann Edith, *Jegyzetek a régi magyar táblaképfestészetéhez*, în *Archaeologiai Értesítő*, L, 1937, p. 1-30, 177-190.) p. 28; Radocsay 1955, p. 331-332; Vătășianu 1959, p. 797; Kertész 1998, p. 112.

1. ➤Sibiu 5, Învierea și Necredința lui Toma 2. ➤Sibiu 5, Coborârea la limb și Noli me tangere

3. ➤Sibiu 5, Prinderea și Ecce homo

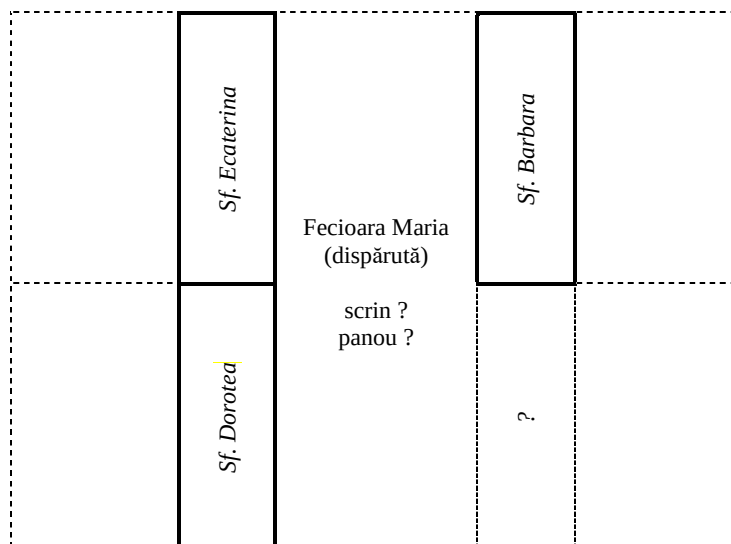

4. ➤Sibiu 5, Isus la Caiafa și Purtarea crucii

Panouri intermediare cu *Virgines Capitales* din Sibiu ➤ Sibiu 6

Loc de origine	Necunoscut. Altar cu dedicație marianică (altar principal ?)
Proveniență	Sibiu ?
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu. Nr. inv: 2575 și 2578
Tip	Poliptic cu <i>Vierer</i> pictat
Analogii	Pictura: ➤Șaeș 2; ➤Armășeni
Datare	1520 cca.
Atribuire	?? „Maestrul polipticului <i>Fecioarei de la Armășeni</i> ” (atribuit)
Dimensiuni	Nr. 2575: h. 99; l. 26 cm. Nr. 2578: h. 215; l. 38 cm. (după fișa de inventar)
Iconografie	Nr. 2575: <i>Sf. Barbara</i> Nr. 2578: <i>Sf. Ecaterina</i> și <i>Sf. Dorotea</i>

Festtagsseite:

Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte componente ale retablului. Panoul din stânga este tăiat la jumătate. Stratul de pictură căzut de pe anumite suprafețe.
Bibliografie	Roth 1916, p. 183.

1. ➤ Sibiu 6, Sf. Ecaterina și Sf. Dorotea

2. ➤ Sibiu 6, Sf. Barbara

**Panou de poliptic cu *Martiriul Sf. Barbara* de la Sibiu
➤ Sibiu 7**

Loc de origine	Necunoscut. Transilvania ? Import modern ?
Proveniență	Transilvania
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu (nr. inv. 2239)
Datare	1480/90 cca.
Analogii	Fragmentul de volet cu <i>Sfinți</i> de la ➤ Târgu Mureș
Atribuire	? Maestrul Martiriului Sf. Barbara
Dimensiuni	h. 77 cm; l. 57 cm. (apud Kertesz 1991, p. 77)
Iconografie	<i>Martiriul Sf. Barbara</i>
Surse iconografice	Interpretare după <i>Martiriul Sf. Barbara</i> de Maestrul E.S.
Stare de conservare	Este singurul element (probabil jumătatea unui panou fix) dintr-un ansamblu dispărut.
Restaurări	Restaurat
Bibliografie	Kertesz 1979, p. 168; Kertesz 1991, p. 77.

1. ➤ **Sibiu 7**, Martiriul Sf. Barbara

2. ➤ **Sibiu 7**, detaliu

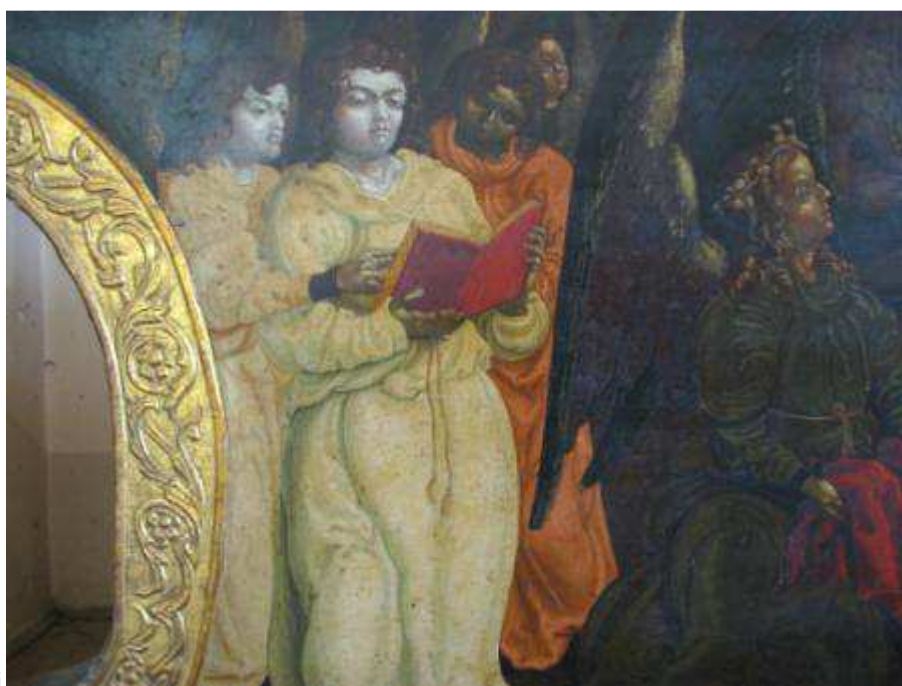
3. ➤ **Sibiu 7**, detaliu

Predela cu *Isus Învia*t arătându-se *Mariei* din Sibiu
➤ Sibiu 8

Proveniență	Biserica parohială Sf. Maria din Sibiu (?). (altar neidentificabil)
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu (nr. inv. 1990)
Tip	Predelă de retablu pre-renascentist.
Analogii	
Datare	1510/15 cca.
Atribuire	Vincentius Pictor din Sibiu (atribuit)
Dimensiuni	h. 93 cm; l. la bază 220 cm; l. spre corpus 270 cm. (măsurători personale)
Iconografie	<i>Apariția lui Isus cu stindardul Învierii în fața Mariei</i>
Inscripții	Originală: <i>SALVE SANCTA PARENS</i> Ulterioară (1549): <i>Gott loß dich fröhlich seyn</i>
Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte componente ale retablului.
Restaurări	Restaurat ante 1913: Eduard Gerisch (Roth 1916, p. 153)
Bibliografie	Roth 1916, p. 153; Vătășianu 1959, p. 798; Teodor Ionescu, (<i>Dürer - Cinci sute de ani...</i>) 1971, p. 20-21; Kertesz 1991, p. 76.

➤ **Sibiu 8**, *Isus înviat se arată Mariei*

➤ **Sibiu 8**, Detaliu îngreri

➤ **Sibiu 8**, Predela

Predela cu *Moartea Fecioarei* din Sibiu

➤ Sibiu 9

Proveniență	Biserica parohială Sf. Maria din Sibiu (?). Altar cu dedicație marianică (altarul Sf. Maria de Raconato /Loreto ?) Altar închinat <i>Sfinților Apostoli</i> ?
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal Sibiu (nr. inv. 1895)
Tip	Predelă de retablu renascentist.
Datare	1524 (an înscris pe obiect)
Dimensiuni	h. 87 cm; l. 371 cm; a. 17 cm. (date din registrul de inventar)
Iconografie	<i>Moartea Fecioarei</i>
Patronaj	Colectiv, al orașului
Însemne heraldice	Stânga sus: stema orașului Sibiu
Stare de conservare	S-au pierdut toate celelalte componente ale retablului.
Restaurări	Restaurat 1964 (Kertesz 1991, p. 76)
Bibliografie	***, <i>Dürer - Cinci sute de ani...</i> , 1971, p. 20; Kertesz 1978, p. 168-169; Kertesz 1991, p. 76.

1. Predela ➤ **Sibiu 9**

2. Stema Sibiului

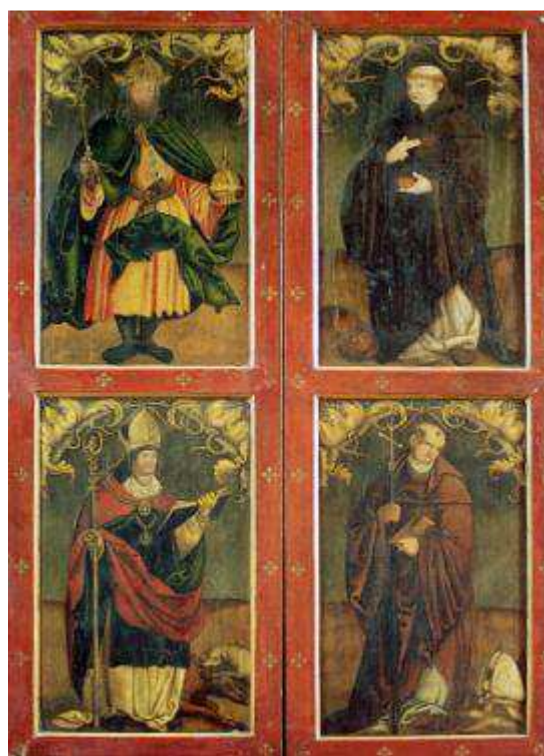
evang. sächsischen Kirchen, în *Korrespondenzblatt des Vereines für siebenbürgische Landeskunde*, XIX, 1896, p. 44-45. V. Roth, *Siebenbürgische Altäre*, Strassburg, 1916, p. 90-92; Balogh J., *Az erdély Renaissance*, Cluj, 1943, p. 310; Radocsay D., *A középkori Magyarország táblaképei*, Budapest, 1955, p. 181-182; 421-422; V. Vătăşianu, *Istoria artei feudale în ţările române*, Bucureşti, 1959, p. 795-796; G. Richter, O. Richter, *Siebenbürgische Flügelaltäre*, Wort und Welt Verlag, Thaur bei Innsbruck, 1992, p. 165-169; A. Kertesz, *Pictura germanilor din sudul Transilvaniei până la 1800*, Teză de doctorat (mss.), Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj Napoca, 1998, p. 104-106; C. Firea, *Altar sau retable? O reconsiderare a problematicii polipticelor medievale din Transilvania (I)*, în *Ars Transsilvaniae*, XIV-XV, 2004-2005, p. 121-141; E. Sarkadi Nagy, *Szent Mártonnak szentelt szárnyasoltár Segesvárról*, în "...és megosztotta köpenyét..." *Szent Márton kultuszának közép-európai emlékei* (ed. Zsámbéky Monika), Szombathelyi Képtár, 2008, fişa de catalog III.81, p. 94-96; Ciprian Firea, *Polipticul din Sighişoara – un retable dominican?*, în *AT*, XIX, 2009, p. 69-86.

1. ➤ Sighișoara, Ansamblu deschis

3. ➤ Sighișoara, Mitra Sf. Egidius

2. ➤ Sighișoara, Ansamblu închis

4. ➤ **Sighișoara**, Sf. Martin învie un băiat

5. ➤ **Sighișoara**, Sfânt neidentificat (dominican ?)

6. ➤ **Sighișoara**, Sf. Martin vindecă un lepros la poarta Parisului

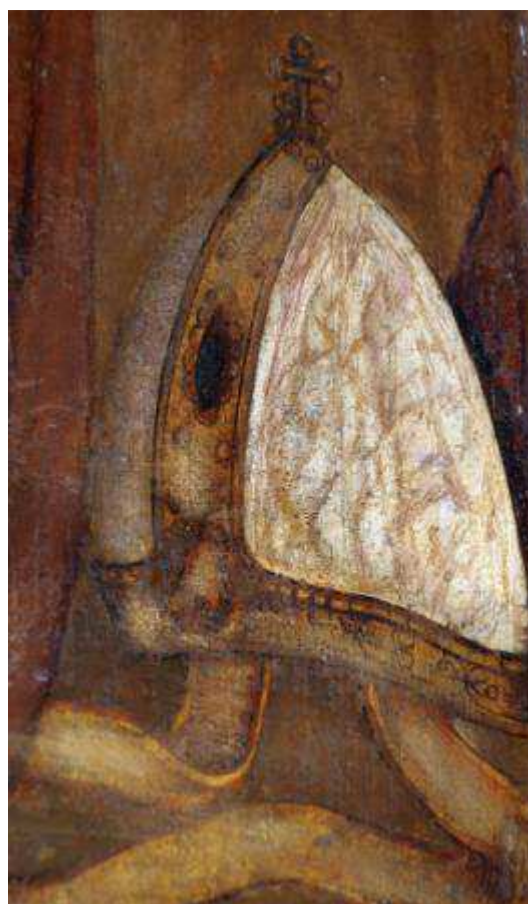
7. ➤ **Sighișoara**, Căprioara sfântului Egidius

8. ➤ **Sighișoara**, Sf. Martin

9. ➤ **Sighișoara**, Simbol iconografic al sfântului Martin

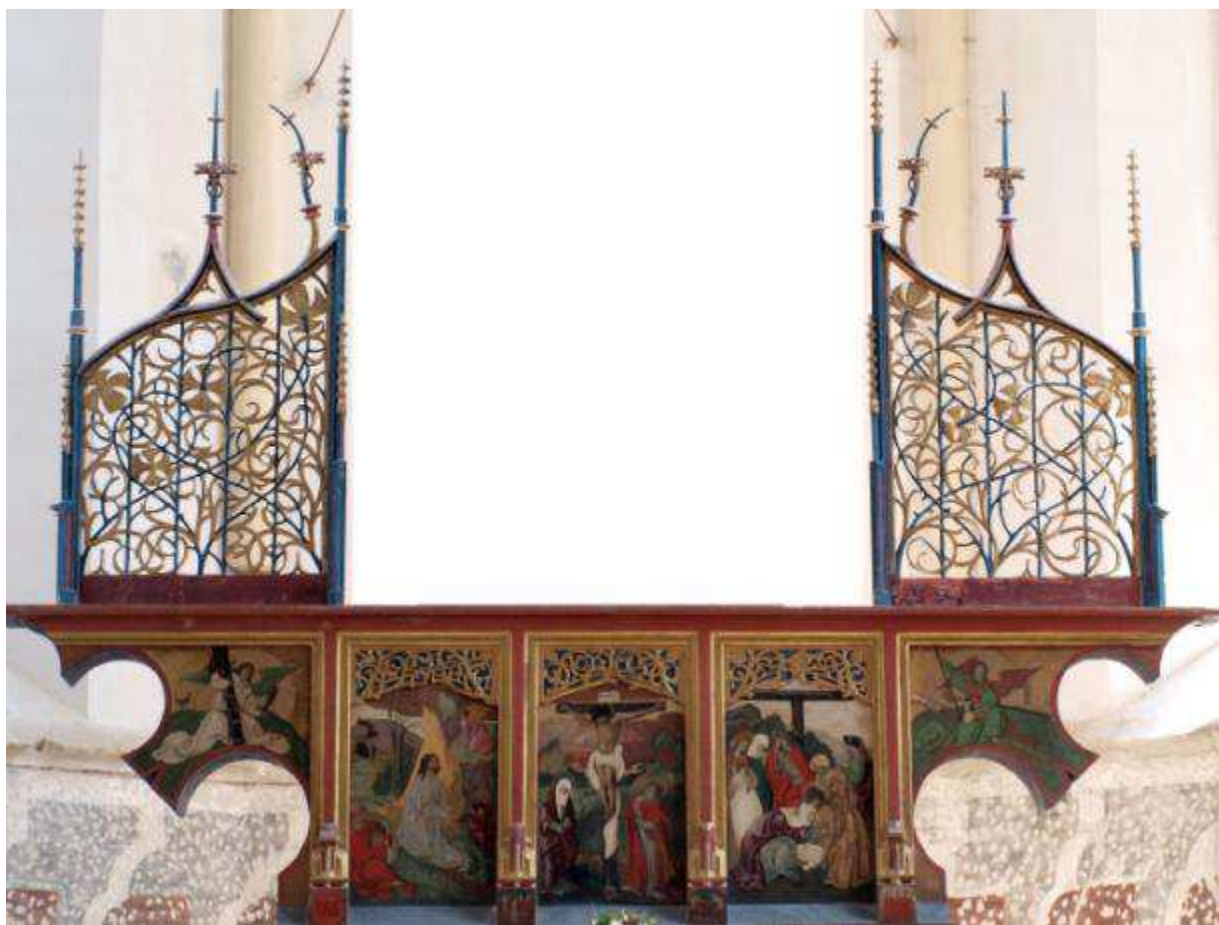
10. ➤ **Sighișoara**, Mitră episcopală

Predela cu *Patimile lui Isus de la Șaeș*
➤Șaeș 1

Proveniență	Biserica parohială din Șaeș (?) Altarul principal (?)
Loc de păstrare	Biserica ev. „din deal”, Sighișoara, altarul principal Montat împreună cu retablul ➤Șaeș 2
Tip	Poliptic de tip gotic cu scrin central (elemente azi dispărute), coronament ajurat și predelă tripartită.
Analogii	Structura aproape identică cu ➤Băgaciu
Datare	1515/20 cca.
Atribuire	Pictorul polipticului <i>Coborârii Sf. Duh de la Lelicieni</i> (atribuit)
Dimensiuni	Predela: h. 120 cm; l. la bază 250 cm; l. spre corpus cca. 380 cm. Dimensiune panou pictat: h. 93 cm; l. 54 cm. (măsurători personale)
Iconografie	<i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor</i> <i>Isus pe cruce</i> <i>Plîngerea</i> Pe două baze de montant, scene de mici dimensiuni cu: <i>Biciuirea</i> <i>Încoronarea cu spini</i>
Patronaj	Gregorius pleban de Șaeș Un alt personaj neidentificat
Însemne heraldice	Două scuturi: a. scut cu fond roșu pe care apar niște litere, cu ligaturi între ele și semn de prescurtare (RAVS ?) b. scut despicat, cu argint în cartierul superior, pe care apar inițialele GRP și roșu în cel inferior, având reprezentate trei fire de trandafir (atribuit lui <i>Gregorius Plebanus</i>)
Stare de conservare	A pierdut corpusul (scrin central și voleți) și partea centrală a coronaentului
Transformări:	A fost transformat în predela retablului ➤Șaeș 2
Restaurări	G. Richter 1979 F. Mihály 1999-2000
Inscripții	RAVS ? GRP

Bibliografie

Teutsch 1896, p. 46; Roth 1916, p. 109-114; Balogh 1943, p. 309-310; Radocsay 1955, p. 420-421; Vătăşianu 1959, p. 790-791; Kertesz 1991, p. 81; Richter 1992, p. 248-255; Kertesz 1998, p. 99-100; Mihály 2007, p. 52-53.

1. ➤Șaș 1 (predela triptic și coronamentul ajurat)

2. ➤Șaș 1. Predela triptic: *Getsemani, Isus pe cruce, Plângerea*

3. ➤Şaeş 1, Detaliu din *Ghetsemani*

4. ➤Şaeş 1, Detaliu din *Plângerea*

5. ➤Şaeş 1, Înger cu *Arma Christi*

6. ➤Şaeş 1, Blazon neidentificat

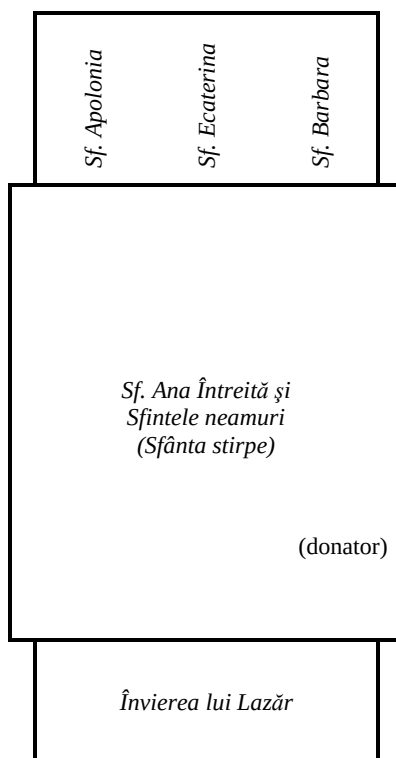

7. ➤Şaeş 1, Blazonul Plebanului Gregorius Rosalerus

Retablul *Sfintelor Neamuri* de la Șaeș ➤Șaeș 2

Proveniență	Biserica parohială din Șaeș (?) Altar secundar (dedicat Sf. Ana)
Loc de păstrare	Biserica ev. „din deal”, Sighișoara Instalat (împreună cu ➤Șaeș 1) pe altarul principal
Tip	Retablu renascentist tip „pala”
Analogii	Tipologice: ➤Moșna, ➤Richiș 1 (parțial) Pictura: ➤Armășeni, ➤Sibiu 6
Datare	1520/25 cca.
Atribuire	„Maestrul polipticului de la ➤Armășeni”
Dimensiuni	Panoul central: h. 200 cm. (cu rama) Pictura h. 152 cm; l. 128 cm. Coronament: h. 100 cm. Predela: h. 50 cm. Dimensiuni generale: H. 350 cm; L. 200 cm. cca. (apud Roth 1916, p. 110)

Iconografie

Surse iconografice	Sf. Ana ținându-l pe Isus: interpretare liberă după xilogravura <i>Fecioara cu Pruncul adorată de îngeri</i> de Albrecht Dürer (1518, Bartsch 101)
---------------------------	--

Vasul cu lăcrimioare de la picioarele Sf. Ana: citat după aceeași sursă
În *Învierea lui Lazăr*, personajul care ridică lespedea mormântului
preluat după Dürer, *Punerea în mormânt*, din *Kupferstichpassion*
(1512); Maria Magdalena lamentându-se din *Plângerea*,
Kupferstichpassion (1507). Etc.

Patronaj	Donator neidentificat, cleric (poate Gregorius pleban de Șaeș)
Stare de conservare	Păstrat integral. Decorurile aurite aplicate pe suprafața pilaștrilor, vizibile în 1916 (Roth 1916, il. XLVII), au dispărut.
Transformări:	În epoca modernă (probabil 1810-30) montat peste o altă predelă mai veche și încadrat de două flancuri de coronament gotic aparținând piesei ➤ Șaeș 1
Restaurări	1979: G. Richter
Inscripții	Pe panoul central apar inscripții care precizează identitatea personajelor reprezentate: <i>IOACHIM</i> , <i>CLEOPHAS</i> , <i>IOSEPH</i> ⁹ etc.
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 46; Roth 1916, p. 109-114; Balogh 1943, p. 309-310. Radocsay 1955, p. 35-36; Kertesz 1991, p. 81; Richter 1992, p. 248-255; Kertesz 1998, p. 98-100; Mihály 2007, p. 52-53.

1. Retablul ➤Șaș 2

3. ➤Șaș 2, Detaliu cu vas cu lăcrimioare

2. ➤Șaș 2, Sfintele Neamuri

4. ➤Șaș 2, Donator

5. ➤ **Şaeş 2**, Coronament: *Sff. Apolonia, Ecaterina, Barbara*

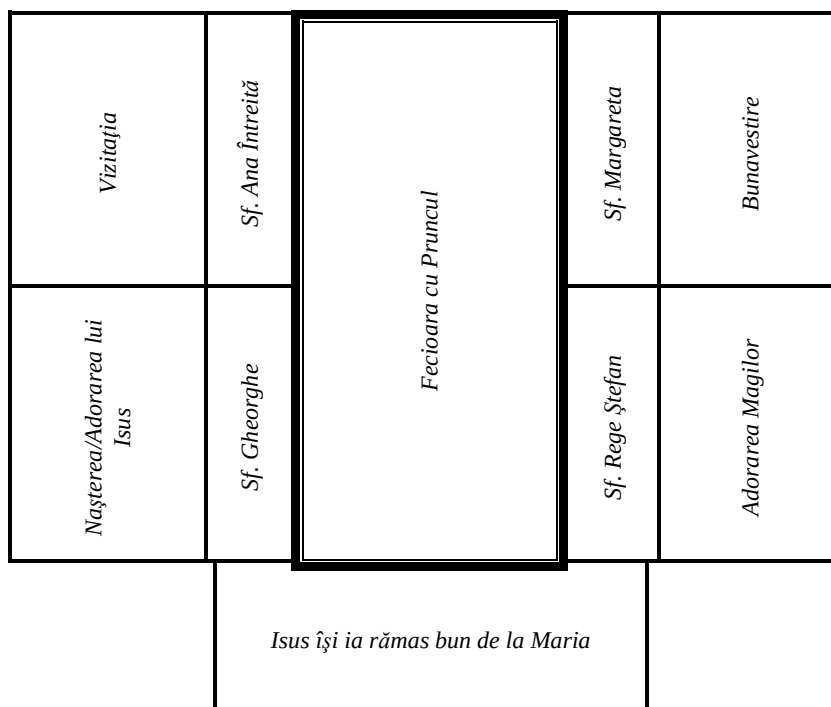

6-7. ➤ **Şaeş 2**, Predela, detalii din *Învierea lui Lazăr*

Polipticul *Fecioarei de la Șmig* ➤ Șmig

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Maria din Șmig (jud. Sibiu) Altarul principal (dedicat <i>Fecioarei</i>)
Loc de proveniență	Biserica ev. din Șmig (jud. Sibiu)
Loc de păstrare	Muzeul Național de Artă al României. Galeria de Artă Medievală. Expoziția permanentă.
Tip	Poliptic gotic cu scrin central, <i>Vierer</i> pictat și predelă pictată.
Analogii	
Datare	1515 cca.
Atribuire	<i>Festtagsseite</i> : ? <i>Werktagsseite</i> : „Maestrul polipticului de la Leliceni”
Dimensiuni	?
Iconografie	

A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

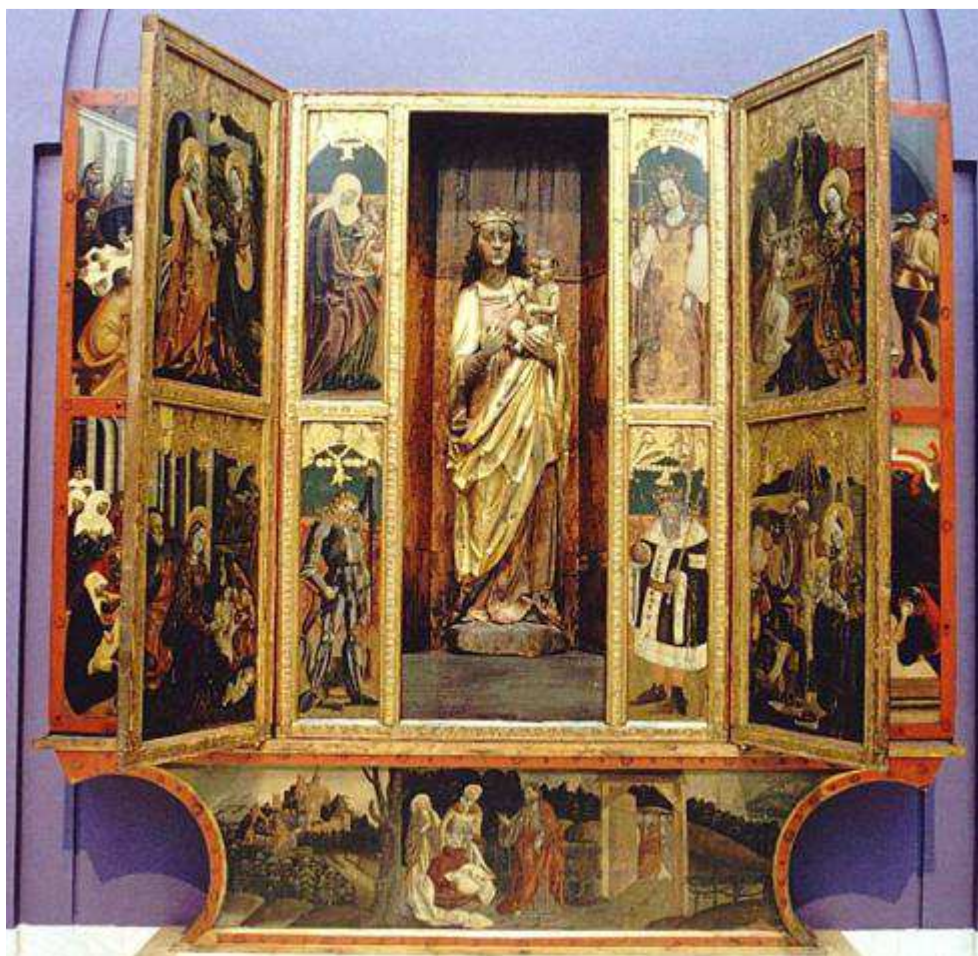
<i>Cina de Taină</i>	<i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor</i>	<i>Biciuirea lui Isus</i>	<i>Încoronarea cu spini</i>
<i>Purtarea crucii</i>	<i>Isus pe cruce</i>	<i>Luarea de pe cruce</i>	<i>Învierea</i>

Surse iconografice *Isus își ia rămas bun de la Maria: Dürer, Ciclul Viața Fecioarei* (creată cca. 1505, apărută 1511, Bartsch 92).

Stare de conservare Păstrat aproape integral (lipsește doar decorul de la partea superioară a scrinului și coronamentul). Fragmente ale coronamentului au fost redescoperite de curând de F. Mihály. Stratul pictural desprins pe anumite suprafețe până la suportul de lemn.

Restaurări ?

Bibliografie Teutsch 1896, p. 47; Roth 1916, p. 68-71; Hoffmann 1937, p. 29; Balogh 1943, p. 310; Radocsay 1955, p. 425; Vătășianu 1959, p. 788-789; Kertesz 1998, p. 106-107; *The Guide of the Gallery of the National Museum of Art of Romania. Romanian Medieval Art*, Bucharest, 2002, p. 53-54; Mihály 2007, p. 55.

1. ➤Șmig, Ansamblu deschis

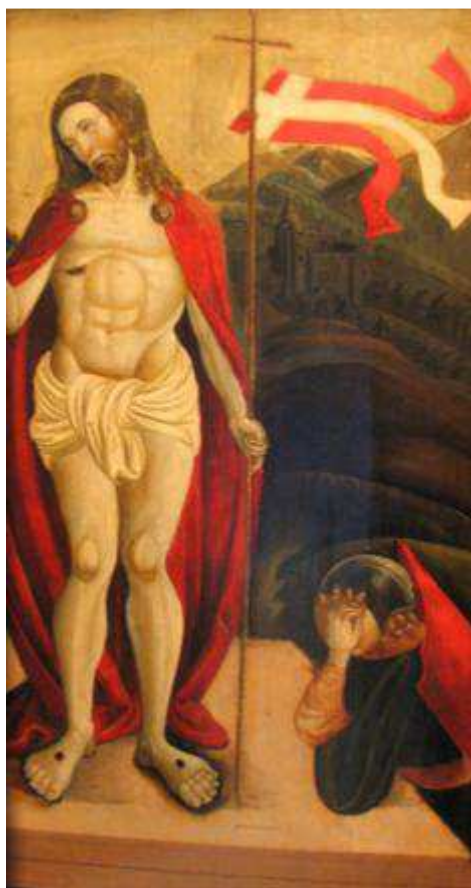
2. ➤Șmig, Vizitația 3. ➤Șmig, Sf. Ștefan Rege

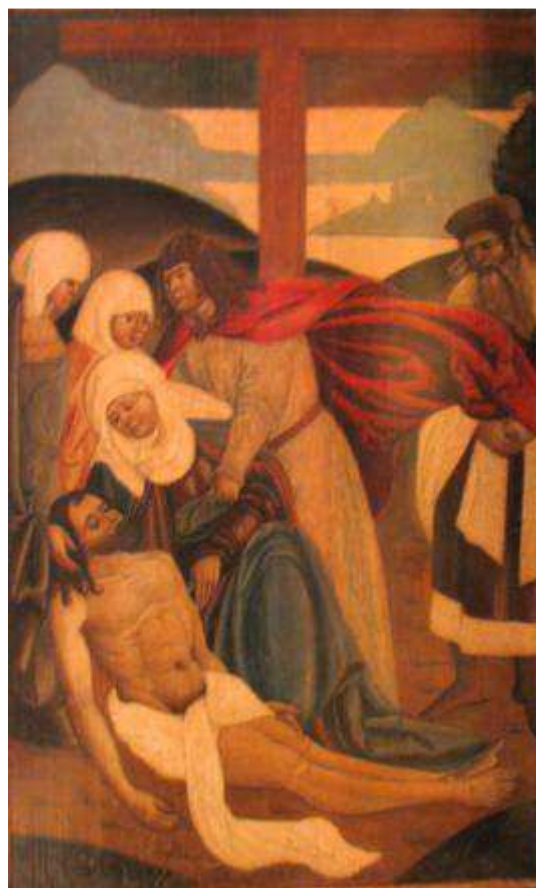
4. ➤ **Șmig**, *Adorarea Magilor*

5. ➤ **Șmig**, *Rugăciunea pe munte*

6. ➤ **Șmig**, *Învierea*

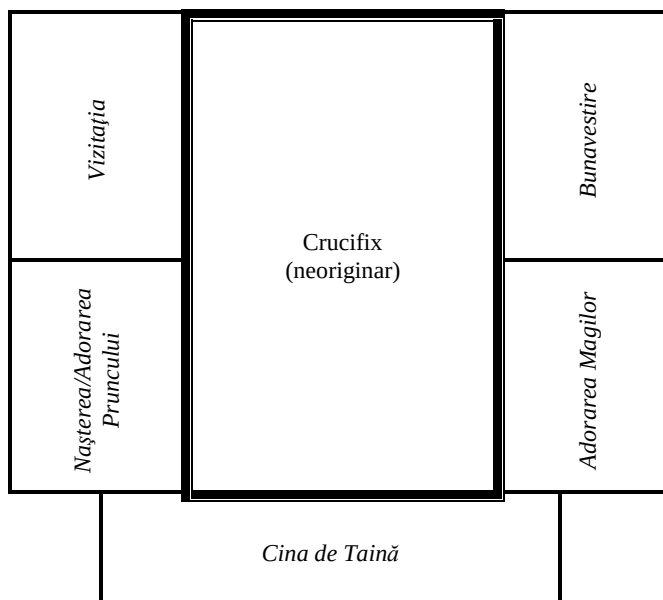
7. ➤ **Șmig**, *Plângerea*

Polipticul *Întrupării și Patimilor* de la Șoroștin ➤ Șoroștin

Proveniență	Biserica parohială din Șoroștin (jud. Sibiu) Altar principal (dedicat <i>Fecioarei</i> ?)
Loc de păstrare	Din 2002, în sacristia bisericii ev. din Mediaș.
Tip	Poliptic cu scrin central, simplu (fără <i>Vierer</i>), doi voleți, două <i>Standtafeln</i> și predelă pictată.
Datare	1515-1520 cca.

Iconografie

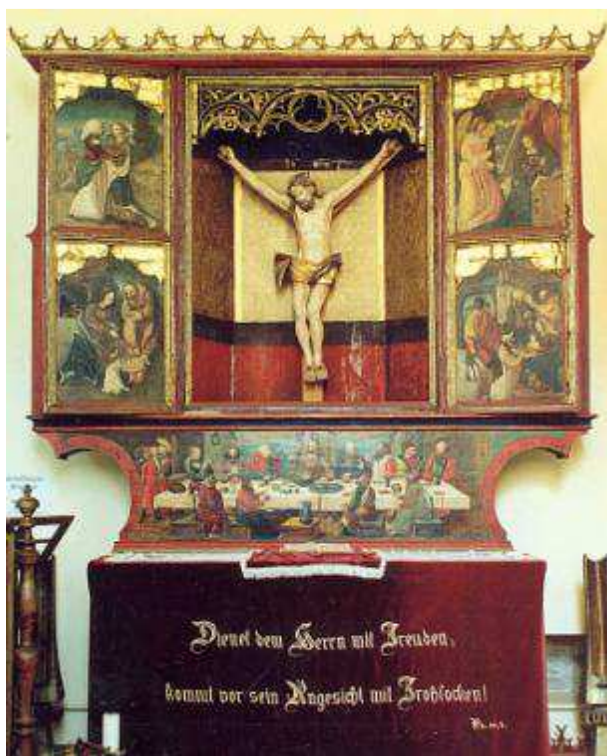
A. Festtagsseite

B. Werktagsseite

<i>Rugăciunea pe Muntele Măslinilor</i>	<i>Prinderea lui Isus</i>	<i>Isus la Caiafa</i>	<i>Biciuirea</i>
<i>Încoronarea cu spini</i>	<i>Purtarea crucii</i>	<i>Isus pe cruce</i>	<i>Punerea în mormânt</i>

Surse iconografice	<i>Buna Vestire</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (1511, Bartsch 19) <i>Vizitația</i>: Dürer, <i>Viața Fecioarei</i> (1503, Bartsch 84) <i>Adorarea magilor</i>: Dürer (1511 Bartsch 3) <i>Prinderea</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (Bartsch 27) <i>Isus în fața lui Caiafa</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (Bartsch 29) <i>Biciuirea</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (Bartsch 33) <i>Încoronarea cu spini</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (Bartsch 34) <i>Purtarea crucii</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (Bartsch 37) <i>Punerea în mormânt</i>: Dürer, <i>Kleine Passion</i> (Bartsch 44)
Stare de conservare	Păstrat aproape integral, cu excepția statuii / statuilor din scrin și a coronamentului. Restaurat.
Transformări	La Reformă, s-a înlăturat sculptura scrinului central. În perioada barocă s-a pus în scrin o pictură a <i>Crucificării</i> , eliminată la restaurare. În 1904 a fost repictat pe partea festivă în mod grosier, stratul original fiind repus în valoare la restaurare. Tot în cadrul acestei s-a instalat un <i>Crucifix</i> baroc, provenit de la Drăușeni.
Restaurări	1978-1980: G. Richter
Bibliografie	Teutsch 1896, p. 47; Roth 1916, p. 93-95; Hoffmann 1937, p. 29; Balogh 1943, p. 310; Vătășianu 1959, p. 757; Radocsay 1955, p. 426; Kertesz 1979, p. 167; Richter 1992, p. 199-204; Kertesz 1998, p. 109; Mihály 2007, p. 59-61.

1. ➤Șoroștin, Ansamblu deschis

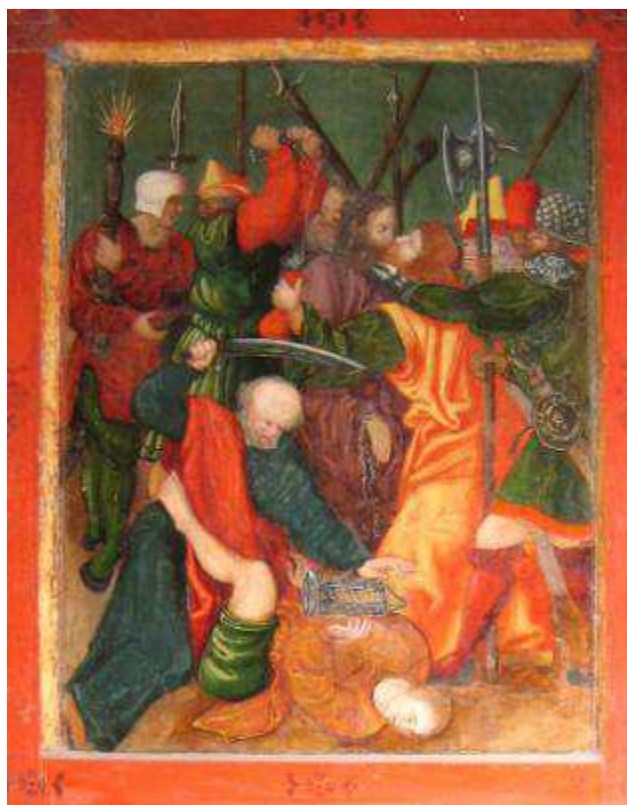
2. ➤Șoroștin, Ansamblu închis

3. ➤Șoroștin, Predela, Cina de Taină, detaliu

4. ➤Șoroștin, Vizitația

5. ➤Șoroștin, Prinderea

6. ➤Șoroștin, Isus la Caiafa

7. ➤Șoroștin, Punerea în mormânt

Fragment de volet cu *Sfinți* de la Târgu-Mureș
➤Târgu Mureș

Loc de origine	Necunoscut. Transilvania ? Import modern ?
Proveniență	Târgu Mureș
Loc de păstrare	Galeria Națională Maghiară, Budapesta Nr. inv. vechi: 3713
Tip	Volet de poliptic, pictat pe ambele părți
Analogii	<i>Martiriului Sf. Barbara</i> (➤ Sibiu 7)
Datare	1480-1490 cca.
Atribuire	? „Maestrul <i>Martiriului Sf. Barbara</i> (➤ Sibiu 7)”
Dimensiuni	h. 46,7 cm; l. 37 cm. (apud Radocsay 1955, p. 388)
Iconografie	Față: Cap de fecioară martiră (<i>Ecaterina</i> ?) Verso: cap de episcop și fragmentul unui alt cap de sfânt
Stare de conservare	Toate celelalte componente ale retablului s-au pierdut. Panoul este decupat.
Restaurări	Restaurat
Bibliografie	Radocsay 1955, p. 388.

1. ➤Târgu Mureș, Chip de sfântă

Polipticul *Fecioarei de la Târnava* ➤Târnava

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Ladislau din Târnava (?) Altar secundar (?) dedicat Fecioarei
Loc de proveniență	Biserica ev. din Târnava (fost Proștea Mare), jud. Sibiu
Loc de păstrare	Muzeul Brukenthal, Sibiu. Numere de inventar: 1517-1524; 1601 1517 – <i>Cei 10.000 de martiri</i> 1518 – <i>Nașterea lui Isus</i> 1519 – <i>Adorarea magilor</i> 1520 – <i>Înger cu harpă</i> 1521 – <i>Înger cu flaut</i> 1522 – <i>Înger cu orgă</i> 1523 – <i>Înger cu ghitară</i> 1524 – <i>Martiriul Sf. Sebastian</i> 1601 - <i>Vizitația</i>
Tip	Poliptic cu scrin central (?), <i>Vierer</i> pictat și <i>Standatfeln</i> mari, nedivizate
Analogii	
Datare	1485-1495 cca.
Atribuire	„Maestrul polipticului de la Târnava”
Dimensiuni	1517: h. 203,5 cm; l. 94 cm. 1518: h. 94 cm; l. 81 cm. 1519: h. 94 cm; l. 81 cm. 1520: h. 94 cm; l. 36 cm. 1521: h. 94 cm; l. 37 cm. 1522: h. 94 cm; l. 37 cm. 1523: h. 94 cm; l. 37 cm. 1524: h. 203,5 cm; l. 94 cm. 1601: ? (h. 94 cm; l. 81 cm.) (după fișa de inventar) Dimensiuni generale approximate ale corpului: h. 210 cm; l. 360 cm. cca Dimensiune aproximată scrin: h. 210 cm; l. 90 cm.
Iconografie	

A. Festtagsseite

Bunavestire (pierdută)	Înger muzicant	Fecioara Maria (pierdută) scrin ?	Înger muzicant	Vizitația
Nașterea/Adorarea lui Isus	Înger muzicant		Înger muzicant	Adorarea Magilor

B. Werktagsseite

Martiriul Sf. Sebastian	(pierdut)	Sf. Ecaterina Sf. Margareta	Isus pe cruce între cei 10.000 de martiri
	Sf. Laurențiu Sf. Ștefan	Sf. Claudiu învie un mort ? ?	

Surse iconografice Reprezentarea *Sf. Sebastian* din *Martiriu* urmează gravura lui Martin Schongauer (Bartsch 59)
Isus pe cruce din *Martiriul celor 10.000*, după Martin Schongauer (Bartsch 22)

Patronaj ? Municipality Sibiului ?

Stare de conservare Destul de proastă. Dezmembrat. A pierdut scrinul central cu statuia *Fecioarei*, panoul cu *Buna Vestire* de la partea festivă, predela, coronamentul. Panoul cu *Vizitația* are stratul pictural desprins pe suprafețe mari.

Transformări În muzeu panourile au fost asamblate arbitrar și multă vreme au

fost expuse împreună cu predela ➤ **Sibiu 9**

Restaurări

Panoul cu cei *10.000 de martiri* a fost restaurat în anii '2000

Bibliografie

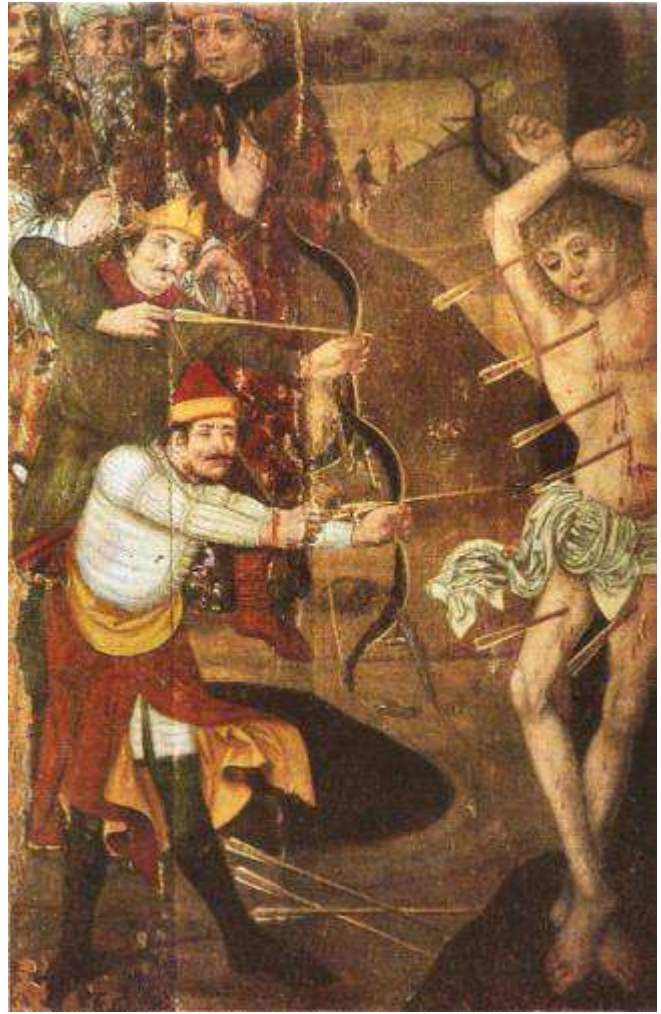
Teutsch 1896, p. 45; Roth 1916, p. 57-64; Hoffmann 1937, p. 28; Radocsay 1955, p. 397-398; Vătășianu 1959, p. 782-783; Kertesz 1991, p. 75; Kertesz 1998, p. 80-86.

1. Panouri festive ale polipticului de la ➤**Târnava** (asamblare arbitrară)

2. ➤Târnava, Isus între cei 10.000 de martiri

3. ➤Târnava, Martiriul Sf. Sebastian

4. ➤Târnava, Martiriul celor 10.000, detaliu

Tripticul *Sfintei Ana Întreite de la Vlaha* ➤ **Vlaha**

Loc de origine	Biserica parohială Sf. Ladislau din Vlaha ? (jud. Cluj) Altar secundar (?), dedicat Sf. Ana
Proveniență	Biserica rom.-cat. din Vlaha (jud. Cluj)
Loc de păstrare	Muzeul Batthyaneum, Alba Iulia
Tip	Triptic (?). Unicul din Repertoriu . Pe <i>Werktagsseite</i> panourile sunt nedivizate.
Datare	1510-1520 cca.
Atribuire	? Atelier clujean ?
Dimensiuni	Panou central: h. 103,5 cm; l. 65 cm. Volet: h. 103, 5 cm; l. 27 cm. Panou pictat: h. 48 cm; l. 27 cm. (apud Roth 1916, p. 30)

Iconografie

Festtagsseite			Werktagsseite	
Sf. Clara din Assisi	Sf Ana Întreită	Sf. Barbara	Isus Vir Dolorum	Maria Mater Dolorosa
Sf. Sofia și cele 3 fice		Sf. Ursula		

Stare de conservare	A pierdut celelalte componente (predelă și coronament). Restaurat
Restaurări	Înc. sec. XX, la Viena (Roth 1916, p. 30)
Inscripții	Pe voletii festivi apar, prescurtate, numele sfintelor: S. CLA[RA] S. B[ARBARA] S. SOPHIE S. VR[SULA]

Bibliografie

Roth 1916, p. 29-32; Radocsay 1955, p. 384-385; Vătășianu 1959, p. 788.

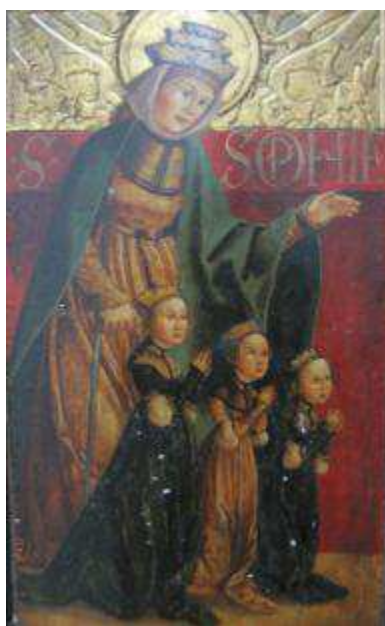
1. ➤ **Vlaha**, Ansamblu deschis

2. ➤ **Vlaha**, Ansamblu închis

3. ➤ **Vlaha**, *Sf. Ana Întreită*

4. ➤ **Vlaha**, *Sf. Sofia și Sf. Ursula*

